

Torsdagen den 20 december

Kl. 09.00–17.11

§ 1 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2018/19:FPM18 Regionkommitténs sammansättning *COM(2018) 782* till utrikesutskottet

§ 2 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utbildningsutskottet:
RiR 2018:34 Otillåten spridning av nationella prov – vad gör Skolverket och Skolinspektionen?

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelser

2018/19:22 och 24 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2018/19:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2018/19:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2018/19:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

2018/19:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

§ 5 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU1

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (prop. 2018/19:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 MARIANNE PETTERSSON (S):

Fru talman! Vi behandlar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU1 *Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning*.

Jag vill börja med att säga att vi socialdemokrater väljer att avstå från ställningstagande när det gäller utgiftsområde 10. Vi lämnar våra synpunkter i ett särskilt yttrande.

Sverige befinner sig i ett speciellt läge. Aldrig tidigare har det gått tre månader efter ett val utan att vi har haft en regering på plats.

Som ett resultat av att statsministern röstades bort fick vi en övergångsregering som administrerar i enlighet med regeringsformen. Den kan inte ta politiska initiativ, den kan inte avgå och den kan inte utlysa nyval. Men den måste lämna en budget till riksdagen inom fastslagen tid.

När det gäller en budgetproposition som överlämnas av en övergångsregering anges att den inte bör innehålla förslag med en partipolitisk inriktning. Av regeringsformen följer vidare att den senast beslutade budgeten ska fortsätta att gälla för det fall att riksdagen inte fattar beslut om en ny budget. Vid framtagandet av propositionen har regeringen därför bedömt att budgeten för 2019 bör utformas med utgångspunkt i budgeten för 2018, i väntan på att en ny regering tillträder och kan lämna de förslag till ändringar som följer på dess politiska inriktning. Med beaktande av detta har särskilda principer tagits fram för utformandet av propositionen. Principerna har tagits fram efter kontakter med regeringspartierna och Västerpartiet samt Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna.

En övergångsbudget är ingen permanent lösning, och den tar inte sig inte an de stora samhällsproblemen med nya reformer.

Fru talman! Alla som kan ska arbeta, men när man inte kan ska det finnas trygghetssystem som fångar upp. Vi socialdemokrater vill ha en sjukförsäkring som innebär att den som är sjuk och inte kan jobba ska ha rätt till en snabb rehabilitering tillbaka till arbetet och ekonomisk trygghet under den tid detta tar. En trygg försäkring är en förutsägbar försäkring. Man ska förstå vad som händer och hur man kommer tillbaka. Så är det inte för alla i dag, och detta är inte acceptabelt.

Regeringen har identifierat flera delar där arbetet behöver utvecklas för en sjukförsäkring som ger såväl trygghet som stöd. Regeringen har därför tillsatt en utredning för att se över sjukförsäkringen, bland annat när det gäller normalt förekommande arbete. Någon exakt definition av vilka arbeten som är normalt förekommande finns inte. Man ska även se över särskilda skäl vid bedömning av arbetsförmågan. Utredningen ska också analysera hur sjukförsäkringens regelverk förhåller sig till dagens arbetsmarknad. Utredningen ska lämna ett delbetänkande i januari 2019.

Samtidigt har regeringen beslutat om en ny funktion: en nationell samordnare för sjukförsäkringen, som ska utgå från individens resa genom

sjukförsäkringen så att den på allvar hamnar i centrum. En trygg och väl-fungerande sjukförsäkring är en grundbult i den svenska modellen. En utmaning är att säkerställa att myndigheterna samverkar tillräckligt i sitt arbete för att ge människor det stöd de behöver. Där känner jag en oro över den stora minskning av anslaget till Arbetsförmedlingen som Moderaterna och Kristdemokraterna med stöd av Sverigedemokraterna har i sitt budget-förslag. Vem ska ta Arbetsförmedlingens roll? Arbetsförmedlingen är en viktig aktör för att få tillbaka människor i arbete. Men vi får förhoppnings-vis svar på det i dagens debatt.
(Applåder)

Anf. 2 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Som sagt debatterar vi i dag utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Då vår egen budget för utgiftsområdet överstiger de nu antagna ramarna har vi ingen reservation i betänkandet, utan vi hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Att bo och arbeta i Sverige och då betala en hög skatt ska innebära en form av samhällskontrakt där man ska veta att man får återbäring av den skatt man betalar när behov uppstår, exempelvis i form av sjukdom. I dag är det tyvärr många – alldeles för många – som upplever sig svikna av detta samhällskontrakt. Människor som har hållit sin del av avtalet och betalat skatt i många år upplever att staten sviker dem och inte håller sin del av avtalet när de sätts i en ohållbar och svår situation. Här riktar sig min kritik främst mot den politik som har rått på detta område de senaste åren.

Något som är särskilt oroande i dag är den ökade psykiska ohälsan i Sverige. Psykisk ohälsa är den vanligaste orsaken till sjukskrivning i dag. Det är ett område där vi behöver ta ett helhetsgrepp. Den ökning som skett av personer med exempelvis utmattningssyndrom ser jag som ett symptom på att många saker inte står rätt till i vårt samhälle i dag, där särskilt kvinnor ofta drabbas, och krut måste läggas på förebyggande arbete.

När utmattningen eller andra former av psykisk ohälsa dock blir ett faktum finns ett stort behov av förbättring i bemötande, kunskap och förstärkning av kompetens inom hela rehabiliteringskedjan. Detta är något som vi vill satsa resurser på i vår budget. Många upplever sig illa bemötta då deras individuella situation inte passar in i ett stelbent system främst gjort för fysiska diagnoser. Jag har bland annat fått läsa om fyra barnsmamman med asperger och tidvis andra diagnoser, som ständigt känt sig illa behandlad och diskriminerad och som inte fått förståelse för sin situation.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser med oro på de iakttagelser som Riksrevisionen redogör för i sin granskningsrapport *Bedömning av arbetsförmåga vid psykisk ohälsa – en process med stora utmaningar*. Sjukskrivningsprocessens utformning och de underlag som sjukskrivande läkare har att utgå ifrån är uppenbart inte anpassade för psykiska åkommor, som tyvärr blir alltmer vanligt förekommande. Enligt rapporten fungerar bedömningen av arbetsförmåga vid psykisk ohälsa i dessa fall så pass dåligt att det finns en risk för att regelverket för sjukförsäkringen helt enkelt inte är rättssäkert, vilket vi anser måste åtgärdas snarast möjligt.

Fru talman! Det är dock inte bara de med psykisk ohälsa som har svårt att förstå de beslut om utförsäkring som fattas i dag. Jag har även fått läsa om en person som arbetade i tillverkningsindustrin och skadade sin rygg

allvarligt. Personen sadlade om till väktare. När inte heller det fungerade sadlade denna person återigen om till tekniker. Trots detta förvärrades skadorna, och sjukskrivning blev följd. Efter detta hänvisades personen tillbaka till vaktyrket, som uppenbarligen inte fungerade, och sedan till arbete som tågvärd, trots att fackförbundet menade att detta yrke var olämpligt för någon med dessa skador. Historien slutade olyckligt. Personen är nu utförsäkrad och hemlös.

Självklart har jag inte alla insikter och hela bakgrunden till detta fall och om personen i fråga kanske hade kunnat ta ett annat arbete på arbetsmarknaden. Men en tillfällig form av sjukersättning med en långsam återgång till ett anpassat arbete efter den fysiska förmågan borde ha varit möjlig och en bättre lösning än utförsäkring och hemlöshet.

Sammantaget ser vi med stor oro på den utveckling som skett inom sjukförsäkringen, både under den förra och den nuvarande mandatperioden. Vi är det parti som satsar mest resurser för en mer human sjukförsäkring. Vi har berörts av många människoöden där sjuka har kommit i kläm.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är att den som är sjuk ska få bästa tänkbara rehabilitering och grundläggande ekonomisk trygghet. Och den som har möjlighet att bli frisk ska få bästa tänkbara förutsättningar och incitament att återgå i arbete. För att skapa förutsättningar för det har vi ett antal förslag i vårt budgetförslag och även i kommittémotioner. Vissa förslag kommer att behandlas senare.

Först och främst satsar vi 100 miljoner kronor för en förbättrad sjukskrivningsprocess och en förstärkt rehabiliteringskedja. Vi menar att med en förstärkt rehabiliteringskedja, där sjuka får hjälp att bli friska och friska får hjälp att komma i arbete, behövs ingen borte tidsgräns. Sverigedemokraterna kommer inte att verka för återinförande av en borte tidsgräns enligt den tidigare modell som har funnits. Vi föreslår därför en förstärkt rehabiliteringskedja med regelbunden personlig kontakt, med avstämningsmöten och med kontrollstationer som involverar både den enskilde, arbetsgivaren, hälso- och sjukvården samt Försäkringskassan. Parallellt med detta behöver givetvis också stora satsningar göras på ökade resurser till svensk sjukvård.

Fru talman! Vi anser även att den bedömning som ska göras efter dag 180 i dagens rehabiliteringskedja, då den försäkrade prövas mot arbete på hela arbetsmarknaden, är för stelbent och inte tar hänsyn till individens situation. Just vid dag 180 har det skett många utförsäkringar den senaste tiden. Enligt en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen håller inte bedömningarna vid dag 90 och dag 180 tillräckligt god kvalitet.

Mot bakgrund av detta föreslår vi i stället att regeringen utreder möjligheten att man från dag 180 prövas mot en bredare arbetsmarknad än bara sin tidigare arbetsplats, men enbart mot yrken inom sitt eget kompetensområde i stället för mot teoretiska arbeten på hela arbetsmarknaden. Detta är något som vi också satsar resurser på i vår budget.

Som tidigare nämnts har antalet avslag på ansökningar om sjukersättning ökat dramatiskt under den förra mandatperioden. Den socialdemokratiska regeringens åtstramningar har lett till att så många som åtta av tio får avslag på ansökan om sjukersättning, vilket är en oroande utveckling som vi ser kritiskt på. Att få avslag kan vara ett stort slag i ansiktet, där kvinnor är särskilt hårt drabbade.

En person som bland annat har kronisk värk och kraftigt nedsatt arbetsförmåga beskriver sin situation enligt följande:

Jag har sökt sjukersättning så många gånger men har fått avslag på avslag. När det sista avslaget kom bröt jag ihop. Allt blev svart. Om man slapp den ekonomiska stressen och slapp kämpa varje dag i kontakterna med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen skulle man kanske inte bli friskare, men man skulle må psykiskt bättre. Jag orkar inte ens höra talas om Försäkringskassan längre, eller om Strandhäll och Socialdemokraterna. Jag känner mig trött och likgiltig.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill i stället lätta på regelverket, så att fler kan få ta del av sjukersättningen, genom att införa ett nytt mindre permanent och tillfälligt spår av sjukersättning där kontrollen av arbetsförmågan kan omprövas och möjligheterna till vård och rehabilitering ses över. Vi vill även stärka garantiersättningen och höja nivån med 300 kronor per månad och stärka bostadstillägget genom att höja taket till 6 000 kronor per månad för att öka den ekonomiska tryggheten för de mest utsatta.

Vi har även förslag på att skapa positiva incitament att återgå i arbete. Vi menar att man när man återgår till lönearbete på upp till 25 procent ska få behålla hela sin ersättning från Försäkringskassan för att det ska skapas positiva morötter att prova på arbetslivet igen.

Vi har även en rad andra förslag, men jag hänvisar till vår budget och vår kommittémotion som ni gärna får läsa.

Jag önskar alla en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 3 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! God morgon! Eftersom riksdagen i det första steget av budgetprocessen beslutade om en annan utgiftsram för detta område än den som Centerpartiet hade velat ha kommer vi att avstå från att delta i omröstningen om detta område. I stället hänvisar jag den som är intresserad att läsa vår budgetmotion och partimotion 2018/19:2610. Där står allt om vad vi vill på detta område.

I den budgetmotion som nu föreligger finns dock inte alla de reformer som Sverige verkligen behöver för att minska sjukskrivningarna. Därför tänker jag nämna några reformer som Centerpartiet vill driva.

Innan jag går in på detta måste jag uppmärksamma det som sades från Socialdemokraterna inledningsvis i debatten, nämligen att de vill se över normalt förekommande arbete. Det är bra att de kommer till insikt, eftersom det var en av de punkter som de drev igenom med buller och bång här i riksdagen för några år sedan. Dessutom vill de tillsätta en ny utredning om sjukförsäkringen. Vi har haft en sådan parlamentarisk utredning vars förslag alla faktiskt stod bakom. Det förvånar mig därför att inte fler av de viktiga reformer som den parlamentariska utredningen kom fram till har genomförts. Då vill jag poängtera att jag förväntar mig att Socialdemokraterna också tittar på ett företagsanpassat trygghetssystem för våra företagare. Det är viktigt. Det är nämligen våra företagare som ser till att Sverige fungerar. Det är genom företagen som vi får arbetstillfällena. Företagen riskerar nu, när de inte har möjlighet att ta ut till exempel sjukförsäkringen, att inte kunna nyttja de förmåner som de har varit med att finansiera.

Några andra förslag som Centerpartiet verkligen tycker är viktiga är att man tar bort de undantag som finns för flyktingar och att man också när

det gäller det största ansvar som vi har för sjukförsäkringen ser till att vi får sjuktal på en jämn nivå i Sverige. Då behöver vi bland annat ge tidiga insatser för att människor ska kunna återgå i arbete. Det behövs avstämningarna mellan den som är sjukskriven och arbetsgivaren, Försäkringskassan och läkaren. Vi vet att detta inte fungerar i dag.

Så sent som i går talade jag med en man vid namn Bertil, som verkligen visade vilka brister som finns på detta område. Därför menar vi från Centerpartiet att samordningsansvaret måste lagstadas.

Vi vill även förkorta den första sjukskrivningstiden som läkarna ger. Det är viktigt att vi kortar allt som har att göra med att verifiera att man är sjuk. Vi vill också att återgången till arbete ska vara flexibel på ett helt annat sätt än vad som i dag är möjligt i sjukförsäkringen. Det är viktigt.

Kvinnor står i dag för en betydande del av sjuktalet. Vi vet att detta har ett starkt samband med familjebildningen och familjebildningsmönstren, och därför menar Centerpartiet att jämställdhetsaspekten av sjukskrivningarna behöver belysas på ett helt annat sätt än i dag.

Vi lever i en dynamisk värld, fru talman, där våra ungdomar vill studera och ser möjligheter i livet. Det är bra, och därför är det viktigt att den sjukpenninggrundande inkomsten blir överhoppningsbar för studenter.

Det finns en grupp människor som lever med funktionsnedsättningar, och de får sjukersättning när de är äldre. Det är oerhört viktigt att bryta utanförskapet för dem. Vi måste se betydligt större insatser från Försäkringskassan för att hjälpa dem att komma ut på arbetsmarknaden. De tjänar inte heller på att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen, för då får de en betydligt lägre inkomst. Där finns det alltså ingen morot.

När det gäller ungdomar med aktivitetsersättning måste de verkligen – och det vill jag poängtera – på alla sätt få hjälp och stöd att kunna studera och få arbetsträning och arbetsprövning. De måste också få hjälp till anställningar med ersättningar.

Det måste i detta sammanhang också nämnas att det inom arbetsskadeförsäkringen finns osakliga skillnader mellan kvinnor och män, där kvinnorna drar nitlotten. Man har inte samma kunskap om sambandet mellan arbetet och de skador och sjukdomar som uppstår i kvinnodominerade yrken som man har när det gäller mansdominerade yrken. Därför menar Centerpartiet att arbetsskadeförsäkringen ska genussäkras, så att kvinnor och män får ett bra skydd på lika villkor. Det är dags nu, i 2000-talets Sverige.

Med detta, fru talman, vill jag tacka för den här terminen. Dessutom vill jag återigen poängtera att vi inte tänker delta i omröstningen på det här området.

Anf. 4 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Fru talman! Det jag tycker är det allvarligaste som har hänt i och med att den blåbruna budgeten – som alltså stöds av Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna – har gått igenom är att man återigen tömmer vår sjukförsäkring för att ge skattesänkningar till personer som knappt kommer att märka de extra tusenlappar de får i plånboken. Sju av tio sjukskrivna är kvinnor, och det är deras sjukförsäkring som nu töms på pengar. En stor förmögenhetsöverföring kommer att ske, från arbetarkvinnor till rika män som redan har det väldigt bra i samhället.

Samtidigt fortsätter tusentals människor att bli utförsäkrade. Tusentals kvinnor och män blir i dag misstrodda av handläggare på Försäkringskassan, som på grund av de hårda regler vi har behandlar människor som spelbrickor. Folk blir bollade mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, för sjuka för att jobba men hänvisade till en försäkringskassa som har fått order om att pressa ut människor ur sjukförsäkringen. Försäkringskassan har till och med själv sagt att reglerna för sjukersättningen inte går att använda.

Nu gör de blåbruna partierna så dramatiska nedskärningar på Arbetsförmedlingen att de personer som i dag skulle behöva arbetsträning och insatser för att kunna komma tillbaka till arbetslivet kommer att ha väldigt svårt att få det. Det är en slags dubbel förnedring för den som har blivit sjuk. Den som har blivit sjuk har dessutom ofta blivit det på grund av en dålig arbetsgivare och på grund av stressig arbetsmiljö i en underfinansierad hemtjänst eller sjukvård – det vill säga på grund av andras beslut.

Den som har fått avslag på sin ansökan får i dag äta mindre, tigga hos vänner och bekanta och avstå från att köpa julklappar till barnbarnen – eller, som många gör, samla in pengar till juridisk hjälp för att överklaga avslaget från Försäkringskassan – bara för att kunna överleva. I det läget väljer alltså Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna att ta pengarna. Man tar dem från de sjuka och ger bort dem till personer som tjänar över 42 000 i månaden.

Det är alltså en gåva vi ger till de rikaste i samhället, från sjuka och från oss som betalar in till sjukförsäkringen. Trots att den person som i dag lyssnar på debatten har betalat in till sin sjukförsäkring under hela sitt liv tar alltså högerkanspartierna ut pengarna och skänker dem till miljonärer, som varken har bett om dem eller över huvud taget kommer att märka dem på sina översvämmade konton.

I stället för att sy ihop hålen i våra skyddsnet väljer moderater, sverigedemokrater och kristdemokrater att klippa sönder hela nätet. Genom sänkta ersättningar och indragna bidrag ska sjuka plötsligt trolas friska. Arbetslösa ska plötsligt få arbete. Men för de rika är det alltid tvärtom. De rika behöver en aldrig sinande ström av bidrag, avdrag och skattelättnader för att vakna på morgonen.

Det är lustigt, fru talman, att de högerextrema partierna av sverigedemokratisk typ ger miljon efter miljon till den yttersta eliten – som dessutom för ut pengarna ur landet. De driver igenom den mest aggressiva nedskärningspolitik jag har sett, i alla fall under min tid i riksdagen. De säljer ut det vi äger tillsammans, det vill säga välfärden. De tar de pengar som arbetarna har byggt upp för investeringar i barnen och de äldre och skickar ut dem i skatteparadis tillsammans med miljonärerna.

Vad händer sedan, när människorna märker effekten? Vad händer när lärarna stressar i vår offentliga sektor, som ju är den man har skurit ned på? Vad händer när sjuksköterskorna måste springa ännu snabbare i korridorerna, när förskolelärarna inte har tid med barnen och när pensionerna är för låga? Jo, då pekar dessa partier finger åt invandrare och minoriteter. I själva verket är det dock partierna själva som är problemet. Det är just partier som Sverigedemokraterna som nu ser till att pengar försvinner från välfärden, sjukförsäkringen och pensionerna. Det är de som monterar ned den trygghet vi har i välfärdsstaten.

Det handlar om 20 miljarder. Så stora är nedskärningarna i den blåbruna budgeten. Samtidigt som alla skriker om de enorma rekryteringsbehoven i välfärden i dag bränner de blåbruna överskottet i statens finanser på helt meningslösa skattesänkningar. Nu ställs alltså byggandet av tusentals billiga hyresrätter in. Miljöbudgeten är avskaffad, och man har gjort det ännu svårare att på sikt upprätthålla en välfärd som håller god kvalitet.

Därutöver vill Centern och Liberalerna i sina budgetförslag göra ytterligare omfattande nedskärningar på sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen. Liberalerna föreslår ytterligare karensdagar för den som är sjuk. Kristdemokraterna och Liberalerna vill återinföra den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. De tycker nämligen att de, härifrån riksdagen i Stockholm, är bättre lämpade att avgöra om människor är sjuka eller friska än vad läkarna är.

Kristdemokraterna, vars budget nu har gått igenom, skriver i partiets motion att det är mycket positivt att så många människors sjukfall har avslutats i samband med de skarpa tidsgränser som har införts i sjukförsäkringen. Man skriver förtjust att utflödet av sjukskrivningar vid rehabiliteringskedjans tidsgränser har ökat och att avslagen på ansökan om sjukpenning blivit allt vanligare.

Kanske är det så, fru talman, att Kristdemokraterna tänker sig att de sjuka genom mirakel blivit friska, så som det berättas om att Jesus när han fick se Petrus svärmor ligga sjuk i feber, som det står i Bibeln, rörde vid hennes hand. Då lämnade febern henne, och hon steg upp och betjänade honom.

Men tyvärr tror inte jag att de sjuka botas genom handpåläggning, lika lite som vi kan se någon bli frisk genom att utförsäkras. Vad som i stället sker, med kristdemokratisk politik, är att de sjuka blir fattigare. Kristdemokraterna, tillsammans med Sverigedemokraterna och Moderaterna, har valt att dra pengarna ur systemet och i stället hålla dem över mångmiljonärerna.

Vi, tillsammans med svenska folket, kommer inte att acceptera det. Vi kommer att förändra det.

Med detta hänvisar jag till det särskilda yttrande vi har tillsammans med Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Anf. 5 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Nooshi Dadgostar kommer med väldigt högtravande ord om hur M, KD och SD skulle ta pengar från de utsatta och ge pengar till de rika. Men har Nooshi läst budgeten och M:s och KD:s reservation? Det är ju exakt detsamma som övergångsregeringens förslag. Det är ju ingen skillnad i ramarna på utgiftsområde 10 mellan övergångsregeringens förslag och M:s och KD:s reservation – ingen!

Särskilt attackerar Nooshi Dadgostar Sverigedemokraterna. Har du läst våra siffror i budgeten, Nooshi Dadgostar? Vi satsar 4,475 miljarder på utgiftsområde 10. Är det att dränera detta utgiftsområde för de sjuka?

På riktigt, Nooshi – snälla, läs budgeten!

Nooshi Dadgostar framför också en väldigt stor rädsla över Sverigedemokraternas möjliga inflytande över en framtida budget. Vilken är den värsta farhågan? Är det att sjukersättningen ska höjas med 300 kronor i månaden för de mest utsatta, eller är det kanske att taket i bostadstillägget

ska höjas till 6 000 kronor? Är det värsta att vi satsar 100 miljoner på rehabiliteringskedjan för att de med psykisk ohälsa ska få ett bättre bemötande? Är detta kanske det värsta förslag vi har? Eller är det att man ska få en snällare bedömning vid dag 180, så att färre ska behöva utförsäkras med orimliga bedömningar?

Vilket av dessa förslag tycker du är det värsta förslaget från SD, som du är så fruktansvärd rädd för, Nooshi Dadgostar?

Anf. 6 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Tack, Julia Kronlid, för frågan!

Jag betackar mig för den typ av härskarteknik som Julia Kronlid använder sig av när hon säger att jag skulle vara på det ena eller det andra sättet i mina tal. För mig är detta en viktig fråga.

Detta är ju en övergångsbudget. Det är en helt opolitisk budget. Vi har byggt upp 60 miljarder i statens finanser. Det ni gör – ursäkta mig, fru talman, det Sverigedemokraterna gör – är att bränna upp överskottet. Ni har maxat er politik. Detta är den maximala politiken från den andra sidan. Den innebär inga förbättringar.

Sverigedemokraterna kommer dragandes med sin egen fejkade budget, där de påstår att de har pengar hit och drar in pengar där. Det har väl ingen betydelse vilken budget Sverigedemokraterna lägger fram – de röstar ju ändå i riksdagen på Moderaternas budget! Sverigedemokraterna är en dörrmatta för Moderaterna, fru talman. Det har väl ingen betydelse vad de tycker och inte tycker.

Moderaterna är ett överklassparti, och Sverigedemokraterna springer efter. De vill inte förbättra sjukförsäkringen. Det Sverigedemokraterna gör är ju att rösta på Moderaternas budget. Julia Kronlid kan stå och prata om precis vad hon vill här uppe – det är moderatbudget och moderatpolitik som kommer utav det.

Det är oerhört märkligt att jämföra sin egen politik med en opolitisk budget. Ni har inte förändrat någonting. Det finns ju ingen förändring från den opolitiska budgeten i Moderaternas budget. Det är det som är det märkliga. De pengar som jag menar skulle ha använts till att förbättra sjukersättningen och sjukpenningssystemet skickar ni iväg i skattesänkningar. Då försvinner ju pengarna – då finns det inga resurser kvar.

Anf. 7 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! I det ena anförandet vill Dadgostar framföra någon sorts stor rädsla för att SD skulle ha haft något inflytande över budgeten. Hon använder olika epitet och slänger dem såväl mot Moderaterna och Kristdemokraterna som mot Centern och Liberalerna.

Nu står Nooshi Dadgostar och säger att SD inte har någon betydelse och att vi inte har något inflytande alls. Nu tror jag att Dadgostar får ta och bestämma sig.

Oavsett detta är det så att jag har fått förtroende från 1,1 miljoner väljare att driva sverigedemokratisk politik. Självklart skriver vi också vår egen budget och framför den politik som vi vill framföra. Det är i alla fall mer än vad Vänsterpartiet har gjort. Ni har ju inte ens lagt fram en egen budget. Ni har ju inte ens en egen politik på detta område.

Jag ser det som ett ansvar: När väljarna har röstat in mig för Sverigedemokraterna vill jag föra vår politik. När detta inte gick igenom – när

andra inte röstade på vår budget – valde vi det alternativ där vi ansåg att helheten var bäst. Då ansåg vi att Moderaternas och Kristdemokraternas budget var bättre än övergångsregeringens budget.

Anf. 8 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Jag tror att Julia Kronlid har missuppfattat budgetprocessen. Vi har alltså ingen regering; det är därför det har gjorts en överenskommelse om en övergångsbudget. Att många partier sedan inte har respekterat detta är en annan fråga.

Det har ingen betydelse, så att säga, vad Julia Kronlid står här i talarstolen och säger, för hon kommer i slutändan att rösta på en moderat budget. Det är en moderat budget som slänger bort de sjukförsäkrades pengar till miljonärer, som ofta för dem ut ur landet. Detta är min poäng. Det Julia Kronlid gör när hon röstar på denna budget är att tömma sjukförsäkringen. Det går inte att genomföra den typ av förslag som Julia Kronlid kommer med om man samtidigt röstar på Moderaterna – de vill inte genomföra denna typ av förslag.

Jag känner varken någon stor rädsla eller något annat för Julia Kronlids parti, men det som Julia Kronlids parti gör när de röstar igenom denna budget är att försämra sjukförsäkringen. Det är ett problem för mig, oavsett vad Julia Kronlid säger att hon vill göra.

Anf. 9 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Fru talman! Återigen står Nooshi Dadgostar och jag här i talarstolen och debatterar tillsammans.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt hur ledamoten väljer att uttrycka sig när det gäller Moderaternas och KD:s budgetmotion, som är ett komplement till övergångsregeringens förslag. Här säger ledamoten att vi tar ut pengar ur sjukförsäkringen. Jag skulle vilja att ledamoten på ett tydligt sätt redogör för hur pengar tas ut ur sjukförsäkringen. Om man läser Moderaternas och KD:s budgetmotion ser man väldigt tydligt att vi satsar betydligt mer pengar på sjukvård, på kömiljarden, på primärvård och på att bekämpa psykisk ohälsa än vad någon annan har gjort.

Jag skulle också vilja säga, om inte ledamoten kommer ihåg det, att ledamotens parti de senaste fyra åren har varit ett stödparti till den rödgröna regeringen, som i sin tur har skrivit ett regleringsbrev till Försäkringskassan där man har beslutat om det regelverk som Försäkringskassan förhåller sig till när det gäller hur sjukskrivningar och sjukersättning ska behandlas. Det tror jag att ledamoten måste ha i åtanke innan hon har åsikter om att Moderaterna och Kristdemokraterna tar ut pengar ur sjukförsäkringen.

Anf. 10 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Denna övergångsbudget är en opolitisk budget. Det finns ingen politik i denna budget. Det har byggts upp stora överskott i statens finanser som ska investeras i välfärd, utbildning och förbättrade ersättningssystem.

Det Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna gör är att slarva bort detta överskott. När Sveriges Kommuner och Landsting säger att man behöver 50 miljarder kronor för att upprätthålla kvaliteten i den välfärd vi har i dag väljer dessa ytterkantpartier – ett av dem är alltså

Elisabeth Björnsdotter Rahms eget parti – att bränna de här pengarna på meningslösa skattesänkningar som inte ger någonting, som gör att rika personer kan få ytterligare semesterar och lägga sina pengar i olika bolag utomlands. Det är det som är mitt problem. Dessa pengar skulle ha behövt läggas på sjukersättningar eller ytterligare välfärdssatsningar.

Jag instämmer helt i att reglerna måste ändras. Det är vi helt på det klara med. Jag inser också att det som Elisabeth Björnsdotter Rahm gör är att vädja till mig som vänsterpartist att ändra de regler som ledamoten själv har varit med och infört. Jag har naturligtvis stor förståelse för att Moderaterna vädjar till Vänsterpartiet att skydda svenska folket från Moderaterna, men det kanske inte är Elisabeth Björnsdotter Rahms uppgift att göra det. Annars skulle jag vara mycket tacksam om vi tillsammans kunde förändra reglerna i sjukersättningen. Det innebär ju en omprövning av Moderaternas egen politik i det här fallet.

Anf. 11 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag måste återigen påminna ledamoten Nooshi Dadgostar om att de senaste fyra åren har Socialdemokraterna och Miljöpartiet suttit i regeringsställning. Det anstår ett regeringsbärande parti att skriva regleringsbrev, och där har Vänsterpartiet varit stödparti. Moderaterna har ingen påverkan på hur man skriver ett regleringsbrev när man inte sitter i en regering.

Det är spännande att man talar om stora överskott. Det kanske inte är så konstigt att det är stora överskott i statsfinanserna i dag eftersom vi de senaste fyra åren har levt i en otrolig högkonjunktur. Då vore det anmärkningsvärt om man inte hade stora överskott i statens finanser. Dessa kunde Nooshi Dadgostar ha varit mer behjälplig med att satsa på sjukförsäkringen.

Anf. 12 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Allt detta som Elisabeth Björnsdotter Rahm påstår är mycket förvirrande.

Det är hennes parti som har infört de mycket hårda reglerna för sjukersättningen och de mycket hårda reglerna i sjukförsäkringen. Det är ju så man finansierar sina skattesänkningar för svenska miljonärer. Men nu står hon här i kammaren och vädjar till Vänsterpartiet att skydda svenska folket mot detta. Jag har förståelse för det, men jag hoppas också att det innebär att vi blir fler i riksdagens kammare som tillsammans sätter press, oavsett vilken regering det är, att förändra dessa regler.

Vänsterpartiet har varit ensamt i riksdagens kammare om att vilja förändra regelverket för sjukförsäkringen. Vi har naturligtvis legat på den förra regeringen om att förändra i de direktiv som har skickats till Försäkringskassan. För Moderaternas del har det varit mycket tyst i frågan, har jag förstått. Jag hör inte Moderaterna tala om detta. Det ni har gjort är att lägga de pengar som vi har byggt upp tillsammans i det här landet på meningslösa skattesänkningar i stället för investeringar i välfärden.

Anf. 13 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! Vi har hört en tydlig vänsterpolitik här under en stund. Det är konstigt att Vänsterpartiet uttrycker sig på det här sättet när de har fått igenom så många förslag i den socialdemokratiska regeringen, vilket de

många gånger har slagit sig för bröstet för under den gångna fyraårsperioden. Ändå säger Nooshi Dadgostar att det fattas pengar i Sveriges Kommuner och Landsting, att de vill ha mer till sjukvården. Då undrar jag varför Vänsterpartiet inte har sett till att det har blivit så. Nej, i stället har de höjt ersättningar och bidrag till personer. Det är något som förvånar mig och Centerpartiet.

Vi hörde också att Vänsterpartiet menar att kvinnor blir missgynnade med förslaget från vårt parti, Centerpartiet. Då undrar jag återigen varför Vänsterpartiet, som i högsta grad har varit medlöpare i de beslut som den socialdemokratiska regeringen har fattat, inte har satsat mer på kvinnor och medverkat till att de ska slippa vara sjukskrivna, det vill säga att de får hjälp och stöd för att kunna komma tillbaka till arbete. Och varför har ni inte satsat på jämställdhet och tittat på andra delar i sjukskrivningsprocessen som skulle medverka till en kortare sjukskrivning i stället för att bara höja ersättningarna? Man blir ju inte friskare av en höjd ersättning. Man återgår till arbete om man får hjälp och stöd att göra det. Varför har ni inte åtgärdat bristerna i jämställdheten?

Anf. 14 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Tack, Solveig Zander, för frågan!

Jag tycker att det är bra att Solveig Zander är ärlig i denna debatt om sjukförsäkringen. Centerpartiet vill inte lätta på regelverket i sjukersättningen. De tycker att ersättningsnivåerna är för höga. De vill inte lätta på reglerna när det gäller sjukersättningen, trots att Försäkringskassan själv menar att det här är ett regelverk som inte fungerar. Jag beklagar detta, för det innebär att det gör det svårare för mig och Moderaterna att pusha på för att lätta på regelverket för sjukersättningen.

Vi har naturligtvis vänt hela politiken från de åtta borgerliga alliansåren, då det bara var nedskärningar, privatiseringar och skattesänkningar som skulle lösa alla problem. Det såg vi ju att det inte gjorde. Bostadsbristen ökade, stressen på arbetsplatserna ökade, arbetsmiljön blev sämre och Arbetsförmedlingen fungerade sämre med mindre resurser.

Vi vände den politiken och har gjort stora investeringar. Vänsterpartiet har fått igenom investeringar i förlossningsvården och i äldreomsorgen, och vi har ökat insatserna för hemtjänsten. Vi fick igenom den historiskt största satsningen på den kommunala välfärden sedan 1993 i Sverige.

Jag instämmer dock helt i att det återstår saker att göra. Jag tycker ju att de överskott som vi har haft också framåt – det här är ju ett pågående arbete – ska investeras i sjukvården, i äldreomsorgen, i förskolan och skolan. Det är min övertygelse. Men det innebär inte att vi ska försämra ersättningssystemet. De ersättningar vi har är sådant som vi har betalat in tillsammans och som tillhör välfärden.

Anf. 15 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! Det förvånar mig att Vänsterpartiet nu säger att regelverket inte fungerar och i nästa andetag menar att de har varit med och styrt och fått igenom fler personer i hemtjänsten och en förbättrad förlossningsvård.

Hon säger att vi har lämnat sjukskrivningsprocessen för att människor ska kunna vara sjukskrivna längre därhän. Men det stämmer inte. Sjukskrivningarna har ju blivit kortare. Det hörde vi i anförandet från Vänsterpartiet, men det var ju fel det också. Allt är fel! Vad är det egentligen ni

vill? Ni har ju medverkat till att det är som det är och har gett direktiven till Försäkringskassan att färre ska vara sjukskrivna. Då är det fel också. Ni talar med kluven tunga.

Anf. 16 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att hänga med i vad Solveig Zander talar om. Vad är det Centerpartiet vill? Det är vi många som undrar i dessa tider.

Sjukförsäkringen måste förbättras. Reglerna måste ändras. Det regelverk som infördes av den dåvarande borgerliga regeringen 2008 behöver förändras, för reglerna är för hårda. Människor måste ju känna att den försäkring som de själva har varit med och betalat till fungerar den dag som de inte kan arbeta längre.

Självklart ska vi ha omfattande rehabilitering, och självklart behövs det insatser för arbetsträning och annat i syfte att man ska kunna komma tillbaka till arbetslivet. Det är detta hela systemet bygger på. Men då kan man inte göra stora nedskärningar på Arbetsförmedlingen och lägga alla våra gemensamma pengar på skattesänkningar till de absolut rikaste. Då fungerar det inte.

Anf. 17 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Nooshi Dadgostar.

Jag var tvungen att begära replik, för jag undrar var gränsen går inom politiken när det gäller svartmålning och påståenden om vad andra tycker och tänker.

Riksdagsledamoten beskriver det som att Kristdemokraterna i sin motion skulle vara förtjusta över de olika tidsgränserna. Förtjusningen från Kristdemokraterna har enkom att göra med att människor kan återgå till sitt arbete.

Under de senaste fem och ett halvt åren innan jag blev riksdagsledamot har jag varit chef, och jag har haft personal som har varit sjukskriven. Ibland har vi satt in ganska omfattande rehabiliteringsinsatser, och jag erkänner utan omsvep att både jag och arbetstagaren har varit förtjusta när detta har gett resultat och arbetstagaren har kunnat återgå till sitt arbete. Avslut ska alltid vara ett resultat av en fungerande rehabiliteringskedja, inte av snävare bedömningar.

Riksdagsledamoten nämnde så mycket, men låt mig snabbt kommentera budgeten. Inlägget handlade inte så mycket om utgiftsområdet, men det tål ändå att kommenteras eftersom det var så många påståenden.

Demagogin om skattesänkningar för de rika kan man givetvis köra med, men upplys då också dem som lyssnar om att det handlar om max 500 kronor i skattesänkning för en löntagare. Det handlar framför allt om att alla får en skattesänkning med vårt förslag. Den som tjänar 17 000 kronor i månaden får 0,8 procent i skattesänkning, medan den som tjänar 40 000 kronor i månaden får 0,5 procent. Det är alltså fokus på att sänka skatten för dem som inte har lika mycket.

Anf. 18 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! Det viktigaste i denna debatt är att sätta fokus på den som är stressad och har blivit sjukskriven. Det viktiga är vad som händer ute i verkligheten. Det är det jag talar om.

Jag förstår att riksdagsledamoten tycker att det Kristdemokraterna skriver om i sin motion är något han har upplevt i sitt arbete. Men så ser det inte ut i verkligheten. Många människor blir misstrodda och får avslag, och läser man er motion ser man att det tas emot väldigt positivt utan att ni funderar på vad detta beror på. Nej, människor kommer inte tillbaka till arbetslivet, utan de blir utslagna och fattiga och kan inte överleva på annat än vänner och släktingar. Det är verkligheten.

Då blir det ganska verklighetsfrånvänt att skriva som Kristdemokraterna gör i sin motion att det är så bra att så många får avslag på sin ansökan om sjukpenning och att det är så bra att många blir utförsäkrade, för det är inte så att man kommer tillbaka till ett reguljärt arbete. Det är ingen svartmålning, utan det är verkligheten för många människor.

Riksdagsledamoten bör ta in detta och gå ut och träffa människor och prata med dem som faktiskt får möta Försäkringskassan och känna in på bara kroppen att de inte blir trodda och inte har möjlighet att komma tillbaka, vare sig med rehabilitering eller insatser.

Hans Eklind kan såklart tala om procentsatser, för då ser det alltid mycket bättre ut för den som är låginkomsttagare. Men låt oss i stället tala om antalet kronor man får. En låginkomsttagare får kanske en femtiolapp medan en höginkomsttagare får 500 kronor. Det är ingen bra fördelning, och dessa pengar hade behövts för att förbättra försäkringssystemet.

Anf. 19 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Meningslösa skattesänkningar, står representanten för Vänsterpartiet och säger i riksdagens kammare. Jag förvånas inte, för det är så Vänsterpartiet ser på skattesänkningar: De är alltid per definition meningslösa.

Men säg det till den pensionär som får 1 300 kronor i skattesänkning tack vare det förslag som vann kammarens bifall. Jag tror inte att denna pensionär skulle instämna i åsikten att den skattesänkningen är meningslös. Vi vill göra mycket mer, men detta är en budgetreservation.

Enligt riksdagsledamoten skulle Kristdemokraterna tycka att det är positivt att människor blir misstrodda. Jag tänker inte sänka mig till den nivån. Ledamoten kan inte ha läst vår motion på ett ärligt sätt, och hade ledamoten uppfattat att det stod så i vår motion borde hon ha ställt en fråga om det och inte stått här och svartmålat och påstått saker. Det finns inget i vår motion som ens kommer i närheten att berättiga ledamoten att påstå sådant i Sveriges riksdag.

Anf. 20 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik:

Fru talman! För alla dem som lyssnar på debatten är det bara att gå och se efter vad Kristdemokraterna har skrivit i sin motion. De säger att det är mycket positivt att människor får avslag på sin ansökan och att det är mycket positivt att man efter 180 dagar inte längre får sjukersättning. Men vi vet alla att man inte kommer tillbaka till arbetslivet.

Hans Eklind kan säga att det inte är sant och att det inte var så ni menade. Men vad menade ni då? Ni kanske skulle ha skrivit det ni menade i er motion, för det var i så fall inte det som det stod.

Vi vet ju att det är så det funkar. Annars hade ni väl lagt mer pengar på sjukersättning. Men det här är den maximala politiken från ytterkanten. Ni har inte tillskjutit en enda krona till sjukersättningen, och då kan den inte

förbättras. Det måste bli så här många avslag om sjukförsäkringen inte förbättras.

Ni måste försvara detta system om ni har denna budget. Så enkelt är det.

Anf. 21 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L):

Fru talman! Alla kan drabbas av sjukdom eller skada. Det finns ingen rättvisa i det, utan det bara händer. Sjukdomen kan vara medfödd eller drabba en plötsligt under livet. Då är det viktigt att sjukförsäkringen träder in med en inkomstbortfallsförsäkring för den som är så sjuk att den inte kan utföra något arbete. En viktig grundbult är att den försäkrade känner att sjukförsäkringen går att lita på.

Jag är säker på att alla som kan vill arbeta. Ingen vill vara sjuk, men tyvärr blir en del sjuka eller skadade. Då är det viktigt att samhället träder in och ger det stöd och den hjälp som behövs för att möjliggöra en återkomst till arbete.

Jag satt med i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen ett tag. Där kom man fram till att den bortre tidsgränsen skulle kunna tas bort om den ersattes med andra avstämningpunkter. Dessa punkter skulle vara till stöd och hjälp för den enskilde så att denne skulle få rätt insatser i form av rehabilitering och sjukvård. Men regeringen valde att plocka bort den bortre tidsgränsen utan att införa några andra insatser, och i dag ser vi att tillämpningen av regelverket för sjukskrivning har blivit betydligt hårdare och att fler får avslag.

Liberalerna anser att vi måste ha en sjukförsäkring som är rättssäker samtidigt som den är flexibel, empatisk och hållbar över tid. Den försäkrade måste kunna lita på att försäkringen och samhället ger de insatser som finns. Vi måste också se till att olika samhällsaktörer samarbetar och förstärka hälso- och sjukvårdens möjligheter så att individen kan få tillbaka sin arbetsförmåga om så är möjligt.

Satsningar såsom sjukskrivningsmiljarden och kömiljarden har varit viktiga för att korta väntetiderna inom vården och se till att rätt insatser görs vid rätt tid. Under utgiftsområde 9 vill vi liberaler återinföra kömiljarden, vilket i förlängningen skulle påverka vårt utgiftsområde genom kortare behandlingstider. Dessa skulle i sin tur i förlängningen leda till kortare sjukskrivningar. Vi vill också att arbetet med att utveckla Finsam fortsätter.

Vi anser att regelverket kring sjukskrivningarna är väldigt fyrkantigt. Det är oftast inte anpassat till individen, utan individen får anpassa sig till regelverket. I dag kan man vara sjukskriven på 100, 75, 50 eller 25 procent, vilket innebär att man jobbar 0, 10, 20 respektive 30 timmar i veckan. Om man till exempel har varit sjukskriven på halvtid och jobbat 20 timmar i veckan är nästa steg att jobba 30 timmar i veckan. Det är en utökning med 2 timmar per dag, och det är ett väldigt stort steg för den som har varit sjuk.

Vi anser att vi måste vara flexibla och tillåta en ökning som inte har ett steg på 10 timmar i veckan. Om personen har möjlighet att jobba 22 timmar ska vi uppmuntra det utan att individen känner ett hot om att bli av med sin sjukersättning. Enligt dagens regelverk måste man också vid halvtidssjukskrivning jobba halva arbetstiden varje dag. Men det kanske är så att man mår bra av och klarar av att jobba 5 timmar per dag och få en dag

Prot. 2018/19:34

20 december

*Ekonomisk trygghet vid
sjukdom och funktions-
nedsättning*

ledigt i veckan för att vila upp sig. Den möjligheten finns inte i dag. Vi behöver en mer flexibel försäkring som är anpassad till individen.

Liberalerna hade en egen budgetmotion för detta utgiftsområde. Då vår budget föll i förra veckans budgetvotering hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis tacka tjänstemännen i riksdagen, som med glatt humör och god service sett till att vi rott denna något anorlunda höst i hamn. Jag önskar er alla en vilsam jul och ett gott nytt år. (Applåder)

Anf. 22 MARIA FERM (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 10, som rör ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Den här hösten har präglats av försök till konstruktiva samtal om hur Sverige ska styras framåt efter ett komplicerat valresultat. Processen fortgår. Den är utdragen men viktig.

Övergångsregeringen har under den här tiden lämnat en budget till riksdagen. Det är en övergångsbudget. Principerna för denna togs fram tillsammans med oppositionen och syftar till att inte föregå regeringsbildningen. Därmed ska budgeten inte innehålla ny politik som binder upp kommande regering.

Trots det har Kristdemokraternas och Moderaternas budgetförslag röstats igenom med stöd av Sverigedemokraterna. Denna budget innehåller stora skattesänkningar och en slaktad miljö- och klimatbudget. Trots behovet av en kraftfull klimatpolitik för att hejda klimatförändringarna under den korta tid vi har på oss skär M och KD bort det mesta inom miljö och klimat.

Flygskatten tas bort helt. Flyget slipper nu helt betala för de enorma klimatutsläpp som det orsakar. Skatten på bensin och diesel sänks så att det blir mindre lönsamt att byta till en miljöbil. Miljarder i klimatinvesteringar skärs bort. Det är pengar som skulle kunna gå till satsningen på biogas. Cykelbanor dras undan. Klimatprojekt över hela landet får skrotas. Stödet till solceller skärs ned rejält, och många svenskar som vill sätta upp solceller på sina villatak kommer nu att tvingas skrota planerna. Skyddet av värdefull natur halveras. Det här är bara några exempel.

Det är också många personer som kommer att förlora sina jobb runt om i landet. Moderaterna och Kristdemokraterna har inte brytt sig om att göra några konsekvensbeskrivningar av vad besluten kommer att innebära för sakfrågorna, för de människor som jobbar med dem eller för de människor som förväntar sig att få stöd eller inkomster som de nu inte kommer att kunna få.

Det utgiftsområde som vi i dag debatterar innehåller medel för sjukpenning, rehabilitering, arbetsskadeersättningar, aktivitets- och sjukersättningar, merkostnadsersättningar, handikappersättningar och så vidare.

Budgetpropositionen har som sagt beslutats av en övergångsregering. Förslaget utgår från 2018 års budget med justeringar för pris- och löneomräkningar och med beaktande av en ändrad makroekonomisk utveckling.

Eftersom Moderaternas och Kristdemokraternas förslag till budget gick igenom i kammaren förra veckan och de utgiftsramar som beslutats

och som nu gäller i andra steget av budgetprocessen är andra än de vi förrespråkade väljer vi att avstå från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 10.

Jag skulle också vilja passa på att önska god jul och gott nytt år till alla ledamöter och alla tjänstemän i riksdagen.
(Applåder)

Anf. 23 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Samhällets utgifter för sjukfrånvaron är höga. Kostnaderna för sjukpenning och rehabilitering uppgick till 32 miljarder år 2014. I år beräknas de ligga på runt 37 miljarder kronor. Detta kan jämföras med situationen år 2010, då motsvarande siffror låg på 20,5 miljarder.

Jag skulle vilja påminna de ledamöter som deltog när Försäkringskassans tillförordnade generaldirektör var på besök i socialförsäkringsutskottet om att hon var väldigt tydlig angående de direktiv hon hade fått om att sjuktalen skulle sänkas. Samtidigt var hon väldigt tydlig med att 98,5 procent av alla sjukskrivningar beviljades. Det stämmer alltså inte riktigt med beskrivningen som ges av alla som är utförsäkrade och inte får sina sjukskrivningar beviljade.

Våra trygghetssystem ska vara ett stöd för dem som drabbas av sjukdom eller funktionsnedsättning. Ur individens perspektiv leder sjukfrånvaro till sämre privatekonomi, och en lång frånvaro från arbetslivet leder ofta till färre sociala kontakter i vardagen. Utanförskapet är både ekonomiskt och socialt. För mig är det självklart att samhällets insatser i möjligaste mån ska inriktas på att hjälpa personer tillbaka till arbetslivet. Den som är sjuk eller skadad och inte kan arbeta ska självklart ha rätt till ersättning, vård och rehabilitering. Men den som har eller får tillbaka sin arbetsförmåga måste alltid få rätt till stöd och hjälp att komma tillbaka i arbete igen.

Fru talman! Att som regeringen avveckla den bortre tidsgränsen och återigen öppna för att förtidspensionera fler tycker jag är fel väg att gå. I stället bör sjukförsäkringssystemet reformeras för att dels bryta den negativa utvecklingen, dels skapa en långsiktigt stabil sjukförsäkring som inte uppvisar de variationer över tid som gällt hittills. Möjligheterna och drivkrafterna att agera för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet måste stärkas för samtliga aktörer i sjukförsäkringssystemet: den försäkrade, arbetsgivaren, läkaren och handläggaren på Försäkringskassan.

Fru talman! Alla människor definierar sin egen hälsa utifrån sitt eget sammanhang. Samverkan mellan sjukdom och hälsa är enkel att se intuitivt, men det är ibland svårt att dra gränser mellan dessa. Sjukdom skapar ofta känsla av ohälsa. Samtidigt kan en upplevd ohälsa i sig skapa sjukdom. Arbetsförhållanden kan skapa en känsla av ohälsa, och en upplevd dålig hälsa kan påverka hur man upplever sina arbetsförhållanden. På samma sätt är begreppet arbetsförmåga svårt att objektivt definiera. Arbetsförmågan beror helt på vilket arbete som avses.

Psykisk ohälsa är en övergripande term som innefattar nedsatt psykiskt välbefinnande, diagnostiserade psykiska sjukdomar och psykisk funktionsnedsättning. Psykiatriska diagnoser är sedan 2014 den vanligaste sjukskrivningsorsaken. För att motverka en utveckling mot allt fler och allt längre sjukfall i psykiska diagnoser bör stödet vid psykisk ohälsa förbättras.

Prot. 2018/19:34

20 december

*Ekonomisk trygghet vid
sjukdom och funktions-
nedsättning*

Som framgått är frågor om hälsa och arbetsförmåga komplicerade och mångfacetterade. Situationen kompliceras dessutom vid de psykiska diagnoserna. Vi vet trots allt ungefär hur lång tid det tar för ett brutet ben att läka, och vi vet ungefär hur arbetsförmågan påverkas av detta brutna ben. Det ser dock annorlunda ut för psykisk sjukdom. Därför behöver vi skapa ett nytt spår i rehabiliteringskedjan för psykiska diagnoser då tidsgränserna i den befintliga kedjan egentligen är bättre anpassade för traditionella sjukdomstillstånd.

Fru talman! Jag menar att man tidigare i en sjukskrivning bör undersöka om den sjukskrivne skulle må bättre av andra arbetsuppgifter på arbetsplatsen eller hos arbetsgivaren. Till denna del knyts en särskild satsning hos Arbetsförmedlingen för att skapa ett särskilt system för arbetsbytare som av hälsoskäl behöver byta jobb. I detta steg vill vi även bjuda in arbetsmarknadens parter att se över möjligheten att ta en mer aktiv roll i den omställningen för den sjukskrivne.

Det finns en bred konsensus hos våra expertmyndigheter att arbetsgivaren har en nyckelroll i arbetet med att minska sjukfrånvaron. Jag ser ett tydligt behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det förebyggande arbetet med psykosocial arbetsmiljö samt tidiga insatser och bättre rehabilitering.

Läkaren har en nyckelroll i sjukskrivningsprocessen. Läkaren ställer diagnos och dokumenterar arbetsförmågebesvär. Detta arbete är komplext, vilket bland annat har att göra med svårigheterna kring begreppen sjukdom och arbetsförmåga. Till sin hjälp har läkaren det försäkringsmedicinska beslutsstödet. Ett bättre sätt att få läkarkåren att ta ansvar för sjukfrånvaron vore att, precis som Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi föreslår, tydliggöra för patienten att det är Försäkringskassan och inte läkaren som beslutar om rätten till ersättning. Försäkringskassan bör därför kunna sätta upp kvalitetskrav för vårdgivare som skriver ut sjukintyg. Kraven kan exempelvis bestå i att läkarna ska ha vissa kunskaper om reglerna i sjukförsäkringen och hur man bedömer arbetsförmågan.

Fru talman! Hälso- och sjukvården har en central roll för att bryta långvarig sjukfrånvaro, men samspelet med sjukförsäkringen behöver förstärkas. Den grundläggande brist på samverkan som följer av att sjukvården och sjukförsäkringen finansiellt och organisatoriskt inte har starka gemensamma intressen och mål måste balanseras bättre än i dag.

Inspektionen för socialförsäkringen konstaterar att tidiga rehabiliteringsinsatser innan en sjukskrivning har bättre förutsättningar att förhindra en framtida sjukfrånvaro än att öka återgången i arbete bland redan sjukskrivna. Därför bör möjligheterna att genomföra tidiga rehabiliteringsinsatser stärkas. Utvärderingar av tidigare insatser mot psykisk ohälsa innan och efter sjukskrivning har visat att de behandlingar som sätts in innan sjukskrivning hade god effekt på patientens hälsa, medan de som sattes in efter sjukskrivningen hade mer begränsad effekt.

En arbetsgivare kan erbjuda sin personal skatte- och avgiftsfri personalvårdsförmån i form av motion och annan friskvård av enklare slag. Inom ramen för friskvård omfattas även stresshantering enligt Skatteverket. I dag finns också en möjlighet för arbetsgivare att göra avdrag för kostnader för förebyggande behandling om arbetsgivaren kan visa att be-

handlingen syftar till att den anställde ska kunna fortsätta att förvärvsarbeta. De möjligheterna bör utvecklas så att anställda och arbetsgivare uppmuntras att agera förebyggande i allt större omfattning.

Moderaterna har inga egna yrkanden inom utgiftsområde 10, då de förslag jag beskrivit kräver beredning. Jag yrkar därför bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU1 *Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning*.

Jag vill sälla mig till Emma Carlsson Löfdahls tack till alla medarbetare med önskan om en god jul.
(Applåder)

Anf. 24 MARIANNE PETERSSON (S) replik:

Fru talman! Utgiftsområde 10 är en av de största posterna i statsbudgeten. Trots detta har det i den budget som lagts fram av Moderaterna inte föreslagits en enda extra krona. Samtidigt hör vi från talarstolen otroligt många olika förslag som ska genomföras.

Vi får också höra om en satsning på Arbetsförmedlingen för arbetsbytare. Vi vet alla att det ska göras stora neddragningar på Arbetsförmedlingen. Hur ska det finansieras?

Anf. 25 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Fru talman! Om ledamoten Pettersson lyssnade på vad jag sa hade hon hört att jag sa att det var förslag som vi kommer att bereda. Det är därför vi inte har lagt fram dem i vår budget än så länge.

Vad gäller Arbetsförmedlingen tillhör den frågan givetvis inte detta utskott. Men jag kan upplysa ledamoten om att de neddragningar på Arbetsförmedlingen som ingår i Moderaternas och Kristdemokraternas budget motsvarar ungefär 700.

I dag finns det 14 000 anställda inom Arbetsförmedlingens område. Den neddragning som är planerad ska ske i dialog och med naturliga avgångar enligt den plan som finns i den budget som Moderaterna och Kristdemokraterna lagt fram.

Anf. 26 MARIANNE PETERSSON (S) replik:

Fru talman! Ett av de viktigaste sätten att få människor tillbaka i jobb är samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Om man nu ska göra neddragningar hos Arbetsförmedlingen, hur ska den då kunna klara av att också sköta det uppdraget?

Ett sätt att få tillbaka människor är lönebidragsanställningar. Där spelar Arbetsförmedlingen en otroligt stor roll. Man kan till exempel ställa upp med att anpassa arbetsplatsen och så vidare, så att arbetsgivaren slipper. Det är också ett incitament för att våga ta in människor på arbetsplatsen.

Med de här neddragningarna ser jag inte hur vi ska kunna lyckas få tillbaka människor på arbetsplatserna.

Anf. 27 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Fru talman! Jag kan upplysa ledamoten Pettersson om att Moderaternas och KD:s budget även innehåller ett höjt tak i lönebidraget. Det ingår en satsning på 700 miljoner kronor till Samhall för att personer som står längst bort från arbetsmarknaden ska ges möjligheter att få sysselsättning

eller större delaktighet på arbetsmarknaden. Jag ser med stor tillförsikt fram emot att vi ska få ett större deltagande på arbetsmarknaden och ett lägre antal människor i sjukskrivning.

Anf. 28 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. På detta utgiftsområde innebär det att förslaget från Kristdemokraterna och Moderaterna inte innehåller några avvikelser från regeringens budgetförslag på området Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Vi kristdemokrater menar att försäkringar ska vara obligatoriska och solidariskt finansierade. Det handlar om människors trygghet under livets olika skeden. Vi vill också lämna utrymme för kompletterande lösningar och ett personligt ansvarstagande. Försäkringarna ska utformas så att den som är i behov av stöd och hjälp ska få det men också uppmuntras till att delta i åtgärder som kan leda till en god hälsa och en snabb återgång till arbetslivet efter skada eller sjukdom.

Fru talman! I dag är psykisk ohälsa den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Nästan hälften av alla sjukskrivningar som görs i dag utgörs av psykiatriska diagnoser. Här menar vi kristdemokrater att det är viktigt att man har med sig ett förebyggande arbete och perspektiv om man ska minska sjukskrivningstalen. Perspektivet måste vara brett, för det handlar givetvis inte bara om arbetsplatsen och problem som kan uppstå där.

Det behövs en politik som minskar stress och skapar förutsättningar för en bättre folkhälsa. Det handlar då mycket om att få ihop sitt livspussel. Vi behöver därför forma en politik som kontinuerligt strävar efter och söker bättre förutsättningar för den enskilde och familjen att få ihop sin vardag. Vi kristdemokrater vill därför ha en politik som ökar egenmakt och valfrihet; vi tror att det är på det sättet vi kan svara upp mot detta. Sedan kan man inte komma runt att satsningar inom exempelvis sjukvården och primärvården är viktiga, för om vi kan få ned köerna och handläggningstiderna har det naturligtvis inverkan även på det område som vi debatterar här i dag.

Vi kristdemokrater vill vara tydliga med att goda förutsättningar och villkor inom arbetslivet är centrala för att hålla nere sjukskrivningstalen. Här finns det anledning att uppmärksamma att det sker en utveckling inom arbetslivet som jag skulle vilja beskriva som lite dubbel. Den är dubbel i bemärkelsen att gränserna för var och när ett arbete ska utföras och när jag som arbetstagare förväntas vara tillgänglig blir alltmer luddiga. Utvecklingen är dubbel därför att den å ena sidan skapar möjlighet till en ökad flexibilitet. Det gynnar i så fall den anställde, för det kan göra det enklare att få ihop familjeliv med arbetsliv. Å andra sidan kan den leda till den direkta motsatsen, nämligen att det etableras en norm som gör att arbetet också sker på tidpunkter då det var tänkt att man skulle ha semester eller fritid. Det skapar stress, och det blir definitivt mindre tid för återhämtning.

Här menar vi kristdemokrater att det finns ett avgjort behov av mer kunskap om det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar familjeliv, barnens hälsa och den personliga hälsan.

För den som saknar arbetsförmåga på grund av sjukdom ska sjukförsäkringen utgöra en trygghet. Den som återfår arbetsförmågan, helt eller delvis, ska få den hjälp och det stöd som behövs för att återkomma i arbete. Allt annat är ett slöseri med både mänskliga och samhälleliga resurser.

Man kan naturligtvis studsas över att mer än 36,2 miljarder kronor utbetalades i sjukpenning under 2017. Men då ska man komma ihåg att det utöver dessa 36,2 miljarder kronor finns kostnader som inte kan räknas i kronor och ören. Det gäller de risker som finns med sjukfrånvaro i form av följsjukdomar, social isolering och psykisk ohälsa.

Fru talman! Vi kristdemokrater bidrog inom ramen för den tidigare alliansregeringen till att möjligheterna stärktes för personer med sjuk- och aktivitetsersättning att prova ett förvärvsarbete, studier eller ett ideellt arbete. Det är dock ett faktum att de som i dag lever på sjuk- och aktivitetsersättning har en ekonomiskt mycket utsatt position som är svår eller omöjlig att påverka. Därför är vi positiva till att garantiersättningen och bostadstillägget har höjts samt till en sänkt skatt för personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

Fru talman! Sist men inte minst: Insatser för personer med funktionsnedsättning är oerhört viktiga. Detta är en grupp som är överrepresenterad i ett långvarigt utanförskap. Vi har pekat på att det är jättebra att det finns olika typer av statligt stöd vid anställning av personer med nedsatt arbetsförmåga. Detta att få gå till ett jobb, att få uppleva en arbetsgemenskap, att få känna att man har bidragit och att få känna att fritiden blir en ledighet och inte en svårighet – det är viktigt.

År 2007 tog alliansregeringen initiativ till att bryta utanförskap genom arbetsintegrerade sociala företag. De tar emot människor som står allra längst bort från arbetsmarknaden. I dag finns det 300 sådana företag, och vi kristdemokrater menar att de både kan och ska bli fler. Vi vill därför satsa på de här företagen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. Avslutningsvis vill även jag önska fru talman, alla riksdagens fantastiska tjänstemän och mina kollegor i socialförsäkringsutskottet en välsignad jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2018/19:1 delvis)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 29 KRISTINA NILSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera socialutskottets betänkande SoU1 *Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg*. Det är ett för medborgarna ytterst angeläget område som var en av de frågor som rankades högst av väljarna i höstens val.

Efter valet har vi kunnat konstatera att den här hösten inte blev som alla andra. Statsministern röstades bort utan att de partier som gjorde det hade en plan för nästa steg i processen. Vi fick en övergångsregering som enligt regeringsformen har att administrera det som är nödvändigt för landet och som ska fungera. Men en övergångsregering kan inte ta politiska initiativ, den kan inte avgå och den kan inte utlysa nyval.

Däremot måste den lämna en budget till riksdagen inom föreskriven tid. Det är en övergångsbudget som inte ska ge uttryck för något partis politiska viljeinriktning utan tillåta den tillträdande regeringen att sätta sin politiska prägel i en ändringsbudget snarast efter att den tillträtt.

Principer för hur en övergångsbudget skulle se ut förhandlades fram brett förankrat hos en majoritet av riksdagens partier. När vi sedan hade att ta ställning till övergångsbudgeten, som till punkt och pricka följde de principer man varit överens om, kom plötsligt Moderaterna på att det finns stora samhällsutmaningar som inte kan vänta på en ny regering och att de därför måste lägga fram en egen budgetmotion.

Den största samhällsutmaningen var uppenbarligen att med kraft sänka skatterna med 15 miljarder, mest för sådana som oss som tjänar bra. Flera andra partier följde efter. Glömd var principen om övergångsbudget, glömd var idén om att den tillträdande regeringen skulle ha möjlighet att sätta sin prägel på den ekonomiska politiken och glömda var alla diskussioner om ansvar för landet i en speciell tid. Att handlandet också kan komma att utgöra praxis vid liknande svåra lägen framåt i tiden – det hade man också glömt.

Fru talman! Jag har inte valt att ägna mig åt politik för att jag är intresserad av politiska spelteorier och taktiskt fulspel. Jag har valt att engagera mig för att jag vill vara med och utforma samhället i en riktning som jag, utifrån mina grundläggande värderingar, tror på. Jag vill vara med och ta ansvar både för landet som helhet och för de verksamheter som vi i socialutskottet har att hantera. Jag har några ledord för hur jag vill göra det. Det handlar om ansvarsfullhet, hederlighet, eftertänksamhet, sans och balans.

Den budgetprocess vi nu har bevittnat är tyvärr inte ett uttryck för något av mina ledord. Efter att först ha lämnat in sina egna budgetmotioner på temat önskelista inför julen bestämde sig Moderaterna och Kristdemokraterna för att stöka till det ännu mer. Under pågående process skulle man skriva ihop sig med nya texter och nya budgettabeller, och Sverigedemokraterna hakade självklart på. Först röstade Sverigedemokraterna på sin egen budget, sedan röstade man på Kristdemokraternas och Moderaternas budget och sedan gick man tillbaka till utskottet och förklarade att man inte stödde de ramar man just röstat på. Här någonstans hamnade man klart över gränsen till en direkt oseriös hantering. Konsekvenserna för individer, verksamheter, myndigheter, kommuner och regioner är inte överblickbara.

Jag menar, fru talman, inte att kritisera att riksdagen fäller en regeringsbudget. Det har hänt förr och kommer sannolikt att hända igen, men det normala måste vara att regeringen i ett sådant fall ska ha möjlighet att avgå eller utlysa extraval.

För att övergå till det utgiftsområde vi debatterar i dag vill jag börja med att konstatera att hälso- och sjukvård och äldreomsorg är stora och komplexa system med många inblandade aktörer. Det är inte alldeles enkelt att vare sig mäta eller utvärdera alla olika delar av systemet och hur

de samverkar och hur de gagnar vårdragare. Därför lämpar det sig sällsynt dåligt att möta utmaningar med enkla lösningar som låter sig beskrivas av klatschiga politiska oneliners.

Framför oss i dag har vi en tämligen klassisk borgerlig budget. Här styr man inte med tillit till vård- och omsorgspersonalens kompetens och förmåga att utveckla och utforma verksamheten till gagn för sina patienter, utan här handlar det om kontroll, piska och morot. Moroten består i att de som klarar av de kriterier som Moderaterna och Kristdemokraterna har satt upp får mer pengar. De som inte klarar det får inga pengar, trots att grundorsaken till att man inte klarar av sitt uppdrag från allra första början kan vara resursbrist. De redan rika regionerna och kommunerna har större möjlighet att få mer medan de fattigare riskerar att få mindre.

Den största av vårdens och omsorgens utmaningar, nämligen kompetensförsörjningen, nämns förvånansvärt lite. Personalens arbetsvillkor, arbetsmiljö och påverkansmöjligheter tycks också ganska ointressanta. Modellen kömiljard som styrsystem präglar tyvärr även äldreomsorgen i denna budget. Man tar bort 2 miljarder till bemanning, kompetensutveckling, tekniksatsningar och fortbildning och tillför en form av kömiljard även på detta område. Risken för att det kommer att handla om siffertrixande, snarare än långsiktiga, hållbara lösningar, är inte oväsentlig.

På grund av den stora tidspressen och den bristande analysen i budgetarbetet blir planeringsförutsättningarna mycket svåra för huvudmännen. En ideologisk fråga, snarare än en stor ekonomisk, är det faktum att generell välfärd för barn och unga monteras ned. Man tar bort gratis simundervisning och lovaktiviteter för barn och inför i stället en fritidspeng som de med minst resurser får ansöka om.

Fru talman! Trots allt hoppas jag att vi på några viktiga områden kan hitta breda överenskommelser. Min bestämda uppfattning är att den här mandatperioden i stor utsträckning kommer att handla om vad vi kan komma överens om, inte vad som skiljer oss åt. Oavsett vilken regering som tillträder har vi det parlamentariska läge som vi har, åtminstone fram till ett eventuellt extraval.

Med de demografiska utmaningar vi alla känner till, med fler barn och fler äldre, är vår övertygelse att resursbehovet kommer att öka. Vi behöver också hitta effektivare sätt att bedriva verksamheter. Ny teknik behöver utvecklas och komma i användning, och vi kommer att behöva utbilda fler för att täcka verksamheternas behov.

För oss socialdemokrater kommer det alltid att vara viktigare att investera i välfärden än att sänka skatterna för dem som tjänar mest.

Fru talman! Vi socialdemokrater har inte väckt någon motion, då vi alltjämt anser att övergångsbudgeten borde ha gått igenom. Vår avsikt är att formulera vår politik på området i en ändringsbudget eller i en motion på en sådan. Då vi inte står bakom rambeslutet som är taget avstår vi också från att delta i beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområdet och vill därför hänvisa till vårt särskilda yttrande tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

(Applåder)

Prot. 2018/19:34
20 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 30 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Ganska snabbt när jag lyssnade på Kristina Nilssons anförande kom jag att tänka på uttrycket: Surt, sa räven. Den budget som Moderaterna och KD har lagt är en stark, offensiv budget som tar itu med alla de misslyckanden som skedde under de gångna fyra åren.

Det stämmer att vi har en övergångsregering, men vi har inte en övergångsriksdag. Moderater och kristdemokrater har inte glömt det, och man tillåts inte heller att glömma situationen i vår sjukvård när man är ute och besöker den. Nej, det här är att leva upp till de vallöften som vi gav till våra väljare om det som visade sig vara den viktigaste frågan i valet och som grundas i att människor känner en genuin oro för hur sjukvården har utvecklats under den gångna mandatperioden.

Vi såg också, som ett besked på det, ett historiskt skifte ute i våra landsting där vi har haft de absolut längsta köerna i sjukvården i de röda landstingen. Tyvärr är *ett* landsting fortfarande helrött, och där ser vi också dessvärre en av de allra längsta köerna.

Det var långa köer 2006 när vi tog över, men vi ändrade detta genom kömiljarden. Trots det har Socialdemokraterna och Miljöpartiet valt att plocka bort kömiljarden. Den tänker vi nu återinföra. Men med facit i hand och utifrån hur väljarna har reagerat, är det inte så, Kristina Nilsson, att Socialdemokraterna och Miljöpartiet borde ha arbetat annorlunda för att beta av köerna i vården och se till att människor inte behöver sitta i väntrum utan få vård i tid?

Anf. 31 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Vi är överens, Camilla Waltersson Grönvall och jag, om att tillgängligheten i vården behöver förbättras, väntetider behöver förkortas och så vidare. Jag hör att Camilla Waltersson Grönvall talar om att vi inte har en övergångsriksdag men en övergångsregering. Det är sant, men jag kan inte se att det är särskilt relevant. Om det vore precis det här området som prioriterades av Moderaternas företrädare kan man fundera på det stora yxhugget i den här budgeten på 15 miljarder i skattesänkningar för till exempel mig själv och Camilla Waltersson Grönvall. Varför har man inte i stället satsat ytterligare pengar till hälso- och sjukvård, omsorg och så vidare? Det är den första frågan.

När det gäller den modifierade kömiljarden ska den nu också omfatta diagnostik, återbesök, rehabilitering, även andra vårdförlopp – det är oklart vilka – första linjens psykiatri för barn och unga och även köerna i cancer vården så småningom. Alla de här detaljerna ska lösas genom överenskommelser med SKL. Eftersom det nu var så bråttom med den här budgeten undrar jag: När beräknar Camilla Waltersson Grönvall att den överenskommelsen kan vara klar och börja fungera i verkligheten? Och hur mycket kommer administrationen kring detta projekt att kosta?

Anf. 32 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Resultaten efter åtta år med en alliansregering var ganska tydliga. Vi har gjort det förut och vi kommer att göra det igen: Vi kommer att få rensa upp efter era sjukvårdsköer. Facit efter de här fyra åren är fortfarande fördubblade sjukvårdsköer och tredubblade köer för barn- och ungdomspsykiatri. Det blir svårt att tycka att man inte ska vara ödmjuk

som socialdemokrat när man ser vad man har ställt till med under fyra år i Sverige.

Låt mig också ta upp cancervårdens köer. Statsminister Löfven lovade att ingen skulle behöva vänta mer än fyra veckor. Vi vet att situationen har blivit betydligt värre. Där har också S, V och MP valt att reservera sig. Jag vill fråga: Varför?

Anf. 33 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Av vårt särskilda yttrande framgår just vad vi anser om att göra en ny cancerstrategi, som var det Camilla Waltersson Grönvall frågade om.

Vår reservation utgår från de möten regeringen har haft med brukarföreningar, profession och övriga inblandade. Vi ser att man inte önskar en helt ny cancerstrategi. Man tycker att det är värdefullt att hålla i den cancerstrategi vi har och att se till att fortsätta vårda och utveckla den.

Att i stället använda tiden till att ta fram en helt ny cancerstrategi som ska föreläggas riksdagen ser vi inte som rimligt. Det kommer bara att leda till att det går åt mer tid. Det gagnar inte utvecklingen av cancervården.

Anf. 34 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Sjukvården är en av de grundläggande delarna i ett lands välfärdssystem. Om människor inte får tillgänglig vård av hög kvalitet finns det stor risk att de tappar tilltron till det gemensamma samhällskontraktet. Det skulle vara förödande för vårt svenska samhälle.

För fyra år sedan lovade Socialdemokraterna att korta värdköerna i allmänhet och att fokusera på cancervården i synnerhet. Ett löfte till alla cancerpatienter var då att man skulle få behandling inom fyra veckor. Nu, efter fyra år, har vi facit: värdköerna har fördubblats. Löftet om max fyra veckor mellan remiss och vård har inte heller infriats. Vi ligger alltså fortfarande långt ifrån målet för ledtider inom det standardiserade vårdförloppet för cancervården.

Vi är i ett läge där människor med allvarliga och dödliga sjukdomar inte får den hjälp de behöver. Människor dör med andra ord i väntan på vård i Sverige i dag.

Vilken plan har Socialdemokraterna för de cancersjuka som står i dessa kroniskt långa värdköer i dag och som inte får vård i tid? Vi ska komma ihåg att för en cancerpatient räknas varje dag. Man har inte tid att vänta.

Min andra fråga är: På vilket sätt ska man kunna lita på att Socialdemokraterna ska kunna korta värdköerna inom bland annat cancervården framöver, när de inte lyckades förra mandatperioden?

Anf. 35 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har inga problem med att säga att vi måste fortsätta arbeta med att korta värdköerna. Om det är vi alla överens. Det är snarare när det gäller hur det ska gå till som vi skiljer oss åt. Jag tror att vi behöver jobba tillsammans för att komma fram till alla goda sätt att jobba med frågan.

Man ska också komma ihåg att värdköer inte säger allt om tillståndet i hälso- och sjukvården, till exempel om vad som händer med multisjuka äldre, kroniker och många andra. Det är en ganska omfattande del av

hälso- och sjukvården. Det är svårt att få kläm på det om man bara diskuterar sättet vi har för att mäta vårdköer i dag. Det är viktigt att diskutera det, så att det inte bara blir ett siffertrixande och bollande med siffror utifrån det som är enklast att förhålla sig till.

När det gäller cancervården tycker jag att det var ett bra arbete som den borgerliga regeringen initierade. Vi socialdemokrater har fortsatt det arbetet. Det kommer att behöva fortsättas och utvecklas ytterligare.

Man löser inte vårdens utmaningar på tre år eller på en mandatperiod, kanske inte ens på två. Vi behöver en tydligare, mer långsiktig plan för hur det ska lösas. Där behöver vi nog alla på vår kant vara mer ödmjuka och diskutera.

Anf. 36 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick svar på frågorna om man har en plan eller varför vi ska kunna lita på att man kan korta vårdköerna framöver.

Kristina Nilsson säger att vi nog bör jobba tillsammans allihop. Det håller jag med om. Det var därför vi bjöd in till en gemensam nationell samling för att diskutera de här frågorna. Bland andra Socialdemokraterna tackade nej. Tydligt var prestige viktigare.

I vår budget finns det flera konkreta åtgärder för att korta väntetiderna, bland annat inom cancervården. Men om ni inte vill titta på de tipsen finns det andra åtgärder man skulle kunna vidta omgående, i det här akuta läget. En är att se över regelverket för vård i utlandet. I dag är det många som väljer att vända sig till våra grannländer, inte minst inom cancervården. Köerna är kortare där. Men då måste man också lägga ut pengar i förskott, vilket är dyrt för många.

Har ni någon ambition att se över och förändra regelverket för vård i utlandet?

Anf. 37 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan glädja Per Ramhorn med att vi har en plan. Vi har en plan för vårdens framtida utveckling. Den omfattar inte stora skattesänkningar för de redan rika, utan den omfattar investeringar i hälso- och sjukvården, investeringar i personalen, i arbetsmiljön och i kompetensutveckling och vidareutbildning.

Vi behöver också lyssna till personalen och se till att de får de förutsättningar de behöver för att göra ett bra jobb. Det är nämligen inte vi, som står här i riksdagens talarstol, som löser det direkta mötet i vården för vårdtagarna. Det gör personalen.

Vi är övertygade om att det här är en väg vi kan staka ut genom att jobba tillsammans och med personalen, med forskningen och med professionen, så att det blir bättre i framtiden.

Anf. 38 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristina Nilsson, socialdemokrat, företräder ett parti som hade en plan för hälso- och sjukvården föregående mandatperiod. Den resulterade i väsentligt längre köer. I dag är det 93 000 människor. Man må tycka att det är en jobbig siffra och kalla det för dribblande med siffror. Men det är 93 000 människor som står i kö.

Ni hade en plan, Kristina Nilsson. Flera socialdemokratiska debattörer har konstaterat att sjukvården inte blev den viktiga frågan för Socialdemokraterna, eftersom den var ett misslyckande.

Fru talman! Min fråga till Kristina Nilsson blir i dag: Känns det då fel att göra något annorlunda? Kömiljarden var ett arbetssätt som ledde till kortare köer. Fler fick vård i tid. Är det då inte bättre att pröva det, jämfört med det ni har gjort under fyra år? Det var en plan som resulterade i längre köer.

Anf. 39 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det är precis den här typen av retorik som jag tycker att vi borde försöka att inte använda. Nu talar den borgerliga sidan om att vi har haft en mandatperiod på oss att lösa alla vårdens utmaningar och att vi inte har grejat det. Jag kan påminna om att ni hade två mandatperioder, Acko Ankarberg Johansson, och ni grejade det inte heller. Jag tror att frågan måste ses i ett längre perspektiv än så.

Jag tycker absolut att vi ska kunna göra saker annorlunda, prova nya vägar och så vidare. Men något annorlunda är inte att återinföra en kömiljard som vi redan har provat. Den hade en effekt i början, men vi vet alla – vi följer statistiken – att den tappade effekt tämligen snart. Att återinföra den tycker jag inte är något nytt. Det är att möta framtidens utmaningar med gårdagens lösningar. Det är inte särskilt ofta det är en smart väg.

Vi behöver säkert göra nya saker. Men då ska det inte vara gamla, redan beprövade och utdömda saker.

Anf. 40 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag håller med Kristina Nilsson om att man alltid behöver se hur det blev, vad som behöver förändras och förbättras. Det arbetet påbörjade vi. Kristina Nilsson har nämligen rätt i att när man har infört en metod och använt den en längre period kommer systemet att anpassa sig till det och inte göra de förändringar som är nödvändiga.

Vi var i färd med att just förändra. Men det blev ett maktskifte, och i stället återgick man till en metod där man skickade ut pengarna och sa att det räckte att skicka in en plan, inte att resultat skulle uppnås.

I stället har vi fått fördubblade köer. Nu är det dags att återgå till en metod där man förbättrar kömiljarden. Den hade brister på slutet, men man bör se till att det blir ett rejält tillskott och att det just är kortare köer som är målet. Hur ska människor annars kunna komma tillbaka i arbete? Hur ska människor annars få den vård som de behöver om de står i kö mer än i 90 dagar? Det är den inte den vård som vi kristdemokrater vill se.

Anf. 41 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte på kömiljarden som idé utifrån det som jag tog upp i mitt anförande, nämligen att de som har stora resurser och goda förutsättningar har större möjlighet att få mer pengar medan de regioner och kommuner som har sämre förutsättningar och mindre resurser riskerar att få mindre pengar. Det är min uppfattning att kömiljarden kommer att dra isär regioner och kommuner i stället för att bygga ihop landet. Det tycker inte jag är en bra väg att gå.

Jag skulle gärna vilja höra när Acko Ankarberg Johansson ska hålla sitt anförande om hon kan förklara hur lång tid det kommer att ta. Jag frågade också Camilla Waltersson Grönvall hur lång tid det kommer att ta innan dessa pengar kan användas med tanke på all den administration som kommer att behövas och alla de nya saker som kömiljarden ska omfatta. Jag tror inte att den kommer att kunna börja användas under 2019 över huvud taget.

Anf. 42 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Det finns flera områden inom välfärden där situationen är väldigt allvarlig just nu. Ett av dessa områden ska vi debattera här och nu. Det är ett område som den rödgröna regeringen i stora delar har misslyckats med att hantera, nämligen hälso- och sjukvården, alltså utgiftsområde 9.

Sverige har i dag, som vi alla vet, långa vårdköer där människor far väldigt illa och till och med dör. Dessutom har förtroendet för den svenska sjukvården blivit rekordlågt, vilket naturligtvis är oerhört allvarligt.

Det grundar sig främst på att tillgängligheten under många år har varit i en nedåtgående spiral. Vårdköerna har tillåtits att växa år för år utan att ansvariga politiker haft någon plan för eller svar på hur man ska vända denna negativa utveckling.

Det som bekymrar mig särskilt är att antalet människor som står i vårdköer har ökat drastiskt under de senaste fyra åren. Jag skulle vilja påstå att de senaste fyra åren är fyra förlorade år för svensk sjukvård om man ser till hur många människor som i dag lider i dessa vårdköer.

Man kan konstatera nu i efterhand att den rödgröna regeringen inte hade förmåga att vända den negativa trenden när det gäller vårdköer. I stället har situationen eskalerat.

I somras hade var tredje patient väntat längre än vårdgarantins 90 dagar på sin behandling eller operation inom specialistvården. Vi pratar alltså om närmare 130 000 patienter av kött och blod som har väntat längre än vad som är tillåtet enligt hälso- och sjukvårdslagen. Detta är den högsta siffran sedan man började mäta köerna här i landet.

Dessutom, fru talman, tittade jag tidigare i dag på siffrorna när det gäller måluppfyllelsen för de standardiserade vårdförloppen för cancervården, och det var inte någon munter läsning. Jag ska ta upp några exempel.

När det gäller svår prostatacancer ska det från diagnos till behandling vara en maximal ledtid på 60 dagar. Men det visar sig att bara 4 procent av dessa patienter får vård inom den uppsatta ledtiden. När det gäller akut blodcancer får inte ens hälften av patienterna vård i tid.

Det här duger naturligtvis inte, fru talman. Det är ett gigantiskt misslyckande för hela samhället. Men framför allt är det en katastrof för den enskilda patienten och för anhöriga som tvingas att utstå detta omänskliga lidande.

Som jag sa tidigare ska man komma ihåg att för en cancerpatient räknas varje dag. Men, fru talman, det hade inte behövt vara så här.

Tittar vi ut och ser på hur det i är Europa och i våra nordiska grannländer så har man klarat att korta sina vårdköer och öka tillgängligheten i sjukvården. Då kan naturligtvis vi också göra det. Det kommer att krävas resurser. Men framför allt, fru talman, krävs det ett fokuserat och strategiskt arbete för att få bort vårdköerna.

Därför har vi föreslagit i vår budget en helt ny sjukvårdsreform som innehåller ett batteri av åtgärder inom flera områden inom sjukvården. Där har vi i stora delar hämtat inspiration från våra nordiska grannländer, främst från Danmark.

I Danmark hade man tidigare liknande problem med långa vårdköer, men där har man lyckats vända utvecklingen, vilket innebär att man i dag klarar tidskravet. Man har också en månadsgaranti där samtliga patienter får vård inom denna garanti.

Jag bor nere i Skåne och ser ofta på dansk television. Numera diskuterar man väldigt sällan vårdköer och långa väntetider i danska medier. Man har inga köer – två skilda världar.

I vår nya sjukvårdsreform inför vi en helt ny vårdgaranti som vi kallar patienträttsgaranti. Det är en riktig garanti med både livrem och hängslen, inte som dagens vårdgaranti som jag skulle benämna som en ren pappersprodukt.

Man ska komma ihåg att samhället alltid har ett ansvar för sina medborgare, och det ansvaret innebär också att samhället på alla sätt och vis ska se till att medborgarna får en snabb och säker sjukvård som minskar deras lidande. Men så är det tyvärr inte i dag, och det är något som vi vill förändra och kämpa för.

Fru talman! Vi anser också att man bör ta fram ett nationellt it-stöd för att få en helhetsbild av väntetider och tillgänglighet på samtliga sjukhus och vårdinrättningar i hela landet.

På så sätt skulle man kunna nyttja befintliga resurser på ett mer effektivt sätt och därmed korta väntetiderna för patienterna. Men det skulle också hjälpa patienter och anhöriga att se var i landet en specifik behandling eller operation har kortast väntetid för att då kunna söka sig dit, vilket i förlängningen innebär en ökad valfrihet för patienterna men också en stärkt patientmakt, vilket är mycket bra och viktigt.

En annan avgörande faktor för att öka tillgängligheten i vården, fru talman, är att kraftigt förbättra arbetsmiljö och villkor för landets vårdanställda. Detta är viktigt för att dels behålla befintlig personal, dels locka tillbaka personal som av någon anledning har slutat. Här finns det inga genvägar om vi ska klara framtida kompetensförsörjning inom vården.

I vår budget lämnar vi en rad förslag på åtgärder som skulle förbättra vårdpersonalens situation drastiskt så att vårddyrkena kan bli de drömyrken som de egentligen är.

Fru talman! Till sist handlar hälso- och sjukvården om människors liv och hälsa på ett sätt som vi tyvärr inte lever upp till i dag.

Som jag tidigare sa far många människor väldigt illa i vårdköerna. Det är helt oacceptabelt i vårt välfärdsland.

Med vårt förslag är jag helt övertygad om att vi kommer att vända den negativa utvecklingen inom sjukvården. Vår målsättning är inte att korta vårdköerna. Vår långsiktiga målsättning är i stället att ta bort dem helt och hållet. Vi ska inte ha några väntetider i vården som inte är medicinskt befogade. Jag är helt övertygad om att kan andra länder, så kan även vi!

(Applåder)

Anf. 43 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Ämnet för dagen tycks vara vårdköer. Det är helt naturligt. Det är viktigt att komma ihåg, tycker jag, att köerna inte säger allt om

tillståndet i hälso- och sjukvården. Vi vet inte om det är rätt personer som står i kö eller om det finns personer som skulle behöva vård som står utanför kön. Det säger inte heller någonting om kvaliteten på den vård som ges.

Självfallet ska väntetiderna vara så korta som möjligt. Jag har aldrig träffat på någon vårdpersonal som har sagt: Vi vill gärna att våra patienter ska få vänta lite extra. Eller: Vi vill inte ge en så god kvalitet som vi kan. Personalens absoluta ambition är att alltid göra det bästa för patienterna.

Vårdköer är alltså till stor del en kompetensförsörjningsfråga. Vi vet också att uteblivna operationer och annat beror på att man inte har haft personal på plats. Det har exempelvis inte funnits någon anesthesiutbildad sjuksköterska. Därför är det viktigt att jobba med kompetensförsörjningen.

Det är bra att Per Ramhorn har höga ambitioner för sjukvården. De reformer han räknar upp kräver stora resurstillskott, vad jag förstår. Eftersom vi minns uttalanden från ledande sverigedemokrater – exempelvis att SD kommer att fälla varje regering som inte ger dem inflytande och ”Give them hell!” – undrar jag om Per Ramhorn och Sverigedemokraterna med det syftade på den oansvariga budgethantering de just har varit med om att genomföra. Var det detta de menade?

Det här kommer att drabba regioner och myndigheter som får oklara planeringsförutsättningar, och det handlar faktiskt om människor.

Min fråga är: Varför röstade Per Ramhorn och Sverigedemokraterna över huvud taget ja till dessa budgetramar när de tycker att de är så fel? Nu har de kommit tillbaka till utskottet och sagt att de inte stöder de rammar som de nyss har röstat ja till. Nu vill de tala om sin egen politik i stället, och den är en helt annan politik.

Anf. 44 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Kristina Nilsson!

Om jag uppfattade Kristina Nilsson rätt sa hon att vårdköerna inte säger särskilt mycket om situationen i vården. Det tycker jag visst att de gör. Som exempel har 20 patienter på Karolinska här i Stockholm fått sin operation för sent på grund av vårdköer och platsbrist. Flera av dem dog på grund av det. För några dagar sedan fick vi höra från Skånes universitetssjukhus i Lund, Sus, att man hade opererat nio personer för sent. Fyra av dem hade avlidit. Detta utreds nu. Naturligtvis säger vårdköerna en hel del om tillståndet inom svensk sjukvård.

Kristina Nilsson kritiserade även vår budget lite grann. Hon säger att det krävs resurser. Ja, det stämmer. Vi har finansierat detta i vårt budgetalternativ. Jag önskar naturligtvis att vårt alternativ hade gått igenom. Vi hade nämligen 6 miljarder mer på detta område jämfört med övergångsbudgetens förslag.

I en sådan situation måste vi med tanke på den allvarliga situation som råder i Sverige ställa oss frågan om vi inte måste rösta på det näst bästa. Det var i detta läge Moderaternas och Kristdemokraternas budget. De ville tillföra 3 miljarder mer.

Jag kan ärligt och villigt säga att mycket i den budget som vi röstade på var mycket bra. Jag hade önskat att en del av vår politik också hade funnits med, för då hade den naturligtvis varit ännu bättre.

Anf. 45 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Per Ramhorn redogjorde för hur han uppfattade min fråga, och han uppfattade den helt fel. Jag talade inte om att vårdköerna är ointressanta, utan jag sa att vårdköerna inte säger allt om tillståndet inom svensk hälso- och sjukvård.

Vårdköerna säger naturligtvis fakta om att för många får vänta för länge på sin behandling. Men exempelvis utförs 25 procent av hälso- och sjukvården i Sverige av kommunerna. Där befinner sig ofta de multisjuka äldre. Där finns även skolhälsovård och sjukvård inom äldreomsorgens särskilda boenden. Detta är självklart också oerhört angelägna områden. De kommer inte fram om man bara tittar på köerna.

Jag vill dock än en gång fråga vad Sverigedemokraterna vill ha för att fortsätta att stödja en M- och KD-regering. Det är ju en sådan de i verkligheten är ute efter.

Anf. 46 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack för ännu en fråga!

Allt inom svensk sjukvård är inte dåligt. De medicinska resultaten är bra, när patienter väl får vård. Det ska vi vara glada över. Problemet är dock att alltför många inte får vård i tid. Dessutom är personalen bra. Utan den hade vi i dag inte haft den vård som fungerar.

Den andra frågan jag fick handlade om vad som krävs för att vi ska stödja Moderaternas och Kristdemokraternas politik framöver. Om det gäller detta utskott måste det vara en bra politik som vi ser gynnar patienterna och där man kan garantera att ingen behöver dö i en vårdkö.

Anf. 47 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det finns en känd pjäs som heter *Kaos är granne med Gud*. Man skulle också kunna säga att kaos är granne med Sverigedemokraterna.

Jag har några frågor till dig, Per Ramhorn. Det är ett väldigt trixande här från er. Dels röstar ni på en moderat och kristdemokratisk budget, dels talar du om era egna förslag. Detta går på tvärs och rakt igenom alltihop.

När man talar om vårdköer tänker jag främst på personalfrågor. Det saknas personal, till exempel sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor och läkare. För att komma till rätta med det behövs medel till välfärden. Ni har precis röstat på en budget som satsar mer på skattesänkningar än på välfärden. Blir det inte väldigt kontraproduktivt?

Herr talman! Jag har ytterligare en fråga angående Sverigedemokraternas budget. Sverige kommer att behöva 223 000 personer inom välfärden över huvud taget och specifikt inom hälso- och sjukvården. Därför behövs också invandrare som vi kan utbilda. Med den syn ni har på invandring och flyktingpolitik blir även detta kontraproduktivt.

Det är oerhört viktigt att vi får dessa 223 000 personer på plats. Annars blir det svårt. Därför undrar jag, herr talman, hur Sverigedemokraterna har tänkt om detta. Hur ska vi lösa den personalbrist vi står inför? Vi har ju redan ett kritiskt läge.

Anf. 48 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågorna!

Naturligtvis presenterar jag vårt eget förslag, som jag önskar hade gått igenom. Men mycket av Alliansens förslag inom detta utgiftsområde är bra. De fokuserar på tillgängligheten, vilket den rödgröna regeringen från föregående mandatperiod inte gjorde. Alliansen har infört en kömiljard.

Ärligt talat tror jag inte att den är hela lösningen. Men när den togs bort – om jag inte har helt fel var Karins parti inblandat i det – blev det en katastrof. Det kan ingen säga något emot.

Jag tror att kömiljarden är bra då man fokuserar på tillgängligheten, men mer kommer att behövas. Jag hoppas då att våra förslag kommer att beaktas i denna fråga framöver.

Vi ska ju inte diskutera flyktingsituationen och invandringspolitiken här. Kompetensförsörjningen är dock absolut viktig. Jag tror inte att personalsituationen inom svensk sjukvård hänger på vår flyktingpolitik. Finns det brist på specialkompetens inom vissa yrken ska vi naturligtvis ha en arbetskraftsinvandring. Men vi kan inte förlita oss på flyktingpolitiken för att klara av sjukvården.

Anf. 49 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna och Per Ramhorn plockar fram två regioner där människor har dött i cancerköerna. Jag vill påpeka att han valde två högerstyrda regioner, Stockholms läns landsting och Region Skåne.

Jag har ytterligare någon fråga till Per Ramhorn, herr talman, om den politik som Sverigedemokraterna för när det gäller exempelvis personalsatsningar. Jag undrar var personalsatsningar nämns i den budget som ni har röstat fram. När nämns de någonsin i det 28-sidiga budgetunderlaget och det lilla underlag som vi fick i utskottet? I det senare hade personalen dessutom fått rätta till alla fel.

Anf. 50 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag nämnde två landsting där människor har konstaterat att patienter har dött. Det finns fler. Jag kan inte stå och räkna upp alla här. Jag tog upp två, för det var två olika styren. I Stockholm var det borgerligt. Och när detta hände i Skåne förra mandatperioden var det ett rödgrönt styre.

Med det vill jag säga: Man ska nog inte fokusera på vilket styre det är. Det behövs rejäla reformer som kan hjälpa alla landsting, helt enkelt.

Sedan får jag frågor om Moderaternas budget, som vi har röstat fram. Det står väl flera gånger i budgeten om personalpolitiken. Bland annat vill man ge sjuksköterskorna betald specialistutbildning. Det ska vara fler händer inom äldreomsorgen med sådana här tjänster. Jag ska säga att jag inte är expert. Jag vet inte exakt vilka namn det är i budgeten, men det är naturligtvis även tjänster.

Anf. 51 SOFIA NILSSON (C):

Herr talman! Som ny ledamot i riksdagen får jag såklart många frågor om mitt uppdrag. Varje gång säger jag med stolthet och glädje att jag sitter i socialutskottet, det utskott som har ansvar för de viktigaste områdena i

svensk politik. Det handlar om hur vi tar hand om våra äldre, hur sjukvården ska kunna bli bättre, vilka skyddsnät vi ska ha för människor som behöver stöd från socialtjänsten, hur vi ska göra mer för dem med psykisk ohälsa och hur människor med funktionsnedsättning ska kunna leva bra liv. Det är de viktigaste områdena. Däremot, om jag ska vara helt ärlig, ligger det ekonomiska ansvaret huvudsakligen inte inom socialutskottet och statsbudgetens utgiftsområde 9, det vill säga det som dagens debatt handlar om.

Den samlade kostnaden för sjukvård, omsorgen om våra äldre, stödet till människor med funktionsnedsättningar och socialtjänst är 700 miljarder. Det utgiftsområde som vi debatterar i dag handlar om ca 78 miljarder. Statens bidrag till finansieringen av välfärden via det utgiftsområde som vi i dag debatterar är alltså bara en tiondel av den totala kostnaden.

Det viktigaste för att kommuner och landsting eller regioner ska ha ekonomiska förutsättningar för att hålla en hög kvalitet är därför inte de ekonomiska poster som finns inom vårt utgiftsområde, utan det handlar betydligt mer om den ekonomiska politik som staten för.

Pengar för vår gemensamma välfärd kommer inte som manna ramlande ned från himlen, utan de kommer genom att vi har framgångsrika företag som förmår att konkurrera på en global marknad och därmed skapa sysselsättning i vårt land och skatteintäkter till vår välfärd. Helt avgörande är därför att staten förmår att driva en politik som minskar trösklarna för människor att komma in på arbetsmarknaden, så att fler kan ta klivet in i gemenskapen i arbetslivet, och som ger fler möjlighet att gå från utanförskap och bidrag till att kunna arbeta och leva på sin lön. När en människa kan gå från bidrag till arbete är det inte bara ett plus för personen i sig. Det är ett plus i den offentliga ekonomin på närmare 300 000 kronor. Det är pengar som kan användas till den gemensamma välfärden. Jag tycker att det är viktigt att vi hela tiden påminner oss om varifrån skattepengarna, som finansierar vår välfärd, faktiskt kommer.

Det näst viktigaste är de generella statsbidragen till kommuner och regioner. I budgeten för nästa år föreslås de vara 116 miljarder. Det förändras ständigt en diskussion om huruvida staten ska stötta kommuner och regioner genom generella statsbidrag eller om det ska vara riktade statsbidrag. Riksrevisionen har vid upprepade tillfällen kritiserat det flitiga användandet av riktade statsbidrag. Det är en kritik som väldigt många kommunföreträdare stämmer in i.

I stället för att detaljstyra våra kommuner, landsting och regioner vill Centerpartiet kraftigt öka de generella statsbidragen, så att kommuner och landsting själva får redskapen att klara sina utmaningar. Staten vet inte bäst vilka satsningar som krävs för att klara välfärden i Tomelilla eller Vilhelmina. Det vet kommunerna och regionerna själva. Därför bör riktade statsbidrag i så stor utsträckning som möjligt omvandlas till generella statsbidrag.

Staten ska styra sjukvård, äldreomsorg och socialtjänst genom lagar, skarp tillsyn och uppföljningar. Hur sedan den kommunala sektorn väljer att uppnå givna mål beslutas bäst på lokal nivå.

De stora kostnaderna inom vårt utgiftsområde, som alltså totalt omfattar 78 miljarder, är kostnaden för den statliga delen av personlig assistans till människor med omfattande funktionsnedsättningar, 24 miljarder, och kostnaden för läkemedel som skrivs ut på recept, 28 miljarder.

När det gäller finansiering av läkemedel har vi en något märklig konstruktion där staten finansierar de läkemedel som skrivs ut på recept, medan landsting och regioner finansierar de läkemedel som rekvireras direkt till sjukvården. Det är en ordning som har varit föremål för stark kritik genom åren. Läkemedelsutredningen har till uppgift att föreslå ett hållbart, förutsägbart och kostnadseffektivt system för finansiering av läkemedelskostnaderna. När nu slutförslaget läggs fram hoppas jag att det är ett klokt förslag som kan vinna brett politiskt stöd.

Den andra stora kostnaden i vårt utgiftsområde gäller den statliga delen av assistans till människor med omfattande funktionsnedsättning. Det handlar om en av de viktigaste delarna i svensk välfärd. Personlig assistans gör att även människor med omfattande funktionsnedsättningar får förutsättningar till ett drägligt liv. Det är inte många människor det handlar om, men den personliga assistansen är för många helt livsavgörande.

Här kunde vi under förra mandatperioden se ett fullkomligt politiskt haveri. Finansminister Magdalena Andersson klargjorde redan hösten 2015 att vi måste dämpa kostnadsutvecklingen inom assistansersättningen. Samma höst beordrade regeringen, i sitt regleringsbrev, Försäkringskassan att bryta utvecklingen av antalet assistanstimmar.

I samband med att LSS-utredningen tillsattes sa ansvarigt statsråd: Den tillsattes för att det inte går att se på när kostnaderna för personlig assistans ökar.

Man hade alltså bara ett kostnadsfokus.

Direktivet var också tydligt: Lägga fram förslag för att minska kostnaderna för assistans!

Lägg därtill andra beslut som slagit mot dem som behöver assistans. Jag tänker exempelvis på att arbetsgivaravgiften för unga har höjts och inte minst på den klappjakt som vänsterregeringen bedriver mot de assistansföretag som är aktiebolag och som därmed måste ha ett överskott. Två tredjedelar av alla assistansberättigade har i dag valt en privat utförare. Om regeringen blir framgångsrik i att driva bort alla privata företag inom välfärden kommer de att vara hänvisade till kommunerna.

Att regeringens politik har haft avsedd effekt har vi sett i att antalet assistansberättigade har minskat och i att även antalet beviljade timmar har minskat. Det är inte enstaka individer som drabbas utan ett stort antal. De som drabbas är dessutom några av dem som är i störst behov av samhällets stöd.

Men nu äntligen verkar det finnas en bred enighet i socialutskottet om att förändra gällande lag. När lagändringen sker kommer också den budgeterade kostnaden för statlig assistans att få korrigeras.

En annan stor samhällsutmaning, herr talman, är den ökade psykiska ohälsan i samhället. I vårt budgetförslag från Centerpartiet har vi därför fokuserat på just detta. Att allt fler barn och unga uppger att de lider av psykisk ohälsa är någonting vi måste ta på allvar. Samtidigt har köerna till barn- och ungdomspsykiatri växt, och de är i dag helt oacceptabla. De regionala skillnaderna är dessutom alldeles för stora. Vi vill därför göra en särskild satsning där de landsting och regioner som säkerställer att barn och unga får psykiatrisk vård snabbare än i dag får ekonomiskt stöd.

Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Sofia Nilsson och Centerpartiet säger med emfas att de skattepengar vi får in ska gå till hälso- och sjukvård, skola och så vidare – det håller jag verkligen med om. Men alla skattepengar gör tyvärr inte det, herr talman.

Centerpartiet är också ett av de partier som med emfas alltid säger att vinster i välfärden är så himla bra. Det handlar ändå om att skattepengarna inte hamnar i välfärden, utan de går till exempelvis de stora företagen. Inom hälso- och sjukvården kan jag nämna Capio, till exempel.

När Centerpartiet pratar om vinster i välfärden, herr talman, brukar de alltid framhålla de små familjedrivna företagen och så vidare. Jag vill ändå framhålla de stora företagen, exempelvis Capio som snart är till försäljning till det stora franska företaget vars namn jag tyvärr knappt kan uttala. Det är uppenbart att det företaget har specialiserat sig på helt privatiserad vård.

Herr talman! Ser inte Sofia Nilsson att när man får in ett sådant stort företag riskerar det också att leda till en ännu större tudelning av den svenska hälso- och sjukvården, som redan är tudelad genom att vi har en väldigt ojämlig hälsa med avseende på klass? Ser inte Centerpartiet och Sofia Nilsson, herr talman, den stora risken med att ett sådant stort franskt företag får in foten på svensk välfärdsmarknad?

Anf. 53 SOFIA NILSSON (C) replik:

Herr talman! Karin Rågsjö och Vänsterpartiet återkommer ständigt till frågan om vinster i välfärden och att man ser en stor fara med den utveckling vi har haft under de här åren.

Jag vill vända på frågan. Det är absolut en större fara om dessa företag faktiskt skulle försvinna från den svenska välfärden. Hur ser strukturen ut?

Vi kan ta ett exempel från min kommun Östra Göinge, där vi har två vårdcentraler. Den ena är offentlig, den andra är privat. Om utredningen om vinster i välfärden hade gått igenom och tvingat de privata företagen att stänga ska vi inte för fem sekunder inbilla oss att Region Skåne i samma sekund som den privata hade behövt läggas ned skulle ha startat en ny, offentlig. I stället hade vi i stort sett tagit bort 50 procent av vårdcentralskapaciteten i en liten kommun. Det är det som är den stora faran i hela den diskussion som Vänsterpartiet ständigt återkommer till.

Jag skulle också kunna göra en fundering kring hur ni ser på alla dem som har privata utförare inom assistansen. Där finns det också en stor fara. I stället för att se till att höja kvaliteten inom assistansen och utveckla den delen med de privata utförarna hade dessa personer i stället blivit hänvisade till kommunerna.

Därför tycker jag att det är intressant att ställa frågan tillbaka till Karin Rågsjö: Hur ser hon på utvecklingen där? Varför ska inte de som är assistansberättigade kunna välja vilken som ska vara dem allra närmast och utföra den vården?

Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Centerpartiet är ett av de partier som sprider myter om hur vi vill ha välfärden. Vi är ju inte emot de här företagen. Vi är emot att pengar flyttas ut.

Jag hoppas verkligen inte att 7 procents vinstbegränsning skulle göra att företagen försvann. I så fall skulle det bara visa att det enda incitamentet

för dem att vara på välfärdsmarknaden är att kunna casha in pengarna. Det tycker jag vore tragiskt, och det hade varit intressant att se.

Självklart vill vi att assistansen ska kunna utföras av de här privata små företagen. Det intressanta är det stora vinstuttaget. 7 procent är en ganska sjyst vinst, och det vore tragiskt om ett företag då skulle säga att de inte kan vara kvar på marknaden.

Landstinget står alltid där. Titta på Västra Götaland! När ett företag roffade åt sig 1 miljon och stack utomlands, vilka fanns där då? Då fanns Västra Götalandsregionen där.

Anf. 55 SOFIA NILSSON (C) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet återkommer till att pengar förs ut ur landet, och där är vi helt överens: Det är absolut inte okej.

Å andra sidan måste vi hela tiden se på vad företagen faktiskt tillför vår välfärd och hur välfärden skulle se ut om vi inte hade haft våra privata utförare. I stället för att fokusera på bara pengar borde Vänsterpartiet sätta sig ned och fundera över hur vi kan utveckla kvaliteten och ställa krav som gäller både den privata delen och den offentliga delen.

Ibland glömmar vi nämligen bort att titta på den offentliga delen. I stället går de med ett stort underskott. Jag tycker att det är minst lika anmärkningsvärt att man har ett stort underskott som man behöver fylla på med skattemedel som att man kan plocka ut en liten vinst. Vi ska heller inte glömma att man behöver göra en vinst för att kunna bedriva verksamhet med hög kvalitet.

Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Vi har ett exceptionellt läge i Sverige. En övergångsregering har tagit fram en övergångsbudget. I ett läge när det är oro och ovisshet hade man kanske förväntat sig ansvarsfulla politiker i stället för mer kaos och oreda.

Men ni på högersidan, Moderaterna och Kristdemokraterna, kunde inte få nog av just kaos. Ni kanske har inspirerats av Sverigedemokraterna – det är absolut så – när det gäller just detta populistiska, nationalistiska och högerextrema partis förhållningssätt i politiken.

Ni kände er tvungna att rafsas ihop en budget på 28 sidor. Tjänstemän i varje utskott har fått sitta och jobba helgerna igenom för att rätta till de misstag som har funnits i den här 28-sidiga pamfletten som landet ska styras efter.

Det finns dock en väldigt klar och tydlig markering, trend och tendens, herr talman, och det är allt till Djursholm. Så kan man sammanfatta den här budgeten. Skattesänkningar ska fixa allt.

Vi i Vänsterpartiet har förhållit oss till situationen och lägger alltså ingen egen budget. Läser man er text i utskottet är det så uppenbart att ord som ”jämlighet” och ”jämlig vård”, som ska syfta just på den stora ojämlikheten på grund av klass, inte finns med. Jag återkommer till detta.

Nu tänkte jag prata lite om Jämställdhetsmyndigheten, och det gör jag för att ett antal frågor som Jämställdhetsmyndigheten har också berör vårt utskott.

Jämställdhetsmyndigheten ska alltså läggas ned, vilket är en total trofé för Sverigedemokraterna och för de högerkrafter som har gått ut stenhårt nu när det blev känt att Jämställdhetsmyndigheten skulle läggas ned. Det

har kommit otroligt förklenande omdömen om myndigheten och dess personal, och jag tycker att det är skamligt att inte partierna har tagit sina ledamöter i örat när det gäller just det.

Jämställdhetsmyndigheten hade tagit över vissa uppdrag när det gäller våld i nära relationer från Nationellt centrum för kvinnofrid, men det finns det inte många ord om i den här budgeten. Var landar dessa uppdrag nu? Det måste finnas en plan för det, inte sant?

Var landar uppdragen som rör heder, prostitution och trafficking? Hur ska vi nationellt jobba med de här frågorna, herr talman? Har ni funderat på det? Finns det en plan, en tanke? Det hoppas vi.

Kort utbildning och sämre ekonomi ger en sämre hälsa. Det fanns en tid när jämlikhet var Sveriges varumärke, men sedan några decennier är det inte så längre. Nu är vi det land inom OECD där klasskillnaderna faktiskt ökar allra snabbast.

Det här är en trend vi kan se i hela Sverige. Ojämligheten slår också hårt när det gäller vård. Det är uppenbart. I en rapport från Cancerfonden, liksom i andra rapporter, kan vi se att om överlevnaden för cancerpatienter med låg utbildning hade varit lika stor som för högutbildade skulle 22 900 liv kunna räddas. Det är åtta liv varje dag. Det skulle jag ha fokuserat på om jag hade fått vara med och skriva en budget. Det är en viktig fråga. Det behövs strukturella, riktade insatser på olika områden.

Under den förra mandatperioden förhandlade Vänstern fram en rad reformer som hade ett signum, herr talman, och det handlade om just jämlikhetsreformer. Det handlade om fri mammografi, som gav förutsättningar för fler kvinnor att undersöka sig, och fri screening för livmoderhalscancer. Det var medel till personalsatsningar, till exempel inom äldreomsorgen. Om personalen har bra anställningsförhållanden inom hälso- och sjukvården och inom äldreomsorgen, då jobbar man också kvar. Då blir inte äldreomsorgen ett genomgångsyrke, som det kan vara i dag.

Det här handlade om reformer som skulle öka jämlikheten. Det finns inte riktigt som tänk i budgetarna från högern. Däremot har ni ett tänk när det gäller att ta bort medel till fri simskola och avgiftsfria aktiviteter under skolloven – de generella insatser som man trott på i Sverige under folkhemmets dagar. I stället ska barn få ansöka om fritidspeng via socialtjänsten. Det är något gammaldags över det. Ska man vara lite elak – och det tycker ju ni att jag är ibland – kan man säga att det är lite av enkel fattigvård över det hela. Om man vill gå på simskola får man gå till socialtjänsten och ansöka om det.

En halv miljard till utveckling av socialt arbete tar ni bort. Dessutom tar ni bort medlen till Socialstyrelsens kunskapscentrum för ensamkommande. Hur tänkte ni då?

Har ni tagit fram förslag som gynnar personalen, som är helt slutkörd? Vi har en personalkris inom hälso- och sjukvården som drabbar patienterna. Problemet uppstod inte när Löfven tog makten 2014, utan det här har rullat på. Det är en resursfråga och en kompetensfråga.

Vi måste ha mer medel till välfärden, herr talman. Det är en fråga om resurser – för att kunna göra personalsatsningar behöver vi inte skattesänkningar. I dagsläget är 700 vårdplatser stängda i Stockholms läns landsting. Har ni något bra förslag på hur kömiljarden ska fixa de 700 vårdplatserna? Eller kaoset på Sahlgrenska, där personalgrupper går ut och berättar hur illa det är för personalen? Var är satsningarna i er 28-sidiga budget på det?

Hur ska kömiljarden se till att personalen stannar kvar på arbetsplatserna? Jag tror inte att den kan det. Kömiljarden har premierat korta, snabba nybesök. Nu ska det bli någonting annat. Jag vill gärna veta vad. Personalen i vården är guldet. Det återspeglas icke i er budget.

I Sverige har vi allt fler med psykisk ohälsa som far illa. Det behövs stora satsningar i första linjen, helt klart. Det handlar också om att man måste arbeta inom de riktlinjer som faktiskt finns ute i landstingen.

Jag ska säga en positiv sak om er budget: Ni satsar mot självmord. Det tycker jag är väldigt bra.

På äldreområdet drar ni ned med 840 miljoner. Det har ni tagit från våra personalsatsningar. Men sedan återkommer ni och ska göra andra saker. Där måste jag fråga en sak om trygghetsboenden. Kommer de privata vinstdrivande företagen nu att bygga dessa specialboenden med extratjänster för de allra rikaste? Och vad är gemenskapsvårdar? Jag förstår inte det. Hur ska en gemenskapsvård jobba? Och hur ska det här ändra möjligheterna för personalen inom äldreomsorgen att jobba kvar? De har det väldigt tufft.

Andning och sondmatning ska räknas som grundläggande behov. Vi välkomnar majoritetens ställningstagande, men vi hade önskat att barnperspektivet fanns med i tydligare skrivningar. Det finns även andra problem med LSS som behöver beaktas snabbt. Dem har inte ni med. LSS behöver förbättras, och det kräver långsiktighet och en bred överenskommelse.

Allt i politiken är en helhet. Den budget på 28 sidor som är spikad är en ojämlig budget som drar isär Sverige klassmässigt och regionsmässigt. Men det kommer bättre tider som gynnar alla, inte bara de få.

Jag vill lyfta fram det särskilda yttrande som vi har skrivit tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag överskridit min talartid.

Anf. 57 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag är glad över det engagemang som Karin Rågsjö visar. Engagemang gör att vi kan gå vidare inom hälso- och sjukvården. Vi behöver stort engagemang.

Jag kommer inte att klara av att kommentera alla frågor, som är relevanta att få svar på, men jag ska försöka mig på några.

Herr talman! Jämställdhetsmyndigheten lyftes fram. Det är inte en myndighet som vi har ansvar för, men låt mig ändå säga detta: Vi framförde kritik genom riksdagsledamoten Désirée Pethrus vid framtagandet av myndigheten eftersom man riskerade att slå sönder den verksamhet som fanns för kvinnofridsfrågor sedan tidigare. Vi tycker att det är bättre att återgå till den ordning vi hade, där Östergötland och länsstyrelsen där hade en bättre position och ett arbete som vi skulle vilja bevara.

När det gäller ojämlig vård instämmer jag helt. Vården är inte jämlik trots att lagen säger att den ska vara det. Det är ett uppdrag som vi i riksdagen har att förvalta, herr talman – att göra det vi kan för att se till att landstingen är goda arbetsgivare och gör det de ska så att vi uppnår målet. Frågan är vilka styrmedel vi använder för att uppnå det.

Man kan alltid ställa frågan vilka ord man skriver först i en budget och vad man gör sedan. Men det är klart att när vi inte lämnar en hel budget

utan en budgetreservation med några ändringsförslag – i övrigt är det övergångsbudgeten som gäller – kommer man inte att kunna göra jämförelser, för det är inte jämförbart.

För oss är det patienterna som är i fokus. Vi vill förbättra hälso- och sjukvården så att vi får en bättre hälso- och sjukvård. Då måste det bli bättre villkor för medarbetarna, annars kommer vi inte att lyckas med det.

Det går inte att kritisera att vi har detaljstyrda bidrag och samtidigt säga att vi ska styra mer härifrån. Vi har valt en metod där vi säger att vi ska uppnå någonting. Sedan får varje arbetsgivare i landstingen bestämma hur man gör det. Vi behöver en bättre arbetsgivarpolitik; det vill jag starkt understryka.

Anf. 58 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Acko Ankarberg Johansson och KD säger att Jämställdhetsmyndigheten inte har någon inverkan på vårt arbete i utskottet. Jag menar att den har det. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ingår i vårt ansvar, inte sant? Det tycker jag att det gör. Också hedersvåld ingår delvis. Prostitution ingår. Och jag tycker faktiskt att man ska ha arbetet på nationella myndigheter för att sedan kunna sprida det.

Vad ni gör nu igen är att splittra verksamheten så att arbetet blir väldigt flytande i stället för att se till att det blir nationellt och att det blir samma riktlinjer och förutsättningar över hela landet.

Jag menar att det är halvpopulistiskt, herr talman, att man tar bort Jämställdhetsmyndigheten. Det öppnade också dörrarna för allt det hat som finns mot den. Det är det värsta jag sett någon gång – att personer som jobbar på en myndighet får så mycket hat mot sig från högerkrafterna. Jag tycker fortfarande att Jämställdhetsmyndigheten ska vara kvar och sprida de erfarenheter man drar av detta viktiga jobb. De frågorna kommer inte att må bra förrän man hittar en annan struktur. Detta om Jämställdhetsmyndigheten.

När det gäller jämlik hälsa tänker jag att om Vänsterpartiet hade gjort samma race som ni gjorde när det gäller budget, alltså lagt krokben för den övergångsbudget som var tänkt, hade vi inte satsat på 14 miljarder i skattesänkningar. Då hade vi laddat med satsningar på personalen och den jämlika vården. Men det valde ni inte att göra, utan ni har lagt pengarna på kömiljarder som inte står i proportion till skattesänkningarna.

Jag vill också veta när det gäller dessa kömiljarder: Hur ska ni kunna stötta personalen med dem?

Anf. 59 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag nämnde inte jämställdhetsarbetet. Det kan till stora delar ingå i vårt arbete eftersom det berör socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det jag sa var att Jämställdhetsmyndigheten inte ingår i utskottets arbete. Det tror jag att vi är helt överens om.

Hur gör man för att uppnå jämlik vård och få goda arbetsvillkor? Jo, staten behöver finnas med och stödja arbetet, både ekonomiskt och genom rätt beslut. Men vi behöver också bättre arbetsgivare. Vi ser i dag brister och stora skillnader i landet som gör att man lämnar yrket och går till något annat.

Det är till del så att vi har många välutbildade som skulle kunna gå tillbaka till hälso- och sjukvården och även till socialtjänsten. Men man

har lämnat yrket för att det har varit för hårt tryck under för lång tid. Där måste samtliga arbetsgivare inom det offentliga bli mycket bättre och vi från statens sida se till att vi bidrar med goda villkor och de resurser som krävs. Men Karin Rågsjö säger nej till mer resurser, vilket den här budgeten innebär.

Anf. 60 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Acko Ankarberg Johansson och KD har röstat igenom en budget som jag verkligen hoppas försvinner jättefort så att vi får en budget som är mer hållbar.

Det handlar faktiskt om en resursbrist som vi kan se ute i landstingen när det gäller att få till en bra arbetsmiljö för alla de vårdarbetare som jobbar där. För detta krävs resurser för att se till att de får bra löner, kortare arbetstid, sjysta scheman och mer delaktighet. Då måste man satsa mycket mer och får välja att satsa mindre på skattesänkningar och mer på välfärden. Det tror jag.

Jämlik vård handlar också om att titta på hela strukturen. Vården är extremt ojämlig klassmässigt.

Anf. 61 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Även jag tycker att engagemanget från Karin Rågsjö är bra. Det är härligt att vi har en engagerad debatt i denna extremt viktiga fråga. En del av frågorna tog min kollega Acko Ankarberg Johansson hand om, och det är naturligtvis omöjligt att i detta replikskifte hantera alla frågor som Karin Rågsjö har.

Jag konstaterar dock att Vänsterpartiets representant även i detta anförande väljer att mer kritisera de välbehövliga reformer som finns i Moderaternas och Kristdemokraternas förslag än tala om sakinnehållet i vad man själv vill göra.

Jag konstaterar också att Vänsterpartiet har haft ett stort inflytande under den gångna mandatperioden, en mandatperiod som har präglats av att köerna har ökat. De har dubblerats, som bekant. Tredubblade köer till barn- och ungdomspsykiatri är ett resultat av den senaste mandatperioden. Det är glädjande, herr talman, att Karin Rågsjö tycker att det är bra att vi satsar på psykiatri. De resurserna hade varit välbehövliga under den gångna mandatperioden.

Denna mandatperiod har också präglats av personalflykt. Detta hänger nämligen ihop. När personal tvingas att säga till patienter att man inte kan ge vård i tid påverkas också personalens situation. Under de resor jag har gjort har det varit väldigt tydligt att personal hos de privata vårdgivarna säger att man har ett betydligt större inflytande än vad man många gånger säger att man har i den offentliga vården.

Med detta resultat av mandatperioden – dubblerade köer, tredubblade köer till BUP och personalflykt – undrar jag om Karin Rågsjö kan säga att hon är nöjd med Vänsterpartiets inflytande.

Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall och Moderaterna har alltid en linje, år efter år, oavsett väderlek, så att säga: skattesänkningar. Det vill jag påstå.

Jag är väldigt nöjd med att vi har haft det budgetinflytande vi har haft. Vi var ett parti på 5,7 procent, tror jag, när vi gick in, och vi har fått igenom väldigt många bra reformer. Alla de reformerna, herr talman, syftade till jämlikhet. Vi har som helhet fått igenom 80 jämlikhetsreformer, också inom hälso- och sjukvården.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att man gör en analys när man tittar på situationen i exempelvis landstingen, specifikt på de stora sjukhusen. Det handlar om en personalfråga. Det enda sättet att få köerna att minska och få bättre flyt är att satsa på personalen och se till att de specialistsjuksköterskor som behövs finns där och återanställs. Det är bara möjligt om man ger dem sjesta löner och framför allt bra arbetsförhållanden. Jag hoppas att man också lyckas göra detta i den här regionen, Stockholms läns landsting, där 700 platser som sagt är stängda på grund av att personal inte finns att tillgå.

Jag måste, herr talman, ställa en fråga tillbaka till Camilla Waltersson Grönvall: Hur ska detta fixas med kömiljarder? Jag har väldigt svårt att se det. Hur ska kömiljarderna öppna 700 stängda vårdplatser i denna region? Om jag hade förutsättningar att ge medel i en välfärdsbudget skulle jag satsa väldigt mycket på personal och inte på den här typen av kosmetika.

Anf. 63 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack, Karin Rågsjö, för svaret! Hade jag varit i Karin Rågsjös kläder hade jag varit väldigt orolig om ett så stort inflytande hade gett detta resultat. Det är inget smickrande facit att vi har dubblade vårdköer, tredubblade köer till barn- och ungdomspsykiatri och dessutom en personal som flyr från vården för att man inte klarar av sin arbetssituation.

Man kan väl säga att den analys som Karin Rågsjö efterfrågar gjordes av väljarna. Vi såg därför ett historiskt maktskifte, där de rödgröna förlorade inflytande i stora delar av Sverige. Det ligger nu ett stort ansvar på oss att se till att vi arbetar för att få bort köerna. Där ingår också ett stort ansvar för medarbetarna och för en jämlik vård. Det ansvaret kommer vi att ta, och det ger vår budget andra förutsättningar för.

Anf. 64 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Moderaterna har, tycker jag ändå, gjort en väldigt grund analys av läget i Sverige. Man ser att ojämlikheten ökar på alla nivåer: utbildning, hälso- och sjukvård, bostadsmarknad. Då väljer ni att spä på den ojämlikheten genom ett radikalt grepp, nämligen skattesänkningar som gynnar dem som har det absolut bäst.

Det är precis som jag sa i mitt inledningsanförande. Man skulle kunna ha en rubrik för den här budgeten: Allt till Djursholm. Så blir det ju. Ni vill öka RUT-bidragen, för där ska invandrarna jobba, i stället för att utbilda dem så att de kan jobba inom äldreomsorgen, exempelvis. Vore det inte en fiffigare idé att använda våra skattepengar på det sättet, herr talman? Vore inte det fiffigare på alla sätt? Vad tycker du, Camilla Grönvall? Det kan du ju inte svara på, tyvärr.

Anf. 65 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Vi socialliberaler tror inte på en onödigt stor stat. Men vi tror fullt och fast på en stark och empatisk stat när den verkligen behövs.

Men när jag tittar på de senaste årens socialpolitik tänker jag inte stark och empatisk, utan jag tänker kökkenmödding – ni vet, de här rörorna av musslor och djurben som 1800-talsarkeologerna hittade och som de trodde hade uppstått liksom av sig själva. Det hade de ju inte. Det var stenåldersmänniskornas kökssopor – föråldrade röror skapade av oss människor.

Precis så är det tyvärr med alldeles för mycket av svensk socialpolitik, herr talman. Det är helt oacceptabelt när dessa föråldrade röror också är skapade just av människor, precis som kökkenmöddingarna.

Det borde ha funnits betydligt mer, de senaste åren men även i denna budget, för äldres frihet och för utsatta barn. Barn som utsätts för våld och övergrepp upptäcks inte ens alltid i dag, och när vi blir äldre får vi fortfarande alldeles för lite inflytande över våra egna liv. Det är obegripligt, herr talman.

Vi liberaler föreslog många miljoner till utsatta barn och miljarder mer till äldreområdet. Dessutom föreslog vi 100 miljoner kronor till en nationell strategi mot ofrivillig isolering och ensamhet, denna ensamhet som gör många människor sjuka helt i onödan. Men inget av detta blir verklighet den här gången.

Så har vi sjukvården, herr talman. Anställda måste kunna byta jobb, och sjuka människor måste kunna välja var de tycker att det är tryggt att få sin vård.

Vi måste sluta sätta systemet framför människan. Vården måste utformas efter individen, antingen hon är patient, medarbetare eller anhörig. Vi liberaler vill just det. Men i stället har värdköerna vuxit. En del människor har haft svårt att få vård över huvud taget. Därför föreslog vi 1/4 miljard till nära vård och vård i tid redan 2019. Det är mycket pengar. Det skulle räcka till en statsministers lön i 600 år, om vi hade haft en statsminister. Men vi tror att det är helt nödvändigt.

Vi vill också att staten ska hjälpa till mer när det gäller att finansiera flera hundra ytterligare husläkare, så att de får tid att lära känna sina patienter.

Vi föreslog en kvarts miljard till it som hjälper de människor som jobbar i vården i stället för att hindra dem och sätta krokben för dem.

Varje anställd måste under sin arbetsdag känna att det var rätt att välja just den utbildningen. Därför avsatte vi ytterligare 2 miljarder för att ge landstingen tid och råd att se över arbetsmiljön och rollfördelningen i sjukvården.

Herr talman! Det finns en grupp som jobbar hårt i sjukvården men som faktiskt inte har några arbetsvillkor över huvud taget, och det är de anhöriga. Vi vet att var fjärde anhörig själv blir sjuk i dag. Jag önskar innerligt att vårt stärkta anhörigstöd hade blivit verklighet.

Men den allra största kökkenmöddingen på det här området är ändå funktionspolitiken. Det fattas närapå 2 miljarder i både Socialdemokraternas övergångsbudget och i M-KD-budgeten för att det ska bli självklart för människor med svåra funktionsnedsättningar att åka och handla, träffa vänner eller ens klia sig själva på ryggen. Jag tycker att detta är en skam år 2018! Här hade Liberalernas budget gett människorna mer frihet.

Men, herr talman, nu räcker inte pengarna till alla våra liberala förslag, så jag kan inte reservera mig för dem här i dag. Jag lägger i stället fram ett särskilt yttrande om alla dessa föråldrade röror som vi behöver städa bort, där jag skriver: För den som blir sjuk och behöver vård, för den som lever

med en funktionsnedsättning och behöver frihet, för barn som far illa och för människor som vårdar en anhörig eller behöver stöd som gamla hade vår liberala budget gjort skillnad. För det finns varken tid eller plats för några kökkenmöddingar i svensk socialpolitik. Staten ska aldrig hålla människor tillbaka eller nere, men den måste ovillkorligen hjälpa oss när vi behöver den.

(Applåder)

Anf. 66 ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr talman! Vi lever i tider när vi hör starka röster som säger: Vi kan inte hjälpa alla människor och vara naiva godhetsvurmare. Vi måste tänka på oss själva, rå om vårt eget hus – medmänskligheten har faktiskt gränser!

Då tänker jag att det är viktigare nu än på mycket länge att minnas vår historia och minnas att det som byggt det här landet starkt – det som har tagit Sverige från att vara ett land i djupaste fattigdom till att bli ett av världens rikaste och mest framgångsrika länder – var de röster som en gång i tiden i stället sa: Låt oss ta hand om varandra i det här landet! Låt oss bygga en gemensam välfärd, ett yttersta skyddsnät, ett land vilande på en grund av solidaritet och gemenskap mellan människor. Och den gemenskapen har byggt Sverige oerhört starkt.

Herr talman! Få saker är så viktiga att ha med sig när vi bygger ett gott samhälle som barnperspektivet och barnets perspektiv. Att barn får göra sin röst hörd är inte bara en rättighet enligt barnkonventionen utan också en fråga om kvalitet. När barn görs delaktiga i socialtjänstens arbete ökar möjligheterna att förstå vad barnet behöver. Och det är också en fråga om kvalitet på strukturell nivå. Om vi lyssnar till många barn, vad säger de att vi kan göra bättre från samhällets sida för att möta barns behov?

Vi vet att barn som far illa inte alltid får det stöd de behöver och att föräldrarätten i Sverige är mycket stark. Miljöpartiet vill därför se en rad åtgärder för att stärka barns situation. Jag tänkte nämna fem av dem:

1. Stärk i socialtjänstlagen barns rätt till inflytande och delaktighet i kontakten med socialtjänsten.
2. Säkerställ att barn får möjlighet att träffa sin socialsekreterare enskilt för att underlätta för de barn som inte vågar berätta om sin situation när det finns närstående i rummet.
3. Överväg att möjliggöra fler mellantvångsinsatser när föräldrarna säger nej till att barnet ska få hjälp. Vi behöver kunna använda mellantvång även när det är brister i barnets hemmiljö, som man gör i vårt grannland Norge, och inte som nu enbart vid problem kopplade till barnets beteende. Om socialtjänsten inte kan agera när ett barn far illa om föräldrarna säger nej, annat än vid tvångsomhändertagande, sviker vi barnet.
4. Utred en sänkning av åldersgränsen för när barn kan tacka ja till stöd från socialtjänsten utan vårdnadshavarens tillåtelse. I dag får barn tacka ja till vissa insatser först vid 15 års ålder.
5. Fortsätt arbetet med att stärka socialtjänstens barn- och ungdomsvård och ge socialsekreterare de förutsättningar de behöver för att göra sitt jobb.

Prot. 2018/19:34

20 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Herr talman! Ett barns uppväxt går inte i repris. Därför måste vi agera för att barn i utsatthet ska få det stöd de behöver.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om våld i nära relationer. Var fjärde kvinna i Sverige har någon gång utsatts för våld i nära relationer. Det har skett hemma, på den plats där man mer än någon annanstans skulle få känna sig trygg. Där bor i stället rädslan, oron, smärtan och ångesten. Det är en av våra absolut viktigaste trygghetsfrågor att alla människor ska få vara trygga i sitt eget hem.

Barn och vuxna i vårt land drabbas också av hedersvåld. Det finns uppskattningar om att ca 100 000 ungdomar är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och på något sätt begränsas i sina liv. Och vi måste kämpa för de ungdomarna. För det är så att barn och ungdomar, pojkar och flickor och kvinnor har rättigheter. Alla har vi rättigheter – det finns inga undantag.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om LSS-lagstiftningen, där vi i dag har en situation där människor far mycket illa. Vi måste återupprätta de ursprungliga intentionerna med lagen, och vi måste agera så fort som möjligt. Vi vill se ett snabbspår för lagförändringar som säkerställer att andning och sondmatning ska ses som grundläggande behov. Jag uppfattar att vi har en stor enighet i utskottet om detta, vilket är mycket positivt. Men det finns fler problem än andning och sondmatning. Det finns även andra problem med LSS som behöver hanteras. Det är bråttom.

Till sist, herr talman, vill jag säga att det i allt arbete, inte minst socialt arbete och inte minst i politiken, gäller det att hålla huvudet kallt och hjärtat varmt. Det blåser en del kalla vindar i Sverige i dag som sprider budskap om att vi människor gör bäst i att tänka på oss själva. Men det är inte genom att tänka på oss själva som vi bygger starka samhällen. Så låt inga kalla vindar någonsin lura oss att det finns en motsättning mellan att hålla huvudet kallt och hjärtat varmt! För det finns ingen motsättning.
(Applåder)

I detta anförande instämde Elisabeth Falkhaven (MP).

Anf. 67 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Just nu har vi en situation i Sverige med fördubblade sjukvårdsköer, tredubblade köer till BUP och en allvarlig personalsituation. MP har ingått i regeringen och är därför ansvarigt för mycket av den politik som har förts under den gångna mandatperioden.

Jag konstaterar samtidigt att det är glädjande att Miljöpartiet runt om i Sverige väljer att ingå i samarbeten med oss i Alliansen och på det viset tar ett stort ansvar för den framtida sjukvården ute i landstingen.

Kömiljarden har vi redan haft uppe ett antal gånger här i dag. Vi konstaterar att den hade en viktig effekt. Den mer än halverade de långa sjukvårdsköer som fanns upparbetade från den socialdemokratiska regeringen 2006, och den kommer naturligtvis att bli ett viktigt redskap i hur vi hanterar sjukvårdsköerna framöver. Jag vill därför ställa en fråga till Åsa Lindhagen: Hur ser du på kömiljarden och hur vi ska hantera och utveckla den under den kommande tiden? Den hade en konstaterad effekt. Inte minst Myndigheten för vård- och omsorgsanalys är väldigt tydlig med kopplingen när det gäller hur köerna rasade i väg i samband med att kömiljarden

togs bort. Nu räddar, fördjupar och utökar vi den och ser till att den blir förbättrad.

Hur tänker Miljöpartiet medverka i att arbeta med detta?

Anf. 68 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Jag har den grundläggande inställningen i politiken att vi ska bygga på bra analyser, att vi alltid ska ha fakta på bordet och att vi kan använda fakta och analyser och dra olika slutsatser. Detta måste vara utgångspunkten.

Jag vill säga, herr talman, att jag efter några få månader i riksdagen ännu inte är den som kan sjukvårdspolitiken bäst, och detta är viktigt att nämna i sammanhanget. Men det jag har hört om kömiljarden är att det har framkommit olika uppfattningar om den satsning som ni nu vill göra, Camilla Waltersson Grönvall. Det finns som sagt det som visar att den hade effekt i början när den infördes men att denna effekt sedan har avtagit. Jag tror att det är oerhört viktigt nu att inte göra en typ av insats som inte bidrar till att köerna minskar, om det finns det som tyder på att det har varit en effekt inledningsvis men att den sedan har avtagit.

Jag är väldigt mån om att vi i all politik som vi bedriver ska bygga våra reformer på det som ger resultat, och det finns förstås en uppslutning kring detta i partiet. Resultatet måste alltid stå i centrum. Ord är viktiga i politiken, men det är resultatet som gäller. Vi behöver förstås jobba med dessa frågor.

Det finns flera olika problem med den budget som nu läggs fram på grund av att den inte har beretts på det sätt som brukar ske. Detta tycker jag, utifrån det resultatperspektiv vi måste ha med oss, är väldigt problematiskt. Jag tänker till exempel på de snabba omställningar av till exempel Arbetsförmedlingen som nu finns med i budgeten, med stora nedskärningar. Detta kommer på olika sätt att påverka exempelvis socialtjänsten runt om i våra kommuner. Vi vet att så sker när vi gör förändringar på nationell nivå. Där skulle jag gärna vilja ha ett svar från er sida.

Anf. 69 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret, Åsa Lindhagen! Jag väljer att se positivt på det, för då kan jag ge Åsa Lindhagen rådet att bland annat läsa den rapport där Myndigheten för vård- och omsorgsanalys beskriver hur man har arbetat med kömiljarden, hur det fungerade och att det otvivelaktigt är så att dess införande påverkade köerna positivt, det vill säga att de minskade, medan borttagandet tydligt ledde till att kösituationen rasade i väg. Just situationen att vi ser att den hade förbättringspotential gör att vi inte bara utökar den till fler miljarder just nu utan också gör den mycket mer effektiv.

Fakta och analys bör leda Åsa Lindhagen till en slutsats som innebär att hon kan stödja kömiljarden.

Det är dessutom viktigt att kunna påpeka här att just de saker som Åsa Lindhagen efterfrågar finns med i vår budget. LSS är ett sådant förslag.

Anf. 70 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Jag ska vara ärlig: Jag har inte jättestor tilltro till budgeten, just för att den har arbetats fram på det sätt som har skett.

Prot. 2018/19:34
20 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Jag deltog också i den bostadspolitiska debatten, och det är en rad olika problem med budgeten just på grund av hur den har tillkommit. Vi pratade till exempel om investeringsstöd i bostadspolitiken, där vi har en rad olika bolag som har lämnat in ansökningar om stöd. Om de inte får dem behandlade före årsskiftet kommer deras kalkyler helt att falla, och det kommer inte att byggas hyresrätter. Den typen av effekter tror jag att vi kommer att se av och till genom hela budgeten när den ska genomföras framöver.

Jag känner därför stor oro över det beslut som är fattat och förstås ska respekteras. Övergångsregeringen får göra sitt bästa i detta svåra läge, men jag hade önskat att riksdagen hade tagit en annan väg, även sett till behovet av att ha väl beredda beslut.

Anf. 71 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag blev väldigt glad när jag hörde Åsa Lindhagen tala på det sätt hon gjorde om barns rättigheter. Vi har antagit en barnkonvention. När vi nu ser över socialtjänstlagen ser jag, precis som du, Åsa Lindhagen, framför mig att det blir mer av barns rättigheter i stället för föräldrars rättigheter. Ofta är det precis där skärningspunkten går när vi bedömer vilka insatser som ska till. Jag ser fram emot detta arbete, och detsamma gäller kvinnofrid och hedersrelaterat våld.

Jag vill ställa en fråga. Precis som du bedömer jag att vi har en bred enighet när det gäller LSS och de delar som rör andningshjälp och sondmatning. Jag tror inte att någon tänker ändra de pengar vi anslår för det. Men jag har hört andra talare i dag som uttryckligen sagt att man tänker ändra på detta om man kommer till makten. Man kommer att plocka bort de satsningar vi gör inom utgiftsområde 9.

Herr talman! Jag vill fråga Miljöpartiet och Åsa Lindhagen: Vilka av de satsningar som vi gör inom hälso- och sjukvården och utgiftsområde 9 vill ni ta bort om ni kommer till makten?

Anf. 72 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Det var en stor fråga. Vi har en övergångsbudget nu. Det är inte den rödgröna regeringens budget utan övergångsregeringens budget. Vi har visat respekt för de olika typer av principer som har fastslagits för en sådan budget.

Jag tror att vi är överens om att vi alla på olika sätt vill satsa på att det ska bli bra för människor i utsatthet. Jag kan dock ibland sakna ett helhetsperspektiv i dessa frågor. Jag har sett på den kommunala nivån vad som händer när man gör förändringar på nationell nivå. Om vi till exempel skär ned på Arbetsförmedlingen nu är jag övertygad om att det kommer att få konsekvenser för kommunerna. Därför tror jag att det är oerhört viktigt att ha ett helhetsperspektiv.

Detta är ett oerhört viktigt område för oss, och det är också viktigt för mitt parti att vi ska ha en stark välfärd. När det gäller till exempel Miljöpartiet och Socialdemokraterna, som har suttit i regeringen, tror jag egentligen inte att det är någon som tvivlar på att en av de absolut viktigaste och mest avgörande punkterna för oss är att se till att vi har en stark välfärd och att vi bygger ett samhälle där inte minst barn får goda uppväxtvillkor.

När det gäller nedskärningar i budgeten är det klart att jag känner en mycket stor oro för utvecklingen framöver i samhället i fråga om klimat- och miljöfrågorna. Där sitter vi i samma båt över hela jordklotet, och

ni gör dramatiska nedskärningar i den budgeten. Ett samhälle är en helhet, och allt hänger ihop. Där känner jag en mycket stor oro inför framtiden.

Prot. 2018/19:34
20 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 73 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller det som Åsa Lindhagen nämner om klimatet är det så att våra budgetförslag som gäller klimatet är ändå är högre än det som gällde förra året.

Men när det gäller vår budget under utgiftsområde 9 hör jag återkommande att man tänker förändra detta, och man säger att det är kaos. Redan nu säger man att man tänker ta bort allting om man kommer till regeringsmakten. Man tänker alltså inte låta pengarna till sjukvården, till BUP och allt annat vara kvar som vi har föreslagit.

Är det så att ni har tankar redan nu lyssnar jag gärna på dem, eftersom det är intressant att veta vilka förändringar som ni skulle vilja göra jämfört med våra budgetförslag.

Anf. 74 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Det är lite märkligt för mig att stå här och höra detta om att förändra alltihop. Det är ju precis det som Moderaterna och Kristdemokraterna nu har gjort med stöd av Sverigedemokraterna, alltså gått in och gjort förändringar. Jag tror att vi kommer att se effekterna av den bristande analysen i en hel del av de mycket snabbt framarbetade förslag som nu har röstats igenom. Men varje människa kan känna sig trygg med att vi kommer att satsa på detta område.

Däremot när det gäller klimatfrågan ställer jag mig väldigt frågande. Ni halverade till exempel Klimatklivet i er budget. De projekt som Klimatklivet har gett upphov till har minskat koldioxidutsläppen med 1,6 miljoner ton. Det motsvarar 750 000 bilars utsläpp. Denna mycket effektiva politik vill ni halvera. Jag känner därför stor oro för inte minst klimat- och miljöfrågorna som också påverkar hela den sociala hållbarheten i ett samhälle.

Anf. 75 SOFIA NILSSON (C) replik:

Herr talman! Under den gångna mandatperioden har vi sett att regeringen har lagt fram förslag inom LSS. Enligt mitt sätt att se det var det ett totalt politiskt haveri att man lade fram ett förslag som fokuserade på kostnader. Regeringen gav ett tydligt direktiv till Försäkringskassan om att se över kostnaderna och få ned de skenande kostnaderna. Detta gjorde den rödgröna regeringen, och där satt Miljöpartiet med och var fullt ansvariga. Inte förrän nu reagerar och agerar Miljöpartiet i frågan.

Min fråga är därför: Hur har ni kunnat sitta med i regeringen och lägga fram dessa direktiv som faktiskt medför att till exempel andning och sondmatning helt plötsligt inte var grundläggande behov?

Jag är mycket positiv till att vi verkar ha en samsyn nu. Men jag tycker att det är anmärkningsvärt att man inte mer kritiskt faktiskt har funderat över vad dessa förslag och direktiv faktiskt skulle leda till.

Min fråga är kort: Hur kommer det sig att ni inte har reagerat eller agerat tidigare när det har funnits en sådan massiv kritik från brukarorganisationerna?

Anf. 76 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Jag blir på sätt och vis lite förvånad över frågan, och jag kan säga följande: Att vi hade ett starkt kostnadsfokus och att det fanns i dessa direktiv tycker jag är beklagligt. Dessa direktiv har också förändrats, och det borde ha skett tidigare.

Nu befinner vi oss i en situation där jag upplever att vi i utskottet har en stor samsyn i dessa frågor. Detta handlar ytterst om mänskliga rättigheter. Det handlar om att människor som just nu far väldigt illa ska ha möjlighet att leva ett liv som alla andra. Det är en grundläggande del i ett gott samhälle. I detta läge tycker jag att vi nu ska fokusera på vad vi kan göra för att återställa de ursprungliga intentioner som har funnits i lagstiftningen. Det är i fråga om det som vi behöver ha våra diskussioner. Och som Miljöpartiets representant har jag mitt fokus på detta. Vi vill tala om både andning och sondmatning. Men det finns många fler delar i LSS än detta som Moderaterna och Kristdemokraterna har skrivit om i sin budget. Jag ser fram emot dessa samtal. Jag hoppas också att Centerpartiet – det är min fasta övertygelse – kommer att delta i dessa diskussioner på ett konstruktivt sätt och att vårt fokus ska vara framåt. Vad gör vi nu för att förbättra för de människor som antingen har drabbats hårt eller som inte har drabbats men som varje dag lever med en stark oro för att deras livssituation ska förändras till det sämre?

Anf. 77 SOFIA NILSSON (C) replik:

Herr talman! Det låter mycket hoppfullt. Jag är verkligen mycket glad för att vi numera har en samsyn. Men jag tycker ändå att det är anmärkningsvärt att man under fyra år kan sitta med i regeringen och faktiskt ha ansvar men inte reagerar och agerar tidigare.

Centerpartiet och Liberalerna var två av de partier som gick ut och reagerade kraftfullt mot detta. Detta ska vara en rättighetslagstiftning, och vi vill gå tillbaka till vad LSS handlade om i grunden.

Detta är mest en reflektion från den gångna mandatperioden att Miljöpartiet ändå är med och bidrar till det som beslutas men att man sedan inte agerar mer kraftfullt mot sådant som slår mot dessa svaga grupper.

Anf. 78 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Jag beklagar att Sofia Nilsson behöver grubbla på detta. Det är klart att det finns viktigare frågor att ägna vår tid åt.

Det som jag med bestämdhet kan säga och som alltid kommer att vara mitt fokus i politiken är att vi ska framåt. Vi ser de utmaningar som finns när det gäller LSS. Det finns en uppslutning i utskottet om att vi behöver få till förändringar, sett också till de domar som har fallit vid olika tidpunkter under senare år och har påverkat människors livsvillkor mycket negativt. Jag är mycket positiv till att vi har en uppslutning kring dessa frågor, och jag ser också fram emot att vi får lägga fokus och kraft på de fortsatta diskussionerna om detta i utskottet.

Anf. 79 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag på utgiftsområde 9.

Hälso- och sjukvårdens resultat är, precis som många andra har sagt i dag, på många sätt enastående. Samtidigt har vi bestående problem, inte minst med långa köer. Fler än 93 000 patienter har väntat olagligt länge på

att få den operation som de har bedömts behöva eller på de specialistbesök som krävs för att utreda besvär vidare. Att patienter inte får vård i tid innebär problem, först och främst för den enskilde som kanske tvingas vara sjukskriven eller på annat sätt har nedsatt hälsa som påverkar livet, ekonomin och vardagen. Långa köer innebär också ett etiskt problem för vårdens medarbetare som kan tvingas göra prioriteringar som strider mot såväl medicinskt kunnande som lag.

Vårdens medarbetare behöver vara fler för att klara de behov som finns och få en god arbetsmiljö. Det är viktigt för oss kristdemokrater att i närtid få mer resurser till välfärden.

Vi lyfter fram en specifik fråga inom utgiftsområdet. Det handlar om LSS och det faktum att många har fått avslag på assistans som handlar om andningshjälp och sondmatning därför att det inte anses vara grundläggande behov. Vi föreslår att pengar avsätts för detta och att de ändringar som behöver göras skyndsamt sätts igång, så att människor får den assistans som behövs. Det handlar om människor som är i en mycket utsatt situation.

Det finns många fler områden som vi kristdemokrater menar behöver reformeras och förbättras. Vi är dock medvetna om att vi inte har lagt fram en hel budget utan en budgetreservation som också har fått kammarens gillande. Det är en reservation som innebär att ett mindre antal saker förändras. I övrigt är det i detta fall övergångsregeringens förslag som gäller. På flera utgiftsområden har vi inte några ändringsförslag alls, exempelvis när det gäller ersättningar vid sjukdom och funktionsnedsättning. Där är det helt och hållet övergångsbudgeten som gäller.

Herr talman! Låt mig säga några ord om primärvården. Det kommer att vara en av de viktigaste förändringarna som görs under mandatperioden. Vi behöver mer nära vård, och den behöver ta en större del av den totala hälso- och sjukvårdens resurser än i dag för att vi ska kunna nå dess fulla potential. Vi måste lägga en rejäl bas för det hälsofrämjande, förebyggande arbetet om vi ska klara både nutida och framtida utmaningar.

Personcentrerad vård är det som gäller oavsett om man är sjuk ofta eller mer sällan, och en utökad primärvård är nödvändig för att lyckas med detta. Vi behöver en vård som ger kontinuitet, som arbetar hälsofrämjande och som är nära och tillgänglig. Genom en fast läkarkontakt och ett rimligt antal patienter kan vårdteamet göra mycket mer än i dag, vilket gagnar såväl patienterna som hela sjukvårdssystemet. Vi behöver fler medarbetare till primärvården, och därför krävs både mer resurser och en styrning och ledning som drar åt samma håll.

Jag tror att vi kan lyckas med detta, för även inom detta område finns en bred politisk uppfattning att vi vill utveckla primärvården. Vi har en utredare som på regeringens uppdrag har lämnat ett delbetänkande med många goda förslag. Remisser har kommit in och bearbetas, och snart är det dags att ta nästa steg så att vi kan gå från ord till handling. Därför är det viktigt att vi kan anslå 1 ½ miljard till att påbörja omställningen av primärvården. Resurserna fördubblas året därefter. Vi kristdemokrater menar att staten måste bidra med ekonomiska resurser om vi ska åstadkomma en förbättrad primärvård.

Herr talman! En förbättrad och utvidgad kömiljard finns med i utskottets förslag. Fler delar i vårdprocessen ska finnas med, och det ska finnas mer resurser än tidigare så att vårdens medarbetare får fler kollegor och

kan ge patienterna vård inom de tidsfrister som riksdagen har beslutat om. Att vården i dag anställer fler för administration än för den direkta vården visar att vi också på allvar måste ta bort de rapporter och rutiner som inte är ändamålsenliga. En del arbete har gjorts för att ta bort onödig administration, men mer behöver verkligen göras.

Herr talman! På flera håll i betänkandet lyfter vi fram vikten av fortsatt fokus på en förbättrad cancervård. De regionala centrum som finns är framgångsrika och behöver en långsiktig finansiering. Barncancervården behöver förstärkning, och användningen av standardiserade vårdförlopp behöver utvecklas.

Jag är glad att vi genom den budgetreservation som vi har arbetat fram tillsammans med Moderaterna kan bidra till en förstärkning av viktiga områden inom välfärdens kärna. Även äldreomsorgen finns med. Vi behöver bygga fler anpassade boenden, och den sociala delen i äldreomsorgen behöver lyftas fram. Att inte få den plats man behöver på ett anpassat boende är inte värdigt. Det behövs statligt stöd i byggandet av anpassade boenden och stimulansmedel för att minska ofrivillig ensamhet bland äldre.

I de budgetramar som vann riksdagens gillande i förra veckan ökas de generella statsbidragen till kommuner och landsting jämfört med i övergångsbudgeten. Även om detta behandlas i utgiftsområde 25 på fredag är det en viktig del för alla de insatser som kommuner och landsting gör. De får helt enkelt mer pengar. Det handlar ju om välfärdens kärna.

Jag är glad att vi kan avsluta året med att ge mer pengar till välfärden. Jag vill framföra ett tack till herr talmannen, till riksdagens alla medarbetare och till kollegorna i utskottet för ett gott arbete under hösten.
(Applåder)

Anf. 80 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Acko Ankarberg Johansson välkommen till socialutskottet och till våra debatter. Acko har inte varit här så länge, men jag måste säga att jag uppskattar Acko Ankarberg Johansson som presidiemedarbetare och som ledamot i utskottet – även om våra politiska åsikter nog kommer att skilja sig åt en hel del under mandatperioden.

Med det sagt vill jag ta upp ett av de områden som jag talade om och där vi behöver breda lösningar, nämligen LSS. För mig handlar det om att på ett ansvarsfullt sätt säkerställa att de människor som är i behov av insatser kan få den hjälp de behöver. Jag vet inte riktigt hur jag ska uttrycka detta, men ibland får jag känslan av att ambitionen är att vinna politiska poänger för vissa partier i stället för att faktiskt försöka komma fram till en långsiktig och hållbar lösning. En långsiktig, bred och hållbar lösning är ju vad den här gruppen behöver.

Jag uppskattar att vi tillsammans har tagit initiativ till att ha partiöver-skridande samtal på temat att vi inte är en övergångsriksdag även om vi har en övergångsregering. Därför skulle jag vilja fråga Acko Ankarberg Johansson: Tycker KD att dessa samtal behöver fortsätta, och hur ska vi på bästa sätt ta hand om den utredning som kommer att lämnas alldeles i närtid?

Anf. 81 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Låt mig först skicka tillbaka till Kristina att jag uppskattar samarbetet. Jag vill också framföra ett varmt tack för allt det arbete hon gjorde i början, när jag inte fanns på plats. Stort tack för det, Kristina!

Jag uppskattar också det arbete som görs gemensamt när det gäller LSS. Det vi lyfter fram i den här budgeten, som vi får pengar till och som kan genomföras i närtid, är ju en mindre del – en akut del. Det handlar om människor som har väntat i månader på att få tillbaka den assistans de faktiskt behöver. Men jag tror, herr talman, att vi precis som Åsa Lindhagen lyfte fram behöver fortsätta diskussionen när vi har läst utredningen och vet hur det ser ut. Det finns nämligen en samstämmighet i att vi inte är nöjda med utvecklingen och att vi behöver göra någonting annat.

Jag ser alltså fram emot att vi när vi har läst utredningen lyssnar av varandra för att se vad vi kan göra i riksdagen för att nå förändringar. Det handlar om att hitta den där breda och långsiktiga samsynen. Det vi nu lyfter fram är en mindre del. Den är nog så viktig, men det vi behöver göra är att lyfta fram hela LSS så att det blir den frihetsreform som den var tänkt att bli. Det har gått åt fel håll de senaste åren.

Anf. 82 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill säga att jag är mycket glad för det svaret.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi verkligen nogsamt går igenom den utredning som nu lämnas. Jag tror att den kommer att innehålla förslag som är värda att ta vara på. Vi vet också att det kommer att bli en process med remissrundor och dylikt. Vissa saker kanske kan ta kortare tid, och vissa saker kommer att ta längre tid. Vi välkomnar det som Moderaterna och Kristdemokraterna har lagt fram i den nuvarande budgeten om andning och sondmatning, men vi är som sagt övertygade om att det finns andra delar – viktiga delar – som kräver att vi klarar av att jobba tillsammans för att det ska bli bra för den här gruppen.

Jag tackar alltså för svaret.

Anf. 83 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill ändå bara nämna att Moderaterna och Kristdemokraterna har noterat i betänkandet att staten behöver ta ett större ansvar för LSS framöver, när det gäller huvudmannaskapet. Där vill jag skicka med att vi alltid måste läsa en utredning; att bara gå på vad man tror är inte sjyst mot den som har varit utredare. Det utredaren själv har berättat gör mig dock orolig, för det pratas om att kommunerna ska få ett större ansvar. Kommunerna är 290 till antalet, och många av dem är väldigt små. De har svårt att ta det fullödiga ansvaret för en grupp som behöver mycket hjälp och som ska ha rätt att få den.

Därför vill jag ändå säga att vi har tagit upp att staten behöver finnas med framöver och ta ett större ansvar. Detta ska inte skickas över till kommunerna, som har väldigt skiftande möjligheter. Vi tror att det är fel mot dem som är berörda av denna viktiga frihetsreform.

Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Acko Ankarberg Johansson har med emfas talat om kömiljarden, och det tycker jag är intressant. Det låter ungefär som att jul-

tomten snart ska komma och knacka på alla dörrar och att alla ska få klappar som de har önskat sig. Jag vill veta hur man har förankrat det här förslaget och den budget vi har, herr talman. Kömiljarden – that's it, på något sätt, men har ni förankrat det med Läkarförbundet, Vårdförbundet och Kommunal? Vad jag vet gör de inte precis tummen upp för kömiljarden.

Jag tänker också på utredningar som har gjorts. Exempelvis har Vårdanalys tittat på vad verksamhetscheferna tyckte om just kömiljarden, och 55 procent av verksamhets- och klinikcheferna ansåg att kömiljarden bidrog till undanträngningseffekter.

Nu, herr talman, ska KD och Moderaterna fixa så att det inte blir så. Då måste jag få svar på hur man har tänkt. Det måste finnas en generalplan för hur det ska gå till.

Undanträngningseffekter innebär att de sjukaste och de äldsta till slut hamnar sist. Sjuka, äldre och multisjuka var inte med i racet när det gäller kömiljarden förra gången ni satt i regeringen, men nu ska de äldre, de multisjuka och de väldigt sjuka få vara med. Hur ska det gå till? Kömiljarden var ingen hit då – hur ska det bli en hit nu?

Anf. 85 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är besvärande att en ledamot av Sveriges riksdag tycker att det är jobbigt att vi halverade köerna. När vi halverade köerna blev det nämligen många fler människor som fick vård och omsorg i tid. Det måste ändå vara det primära för hälso- och sjukvården.

Vi ska se till att de metoder vi använder är så bra som möjligt. Vi tycker att vi behöver förbättra dem. Vi fördubblar kömiljarden, och vi ser till att hela vårdprocessen finns med.

Men är det fel att människor får vård i tid? Är det fel att ta bort det tryck som uppstod på medarbetarna och som finns i dag gällande att man inte kan välja de bästa metoderna och att man riskerar att gå utanför medicinskt kunnande och utanför lagen? Så ska vi inte ha det.

Vi behöver både mer resurser och ett bättre fokus på att människor får vård i tid. Om människor får den vård de behöver minskar också behovet av sjukskrivningar.

Det är många som väntar på vård och som inte får vård i tid. Att då säga att det bara är fel och kasta bort frågan tycker jag inte är bra.

Vi behöver en kömiljard. Att förenkla och kalla det julklappar tror jag inte är bra – jag vet ju att tomten inte finns, så det är väldigt dumt att ha förhoppningar åt det hållet.

Det som jag tror är den stora frågan, som jag har lyft fram flera gånger, är primärvården. Det är där vi måste se till att gå från ord till handling under denna mandatperiod. Vi måste se till att det blir något av det. Vi måste se till att det inte bara blir förhoppningar av delbetänkandet. Vi måste se till att vi gör något!

Låt oss fatta beslut här i de delar som behövs och se till att det finns resurser så att man kan ställa om och kan anställa fler, för det behövs fler i laget. Vi måste också se till att man lyckas jobba hälsofrämjande. Det kan man inte med de resurser som finns i dag.

Detta är min stora fråga för kommande mandatperiod.

Anf. 86 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! När det gäller primärvården är jag helt inne på samma linje som Acko Ankarberg. Som du vet, Acko Ankarberg, var denna övergångsbudget helt fast i sin form, så att säga. Det är på det sättet en helt opolitiskt budget, som utgick från de ramverk som fanns tidigare.

Herr talman! Angående kömiljarden frågar jag återigen Acko Ankarberg Johansson: Har ni förankrat detta med Läkarförbundet, Vårdförbundet och Kommunal? De var negativa, och vad jag vet tycker de fortfarande inte att detta är bra.

Självklart tycker jag att patienter ska få vård i tid, men jag är mer tveksam till om kömiljarden kommer att hjälpa patienterna att få vård i tid och se till att personalen stannar kvar inom hälso- och sjukvården. Jag är också tveksam när det gäller de underträngningseffekter detta kan ha, som det hade tidigare. Hur har ni tänkt att det ska gå till?

Anf. 87 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi genomför tydliga och klara vallöften. Kristdemokraterna gick framåt, och vi har tydliggjort att vi tillhör de viktigaste när det gäller sjukvårdspolitik. Det innebär att svenska folket vill se kortare köer.

Men när vi nu ska genomföra detta – vi sitter ju inte i regeringsställning i dag, utan vi är politiker i Sveriges riksdag som fattar beslut om vad pengar ska läggas på och var tyngdpunkten ska ligga – har vi skickat med att vi behöver arbeta fram det tillsammans med SKL och andra berörda för att hitta rätt form för det.

Jag tror att professionen måste finnas med mycket mer framöver för att vi ska hitta de bästa metoderna. Då menar jag inte professionen på den höga nivån i landstingen utan den profession som faktiskt möter patienterna och som ser flödet av patienter varje dag och vet hur detta ska göras på bästa sätt. Sådant arbete vill vi se mer av nu när vi börjar det nya året med en bättre budget.

Det är en övergångsbudget av en opolitisk regering, men eftersom vi är politiker tänkte vi ta oss friheten att också lägga fram politiska förslag. (Applåder)

Anf. 88 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Herr talman! Det är glädjande att kunna stå i talarstolen i kammaren i ett land som har en fantastisk fin sjukvård. Medicinskt håller vi verkligen toppklass, och vi har medarbetare som gör ett fantastiskt jobb varje dag, 24 timmar om dygnet.

Samtidigt har vi ganska stora utmaningar. Jag tänker naturligtvis framför allt på den situation som har eskalerat alltmer under den senaste mandatperioden, med fördubblade vårdköer och tredubblade köer till barn- och ungdomspsykiatri. Därtill är kompetens- och personalförsörjningen hotad såväl inom vården som inom äldreomsorgen och socialtjänsten. Vi har brist på bland annat specialistsjuksköterskor, allmänläkare och patologer. Kontinuiteten fungerar inte, och det är till och med så allvarligt att patient-säkerheten stundtals är hotad.

Dessutom ser det extremt olika ut beroende på var i landet man bor. Jag tycker att de regionala skillnaderna är oacceptabla. Vi ska ha en jämlik vård, och det ska inte vara så att den vård man får beror på var i landet man bor.

Vi har en psykiatri som går på knäna, inte minst barn- och ungdomspsykiatrin. Våra barn och unga mår allt sämre, och resurser dit är viktiga att skjuta till.

Det är dessutom så att den nationella cancerstrategin håller på att passera bästföredatum. Även där måste insatser göras.

Digitaliseringen är ett annat område, och vi har också stora, övergripande frågor som långsiktig finansiering av vården och omsorgen som vi ska diskutera.

Vi saknar verkligen inte utmaningar inom detta område. Därför är det väldigt glädjande att kunna säga att den budget som vi moderater tillsammans med Kristdemokraterna har lagt fram pekar på just dessa utmaningar.

Vi vill bland annat stärka vårdens medarbetare. Denna fråga har ju diskuterats i replikskiftena, därför att dessa medarbetare bokstavligen talat är livsviktiga. Detta är någonting som vi hoppas kunna göra med en moderatledd regering på plats efter årsskiftet.

Vi vill bland annat att det tas fram och genomförs en nationell samordning och strategi när det gäller långsiktig planering för att kunna säkerställa kompetens- och personalförsörjningen inom hälso- och sjukvården, vilket i dag saknas.

En sådan strategi skulle innefatta frågor gällande administrativ börda, att stödja utvecklingen av digitala verktyg, att ställa krav på universitet och högskolor att bättre förbereda studenterna för yrkesarbete inom vården, att skapa möjligheter till bibehållen inkomst för sjuksköterskor som vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor, att se över möjligheterna att ta fram en modell i samarbete mellan stat och landsting eller regioner med möjligheter för vårdpersonal till vidareutbildning samt att kvalitetssäkra vården med bland annat generell tillståndsplikt – det vill säga både privat och offentlig vård – och uppföljning och utvärdering därtill.

Vidare skulle en sådan strategi innefatta att införa särskilda straffskärpningsgrunder och skärpta straff när det gäller angrepp, hot och våld mot vårdpersonal. Detta är tyvärr ett växande problem.

Dessa förslag är bara några av de åtgärder som vi vill vidta för att förbättra vårdens arbetsmiljö och personalens arbetsvillkor inom svensk hälso- och sjukvård.

Herr talman! Vi har en övergångsregering, men vi har inte en övergångsriksdag. Det gör att vi moderater och kristdemokrater vill ta vårt ansvar och infria de vallöften som vi gav i fråga om att hantera de stora utmaningar vi har.

Patienter, anhöriga och vårdens personal – detta håller ihop – kan inte vänta på att en ny regering kommer på plats. Utmaningarna är för stora.

Vårdköerna har fördubblats på bara fyra år. Var dag väntar människor på sin lagstadgade vård. Var tionde minut får en människa i Sverige ett cancerbesked. Under hösten 2018 har över 2 600 vårdplatser hållits stängda, oftast på grund av att det saknas personal.

För de växande vårdköerna bär Socialdemokraterna ett särskilt stort ansvar. Det var den S-ledda regeringen som i ett av sina första beslut avskaffade kömiljarden – en kömiljard som opolitiska myndigheter i analyser har konstaterat den viktiga effekten av.

Herr talman! Patienten ska inte behöva stå vecka efter vecka, månad efter månad i kö för att få vård. Jag lider med alla dem som har fått ett cancerbesked och därefter inte fått sin livsnödvändiga vård i tid. Till exempel får knappt en av fem kvinnor med livmoderhalscancer vård i rätt tid. Den här utvecklingen är helt oacceptabel.

Vi moderater vill därför återinföra och förstärka kömiljarden som tidigare halverade vårdköerna. Vi har kortat vårdköerna förr och ska göra det igen, för vi sätter patienten allra främst.

Herr talman! Vi har en tydlig nationell hälso- och sjukvårdsagenda, och vi prioriterar följande reformer i den budget som vi nu har lagt fram:

1. Vi prioriterar att skyndsamt korta köerna.
2. Vi prioriterar den nära vården och bygger ut den genom att skyndsamt genomföra en nationell primärvårdsreform.
3. Vi prioriterar att ta fram en ny uppdaterad nationell cancerstrategi i syfte att bland annat korta väntetiderna inom cancer vården.
4. Vi prioriterar arbetsvillkoren för vårdens medarbetare. I ett första steg förbättrar vi villkoren för sjuksköterskor så att de med bibehållen lön ska kunna studera vidare till specialistsjuksköterskor och lägger 400 miljoner i vår budget på det.
5. Vi prioriterar att skyndsamt säkerställa att andningsstöd och sondmatning ska vara grundläggande behov som berättigar till personlig assistans.

Herr talman! Sammanlagt innebär riksdagens beslut att utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg med denna borgerliga budget utvecklas med drygt 3 miljarder kronor. Merparten satsas på kortare väntetider för patienterna, bättre arbetsvillkor för vårdens medarbetare samt utbyggnad av den nära vården, för patienterna och vårdpersonalen kan inte vänta på en ny regering.

Låt oss fatta beslut om konkreta reformer som gör vården mer tillgänglig och kortar köerna nu!
(Applåder)

Anf. 89 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tänker börja med att återvända till detta om cancerstrategin.

Regeringen beslutade våren 2018, för inte så väldigt länge sedan, om inriktningen för cancer vården. Det gjorde man efter att ha haft ett omfattande rådslag kring frågorna. De allra flesta tycktes vara överens om att det som behövs inte är en ny strategi och att sätta arbetet med framtagandet av den i fokus för cancerarbetet på nationell nivå, utan målsättningen är att förbättra vården för cancersjuka. Därför avvisar vi idén om en ny cancerstrategi.

Det var egentligen inte detta som jag tänkte fråga Camilla Waltersson Grönvall om, herr talman, utan det var om en sak som sas i anförandet: Vi har så bråttom att genomföra och infria vallöften. Det är någonting som jag har full förståelse för, för det vill alla politiker göra. Men då tänker jag att om nu kömiljarden är en så stor lösning på vårdens utmaningar, hade det då inte varit bättre med två kömiljarder och att man inte hade sänkt skatten så mycket för mig och Camilla Waltersson Grönvall?

Jag ställde en fråga i förra replikskiftet som jag inte fick något svar på: När kommer vi att börja kunna se effekterna av kömiljarden? Effekten av skattesänkningen tar vi del av genast efter årsskiftet. Jag är tveksam till om effekten av kömiljarden någonsin kommer.

Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag måste säga att det är häpnadsväckande att Socialdemokraternas främsta representant i denna debatt verkar vara helt ovetande om effekten av den tidigare kömiljarden.

Jag hade tidigare under hösten en debatt med Kristina Nilssons kollega Dag Larsson, som har en lång och djup erfarenhet av landstingspolitik. När vi diskuterade kömiljarden tillstod han att vi nog behöver något slags kömiljard för att hantera det här men att den behöver förbättras och förändras. Det är rejält häpnadsväckande, herr talman, att jag nu måste upplysa Kristina Nilsson om att det inte är en kömiljard utan två kömiljarder vi föreslår första året, som sedan ska växlas upp till tre. Det är väldigt viktigt att läsa igenom dokumenten så att man vet vad man debatterar i kammaren. Det kan vara ett bra råd.

Kömiljarderna kommer att se ut på ett annat sätt än vad de gjorde i första läget. Att påstå att effekten inte blev att antalet köande människor i vårdköer gick från 120 000 ned till drygt 50 000 genom utformningen av kömiljarden är en brist på respekt för fakta.

Nu tar vi detta vidare, utvecklar det vidare och ser till att alla delar i vårdförloppen ska finnas med, att vi utökar detta till fler områden. Det handlar om att göra det som Socialdemokraterna har misslyckats med de senaste fyra åren, att beta av vårdköerna.

Kristina Nilsson! Finns det i ärlighetens namn någon plan från er sida på hur ni ska hantera den situation som återigen har uppkommit under socialdemokratiskt styre?

(Applåder)

Anf. 91 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag sa kömiljarden i stället för kömiljarderna. Men jag fick inte svar på mina frågor, trots Camilla Waltersson Grönvalls ganska långa harang.

Jag hade två frågor: När kommer vi att kunna se effekten av kömiljarderna? Och varför fanns det inte anledning att avvakta lite och använda en del av skattesänkningarna, som nu direkt efter årsskiftet tillfaller de rikaste människorna i samhället? Vore det inte klokt att använda lite av dem till att ytterligare stärka vården med en kömiljard eller kanske en professionsmiljard?

Anf. 92 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tänker med all respekt inte lägga någon stor möda på att få socialdemokrater att förstå det som de egentligen har sett hända flera gånger, nämligen att när vi sänker skatten genererar det fler arbetstimmar och ger på det viset mer pengar till välfärd. Det motsatta sker om man höjer skatten på arbete för mycket.

Det som är viktigt i sammanhanget är att kunna se till att människor får vård i tid. Effekten av kömiljarden blev tydlig ganska snabbt när den infördes senast. Med allt fler landsting som nu har ett alliansstyre hoppas jag att vi ska kunna se effekter av kömiljarderna ganska snart. Detta är ett valöfte för oss moderater att leva upp till både här i riksdagen och ute i landet. Det kan Kristina Nilsson känna sig trygg i, för vi kommer att göra det som vi fick göra senast, ståda upp efter era vårdköer.

(Applåder)

Anf. 93 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall talade i sitt anförande om opolitiska myndigheter. Jag vill veta vilka de politiska myndigheterna är, för då måste det ju finnas politiska myndigheter.

Vårdanalys gjorde en utredning och analys av kömiljarderna. 55 procent av verksamhetscheferna och linjecheferna inom hälso- och sjukvården ansåg att de absolut laddade för undanträngningseffekter. Hur ska dessa miljarder nu hanteras så att inte samma sak uppstår? Och hur ska dessa miljarder göra att personalen stannar kvar, får bättre arbetsförhållanden, bättre scheman och bättre arbetsmiljö? Det är nämligen precis det som behövs. Det var min ena fråga.

Herr talman! Min andra fråga handlar om den så kallade fritidspengen, som nu återinförs. Vilken analys ligger bakom att barn som har försörjningsstöd ska ansöka om fritidspeng i stället för att vi har ett generellt bidrag till simskolor och annat? Vilken analys, kunskap och evidens vilar detta på?

Det är mina små modesta frågor.

Anf. 94 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Karin Rågsjö för hennes små modesta frågor, något som präglar Karin Rågsjö. Det är alltid härligt att diskutera.

Vad gäller politiska myndigheter underströk jag att det inte var en politiker som hade uttalat detta utan att det var myndigheter och oberoende som hade gjort analyser, och det tror jag att Karin Rågsjö förstod redan från början.

Det är fascinerande att en sammanfattning av denna debatt inte är fokus på de egna politiska sakfrågorna och hur vi ska hantera sjukvårdens utmaningar utan en surt-sa-räven-om-rönnbären-diskussion. Låt mig påpeka att vi satsar drygt 3 miljarder mer än regeringen gör på att lösa sjukvårdens utmaningar.

Vad det handlar om är att man ifrågasätter bland annat kömiljarden där vi har en konstaterad effekt. Låt mig upprepa: Att gå från 120 000 människor i köer till drygt 50 000 – det kan väl Karin Rågsjö inte se som något annat än en framgång? Hur ska man annars se på att 120 000 människor i vårdköer år 2006 var nere i drygt 50 000 år 2014? Ingen politiker är nöjd förrän vi har noll och ingen i sjukvårdsköer, men effekten är konstaterad.

Vad vi nu gör, och det har jag försökt att förklara så pedagogiskt jag bara kan, är att vi förbättrar och fördjupar kömiljarden och ser till att den omfattar fler delar och hanterar hela sjukvårdsförloppet. Detta fick en effekt under alliansregeringen, och det kommer det att få igen.

Vilket ansvar och vilken idé har Karin Rågsjö för vad vi ska göra åt de skenande sjukvårdsköerna?

Anf. 95 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall glömmer bort att Vänsterpartiet har ställt sig bakom övergångsbudgeten och valt att inte lägga fram egna förslag. Vi ville inte skapa mer kaos; det räckte, tyckte vi. Men det tyckte inte ni och KD, utan ni har drabbats av SD-ivern, alltså ju mer kaos, desto bättre för landet och landets medborgare.

Jag vill självklart att patienterna värnas, men värnas de inom kömiljarden? Det är ert generalgrepp. År 2015 sa Läkarförbundet, Vårdförbundet, Kommunal och Vårdanalys att det var många verkschefer och sjukhuschefer som inte tyckte att det var bra. Köerna kortades, men vilka fick sitta på undantag? Var det de äldre och multisjuka? Det vet vi inte.

Jag skulle nog ha laddat in mer pengar på välfärd än på skattesänkningar, om jag hade haft möjlighet.

Anf. 96 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Att säga att vi med nästan 3,2 miljarder ytterligare i satsning på sjukvården vill orsaka kaos är ganska respektlöst. Vår budget på detta har något som Karin Rågsjös parti borde haft större fokus på under förra mandatperioden, nämligen patienterna.

Det handlar om att människor ska få rätt vård i rätt tid. Det handlar om gamla, multisjuka och kroniker. Det handlar om barn som i dag far illa i de BUP-köer som tredubblades under förra mandatperioden, med stöd av Karin Rågsjös Vänsterpartiet. Vi gör dessa stora satsningar just för att ta det ansvar som Karin Rågsjö och den rödgröna regeringen inte gjorde.

(Applåder)

Anf. 97 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Herr talman! Det är allt annat än att ta ansvar att lägga fram en budget på detta sätt i en svår tid i svensk politik och när vi har principer för en övergångsbudget. Nu går ni fram och slaktar miljö- och klimatarbetet, och historiens dom kommer att bli hård. Vi ansvarar också för mänskliga rättigheter i vårt utskott, och detta är ett tydligt hot mot barnens framtida rättigheter och hela vår civilisations existens.

Det var inte det jag skulle tala om, och jag tycker inte om den delen av politiken när vi inte har fokus på det vi ska åstadkomma, dessutom i det läge vi befinner oss. Jag ska därför inte ägna mer tid åt detta, men så känner jag.

Jag är ny i riksdagen och i utskottet, och jag tycker att socialtjänsten är för frånvarande i debatten. Jag skulle därför vilja lyfta in socialtjänsten. En stark skola och en stark socialtjänst är helt grundläggande för att skapa ett gott samhälle. För det förebyggande arbetet och inte minst för att skapa ett tryggt samhälle behöver vi en stark socialtjänst. Vi behöver det även för att tillgodose barns rättigheter enligt barnkonventionen.

Vi gör inte tillräckligt mycket för barn i utsatthet i dag. Socialsekreterare sliter varje dag för att på olika sätt ge stöd till barn som far illa, men vi behöver ta ett större politiskt ansvar i dessa frågor.

Herr talman! Låt mig därför fråga Camilla Waltersson Grönvall: Vad vill Moderaterna göra för att ge bättre stöd till barn i utsatthet?

Anf. 98 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Åsa Lindhagen för frågan.

Även jag tycker att debatten ska fokusera på det ansvarsområde som socialutskottet har att hantera, och klimatområdet finns ju inte där – även om vi lägger mer på det i denna budget än vad Åsa Lindhagens regering gjorde.

Under hela min politiska gärning har jag haft stort fokus på barn. Därför lyfte jag nu senast i socialutskottet upp att vi bör arbeta mindre i stuprör och försöka hitta gemensamma vägar för bland annat utbildningsutskottet och socialutskottet att arbeta tillsammans med just barn i fokus.

Vi vet att icke godkända skolresultat och utanförskap hänger ihop och att det då är socialtjänsten som tar vid. Jag ser fram emot att hitta nya vägar för att arbeta med dessa frågor. Jag har personligen förhoppningar om att Margareta Winbergs utredning kommer att ha ny bärighet på detta. Jag välkomnar därför framtida diskussioner och instämmer i att dessa frågor behöver lyftas upp.

Anf. 99 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik:

Fru talman! Människors upprördhet när de läser i medierna att socialtjänsten inte har agerat är förståelig. Men det som sällan står i medierna är att socialtjänsten kan ha försökt att nå familjen och barnen med stödinsatser under en lång tid men att föräldrarna av sagt sig kontakt. Då kan socialtjänsten först agera när barnet far så pass illa att det finns lagstöd för tvångsinsatser. Barnet tillåts alltså att må allt sämre tills situationen är så svår att socialtjänsten till sist har lagstöd för att ta till tvång.

Det här är en fråga som jag tycker att vi behöver prata mycket mer om. I olika rapporter har vi svart på vitt att vissa barn inte får hjälp på grund av att föräldrarna, som generellt förstås vill det som är bäst för deras barn, har gjort bedömningen att de ska tacka nej till insatser. Vad gör vi med de barnen? Hur ska vi hjälpa de barnen på ett bättre sätt? Hur kan vi förbättra uppföljningen av barn som far illa? Där finns det väldigt mycket att göra.

Anf. 100 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det här är naturligtvis oerhört angelägna frågor att diskutera. Vi behöver ha betydligt mer samverkan mellan de olika förvaltningarna i kommunerna, men också koppla ihop det med region och landsting och kanske även statliga insatser beroende på var i detta vi befinner oss. Jag har många års erfarenhet från en kommunal utbildningsnämnd. Vi arbetade på ett sådant sätt att vi utvecklade familjecentraler för att tidigt kunna hitta stöd och upptäcka barn i behov av stöd. Det handlar om att hitta samverkan mellan till exempel BVC, MVC och skolan. Jag ser att vi i dag ofta tappar barnen vid exempelvis övergången till elevhälsan. Jag ser fram emot många spännande diskussioner när det gäller det området och de betänkandena, för det här är väldigt angelägna frågor.

Anf. 101 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Om det finns något som jag har riktigt svårt för när det kommer till politik är det när man använder människors förtroende till att syssla med hiphipp och trolleritrick. Politikens värsta sida är när den gynnar de allra rikaste och dessutom är helt oseriös och direkt oproffsig. Något bättre exempel på det går väl knappast att hitta än den fars vi ser utspela sig just nu med en budgetreservation som till och med borde få varenda högermänniska att rodna.

I tio år, fru talman, har vi i Vänsterpartiet tillsammans med funktionshindersrörelsen drivit en kamp i det här landet för att säkra allas vår trygghet och för att garantera vår rätt att leva ett liv som andra oavsett funktionalitet. Den senaste mandatperioden har det handlat om ett regelrätt krig om människors rätt till sina liv, ett krig där närmare 2 000 personer fått betala ett pris så högt att det för de flesta inte ens går att föreställa sig vilket öde de gått till mötes. Den attack som utförts mot den personliga assistansen de senaste åren saknar faktiskt motstycke.

Vilka som har varit våra vänner och fiender under den här striden har varierat beroende på vilka som suttit vid makten. Under förra mandatperioden stod jag skrämmande många gånger i just den här talarstolen och skrek mig hes åt Socialdemokraternas och Miljöpartiets obarmhjärtiga politik. Med ett stort mått av skam tvingades jag alliera mig med delar av den blå sidan. Bland annat har Kristdemokraterna med stora ord visat sitt engagemang för assistansen.

Men nu är jag rädd att det bara var just stora ord. I samma sekund som de gick arm i arm med Moderaterna och Sverigedemokraterna släppte de snabbt taget om delar av sina ideal. Med ljusets hastighet försvann en himla massa pengar som utlovats till assistansen och som nu i stället ersätts med skattesänkningar. Döm om min förvåning när det trots det låter som att de i själva verket har gjort stora insatser för LSS. De hävdar det eftersom de i sin budgettext, som presenterades i utskottet i tisdags, yrkat på en skyndsam lagändring om sondmatning och andning som grundläggande behov.

Problemet är att detta redan var igång. I socialutskottet hade vi redan ingått en överenskommelse med just den lydelsen. Det var ett infriande av ett löfte från samtliga partier. Under valrörelsens sista minut hade man kommit till insikt om att något faktiskt behövde göras. Det var ett samarbete för att vi äntligen gemensamt skulle påbörja vägen till att säkra LSS och inleda det partiövergripande arbete som är helt nödvändigt för att vi på allvar ska rädda vår rättighetslagstiftning.

Fru talman! Efter fyra år av höga toner från Kristdemokraterna i den här kammaren undrar jag om det här är det de menade när de sa att de ville rädda LSS: en spottstyver av de pengar man utlovat, en lagändring som vi redan var överens om och kanske faktiskt också ganska lite respekt för övergripande samarbete.

Så är det nämligen inte för oss. Precis som vi skriver i vår skrivelse tillsammans med S och MP finns det fler steg som hade krävts för att verkligen säkra LSS. Vad det betyder för S och MP får väl tiden utvisa. Men för oss betyder det att ingen ska säga sig ha räddat assistansen förrän vi har återställt lagstiftningen till dess grundintention. Att justera för sondmatning och andning är för all del ett mycket viktigt steg som vi är helt överens om att genomföra, men grundproblemet kvarstår. För att säkra

LSS på riktigt måste lagen justeras efter alla de domar som fallit från 2009 och fram till i dag. Det finns inte en chans att vi kommer att nöja oss innan det har blivit verklighet.

Nej, i extremhögerns Sverige räddas verkligen inte de som berörs av LSS. Där blir var och en av oss som inte är född med silversked i mun och som någon gång drabbas av livets nyck dömd till klassamhällets tyranni. Där dras vi isär i stället för att hålla ihop, och där är vår trygghet i grunden hotad. På grund av Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna har vi nu en budget som inte kan ses som något annat än rent och skärt klassförakt. Det är en politik som fyller de redan rikas kistor på bekostnad av välfärden, kulturen, feminismen, antirasismen och klimatet. Här ser ni resultatet av att vår tids mest reaktionära och konservativa krafter får luft.

Det är luft som vi kommer att göra allt som står i vår makt för att suga ur dem. Vi i Vänsterpartiet kommer att motarbeta varje steg som de tar för att rasera vårt land och som hotar vår gemensamma trygghet. För oss är löftet om ett jämlikt Sverige där varje människa ska ha rätt att leva ett tryggt liv med självbestämmande och egenmakt mycket mer än tomma ord. För oss är det vårt själva fundament.

När vi kommer tillbaka från vår ledighet kommer vi att stå här fullt redo att fortsätta kämpa för LSS och att möta er i en regelrätt klasskamp. Det kan ni vara helt säkra på.
(Applåder)

Anf. 102 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag är tacksam för de frågor som Maj Karlsson ställer. Det är bara en liten del som vi kan rätta till nu. Den är inte obetydlig, eftersom den berör så många människor. Men som jag sa är det mycket mer vi behöver göra för att detta ska bli den frihetsreform som det var tänkt och som det har fungerat som under en tid.

Det fungerar inte att å ena sidan säga att det är eländigt att vi har lyft fram ett antal saker i en budgetreservation men å andra sidan säga att vi borde ha lagt in fler. Jag hade gärna gjort en hel budget. Jag hade gärna tagit hela Kristdemokraternas budget och gjort den till hela kammarens. Men det fanns det inte stöd för. Vi har plockat ut några delar där vi hittade samsyn med Moderaterna. De förslagen genomför vi. Det är ett fåtal förslag i förhållande till hela budgeten.

Jag ser fram emot att få återkomma. Inte minst vi har lyft fram att schablonbeloppet behöver höjas. Det har legat efter ett bra tag, vilket har gjort att villkoren försämrats betydligt. När vi i dag vet att assistansen är ett stort yrke för många människor samtidigt som genomströmningen är stor finns det skäl att se över schablonbeloppet och höja det för att säkerställa en bättre arbetsmiljö och mer långsiktiga arbetsvillkor.

Tro inte annat än att vi tänker återkomma! Det är också därför skrivningarna om ett ökat statligt ansvar finns med i vår gemensamma budgettext. Men att inte gå längre nu utan göra de förändringar som vi kan göra i närtid tyckte vi var angeläget. Jag är glad över att även du tycker att det är viktigt att vi får det gjort. Sedan tar vi resten efter jul, och så får vi återkomma.

Prot. 2018/19:34
20 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Kom ihåg: Vi kan ta juledigt, men för alla dem som är beroende av assistans blir det många dagar då de inte får den hjälp de behöver. Jag är glad att vi har en samsyn om detta.

(Applåder)

Anf. 103 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Acko Ankarberg Johansson! Jag måste börja med att säga att jag har mycket stor respekt för det arbete som KD genomförde under förra mandatperioden med Emma Henriksson i spetsen. Det har varit till stor hjälp.

Det som jag har svårt att förstå är varför ni inte kunde gå hela vägen när ni ändå krumbuktade lite med budgeten. Det är det jag vill lyfta fram i den här debatten. Varför tog ni inte ett helhetsgrepp och såg till att vi gick tillbaka till grundintentionen med lagstiftningen? Ni hade all möjlighet att göra det.

Som jag förstår det ville ni satsa 1,6 miljarder. Jag tror att det blev en satsning på 350 miljoner. Ni har med en lagändring som vi i utskottet redan är överens om. Den är jätteviktig och är absolut inte att förringa på något sätt. Men trots allt är det mer som krävs.

Vad jag är rädd och riktigt oroad för är att om ni, gud förbjude, skulle komma till makten tillsammans med Moderaterna kommer vi inte att komma längre än så här. Det är min oro. Det är vad jag ger uttryck för i dag. Det är ändå så att det är Moderaterna som har varit bromsklossen tidigare mandatperiod.

Anf. 104 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! När Maj Karlsson hade sitt första anförande var det uppenbart att det varit problem att få den rödgröna regeringen att fatta nödvändiga beslut. Jag kan konstatera att oviljan att förbättra assistansen har funnits på många håll. Samtidigt har det funnits en del svårigheter i hur man ska göra det.

Jag tror att Vänsterpartiet och Kristdemokraterna inte har helt lika förslag. Det vi hade med var att se till att återupprätta assistansen genom att höja schablonbeloppet så att vi får bättre arbetsvillkor. Men det var inte det om du säger nu om att förbehållslöst återgå till 2009 års villkor. Det behöver vi i så fall analysera mycket mer för att förstå innebörden och konsekvensen av.

Vi hade inte ett förslag framme att återgå till 2009 års villkor. Vi hade förslag om att höja schablonbeloppet och att förbättra vad gäller andningshjälp och sondmatning. Nu kan vi ta det första steget, och jag är glad för det. Men jag vill göra mycket mer framöver.

Det handlar om att ta de steg som är möjliga i stället för att stå kvar i ett hörn och vara arg för att alla andra gör någonting. Jag är beredd att göra mycket för att kunna åstadkomma en förändring. Detta är *en* god förändring.

Anf. 105 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi har en samsyn om att det krävs ett samarbete. Jag delar din synpunkt. Det har varit två bromsklossar under tre mandatperioder. Det är S och MP.

Det är just därför jag anser att det är så viktigt att vi i de partier som har stridit för den här frågan men som är mindre ser till att sätta väldigt stor press på de större partierna så att vi kommer fram.

Jag vet att det som krävs är att vi återgår till grundintentionen. Det är bra med de små förändringarna. Men vi måste till med den stora förändringen. Vi måste säkra rättighetslagstiftningen, och då måste vi gå tillbaka till grundintentionen. Jag välkomnar varje steg framåt. Men jag vill ha en reell förändring.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 Arbetsmarknad och arbetsliv

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2018/19:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 106 ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! De debatter som förs i kammaren i dessa dagar sker i en väldigt annorlunda politisk situation. Det har aldrig hänt förut att en ny regering fortfarande inte tillträtt hundra dagar efter ett val.

Det har inte heller tidigare hänt att en riksdagsmajoritet röstat bort en sittande regering utan att ha en färdig plan för vad som ska hända sedan. Och det är första gången som Sveriges riksdag tar ställning till en övergångsbudget.

Att det inte hänt förut är dock inte detsamma som att det inte kan hända igen. Hur vi agerar i situationen kan mycket väl skapa praxis för framtiden. Det har varit vägledande för hur vi socialdemokrater har valt att hantera den här processen såväl i Regeringskansliet som här i riksdagen.

När statsministern röstades bort fick vi en övergångsregering som administrerar i enlighet med regeringsformens bestämmelser. Den kan inte ta politiska initiativ, den kan inte avgå och den kan inte utlysa nyval.

Däremot måste den lägga fram en budget till riksdagen inom en fastslagen tidsram. Därför förhandlades det mellan de flesta av riksdagens partier fram principer för hur en övergångsbudget skulle se ut, vad den bör innehålla och inte bör innehålla. Den budgetproposition som lades fram följer de överenskomna principerna och var alltså inte en partipolitisk produkt utan ett dokument som skulle ge en kommande regering de bästa förutsättningarna att lägga fram en ändringsbudget med en tydlig politisk inriktning.

Vår uppfattning är att det borde ligga i allas intresse att sätta en praxis som innebär att en övergångsbudget accepteras av riksdagen och att en tillträdande regering därmed får det avgörande inflytandet över statsbudgeten.

Därför är det beklagligt att andra partier valde att lägga fram egna budgetmotioner – och dessutom rösta igenom dem i kammaren – i detta mycket ovanliga läge. Det är naturligtvis helt sant att reformer behövs. Men karaktären på en partimotion gör att det inte är den bästa formen för

att styra landet, vilket de senaste veckorna har visat med all önskvärd tydlighet.

Den förvirrade process vi nu fått bevittna lever knappast upp till epitet som ansvarsfull eller sansad, och jag hoppas att det inte kommer att upphöjas till praxis. Såväl medborgare som myndigheter har rätt att förvänta sig mer än så här av riksdagens partier.

Fru talman! Vi befinner oss i en situation där sysselsättningen är den högsta som någonsin uppmätts i ett EU-land, arbetskraftsdeltagandet ökar och även långtidsarbetslösheten har minskat. Inte minst glädjande är det att utlandsfödda kvinnor i allt högre utsträckning ingår i arbetskraften och att tiden det tar för en nyanländ att etablera sig på arbetsmarknaden i det närmaste har halverats de senaste åren.

Samtidigt står en stor grupp människor utanför arbetsmarknaden, trots att en överväldigande majoritet av arbetsgivarna uppger att deras största problem är att de har svårt att rekrytera den kompetens de behöver. Lösningen på missmatchningen är insatser för att rusta de arbetslösa så att de får den kompetens som näringsliv och offentlig sektor behöver.

För detta behövs utbildning men också en aktiv arbetsmarknadspolitik. Ca 75 procent av dem som i dag är inskrivna på Arbetsförmedlingen hör till grupper som har svårare att få ett jobb. Det talar för att behovet av insatser ökat snarare än minskat. I en tid då allt fler bedömer att vi snart kommer att gå in i en sämre konjunktur förefaller kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitikerna som än mer kortsiktigt och ansvarslöst.

Målet för Moderaterna är att lägga ned Arbetsförmedlingen och ersätta den med privata företag. Men erfarenheterna av marknadsexperiment inom arbetsmarknadsområdet imponerar inte. Vi är nog många som minns etableringslotsarna. Men även färsk forskning visar att privat arbetsförmedling inte är effektivare än offentlig.

Inte bara Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag utan också anslagen för åtgärder skärs ned kraftigt i M-KD-budgeten. I realiteten väntar totalstopp för nya deltagare till beredskapsjobb och extratjänster. De inträdesjobb, alltså jobb med 30 procents lägre löner än enligt gällande kollektivavtal, som högern vurmar så för och skriver om i sina motioner, finns det i dag inget lagstöd för utöver att de medför andra stora problem.

Om Moderaternas och Kristdemokraternas SD-stödda motion blir verklighet riskerar resultatet att bli ökad långtidsarbetslöshet och kraftigt ökade kostnader för försörjningsstöd i kommunerna. Det är precis tvärt emot den önskade utvecklingen.

Vi socialdemokrater har valt att inte lägga fram vår politik på det här området i form av en motion, eftersom vi anser att övergångsbudgeten borde ha röstats igenom. I ett senare skede kommer vi självklart att återkomma, förhoppningsvis i form av en budgetproposition och i annat fall som en partimotion och redogöra för våra politiska visioner och förslag som rör arbetsmarknad och arbetsliv.

Då vi inte står bakom det rambeslut som är taget avstår vi från att delta i beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområdet och hänvisar till det gemensamma särskilda yttrandet från S, V och MP.

(Applåder)

Anf. 107 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Den klara linjen i Sverigedemokraternas politik grundar sig på och syftar till att medborgarna ska få ökad trygghet och välfärd.

När det kommer till utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv innebär det att vi vill göra rejäla reformer för att uppnå ett läge där löntagarnas trygghet prioriteras samtidigt som man skapar goda förutsättningar för ett bra företagsklimat.

Till skillnad från många andra partier i denna kammare håller vi sverigedemokrater fast vid kärnan i vår politik: trygghet och konkurrenskraft. Det innebär att de satsningar som vi gör inom utgiftsområdet inte är något nytt utan något vi har debatterat i den här kammaren flera gånger förut: Vi måste möjliggöra att arbetssökande kommer i reguljära anställningar, och vi måste se till att arbetsplatserna är trygga och präglas av en bra arbetsmiljö. För att uppnå detta vill vi bland annat i samarbete med arbetsmarknadens parter sätta ett förslag om lärlingsanställningar kompletterade med studier.

När det gäller arbetsmiljön vill vi i vanlig ordning satsa mer resurser på Arbetsmiljöverket och på Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Detta vill vi göra då vi i dag vet att det behövs fler kontroller på våra arbetsplatser men också för att vi vill se över och utöka Arbetsmiljöverkets uppdrag, framför allt gällande arbetet med skyddsombud. Det kanske är dags att hitta andra vägar när det gäller regionala skyddsombud och inte ge facket veto.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap får mer resurser för att öka forskningen kring arbetsmiljörelaterade frågor. För att uppnå ökad trygghet för löntagarna vill vi höja a-kassan samt förstatliga den så att fler kan få del av den.

Funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för att skaffa sig sysselsättning. Därför höjer vi även anslagen till Samhall.

Fru talman! Varje individ har rätt till stöd och åtgärder för att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Det är ett uppdrag som i dag ägs av Arbetsförmedlingen. Myndigheten har tyvärr under lång tid präglats av lågt förtroende hos både arbetssökande, företag och allmänhet. Resultat i form av reguljära anställningar har uteblivit. I stället ser vi en uppsjö av dyra, verkningslösa åtgärder.

För att öka servicen till de arbetssökande ser vi i dag ingen annan väg att gå än att avveckla Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form. Det handlar alltså inte om att lägga ned Arbetsförmedlingen, utan det handlar om att avveckla den i dess nuvarande form. Vi ser det inte som försvarbart att en myndighet med så låga resultat tillåts fortsätta att ansvara för stödet till de arbetssökande. Det är inte heller försvarbart att använda 80 miljarder årligen för att finansiera denna myndighet.

Detta är vägen framåt för att öka löntagarnas trygghet: ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, ökat och förbättrat stöd för återgång till den reguljära arbetsmarknaden och trygga arbetsplatser.

Det här är kärnan i Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitik. Då våra ramar överstiger utskottets avstår vi från att delta i beslutet, fru talman, och har inkommit med ett särskilt yttrande.

Prot. 2018/19:34

20 december

Arbetsmarknad
och arbetsliv

Jag vill nämna några ord om debattklimatet i den här kammaren. Jag rannsade mig själv efter gårdagens debatt och frågade mig om jag skulle kunna sjunka ned till samma nivå som vissa partier gjorde i går när de betedde sig ganska hänsynslöst här i kammaren. Men jag kom fram till att jag inte kan göra det, för min respekt för demokratin och denna kammare är för stor. Jag kommer inte att sänka mig till den nivån.

Jag vill önska er en god jul och ett gott nytt år – framför allt till vår utomordentliga personal i utskottet.

Anf. 108 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag har en fråga riktad till Magnus Persson från Sverigedemokraterna apropå de besparingar som även ni har i arbetsmarknadspolitiken. Jag ställde frågan även i den tidigare debatten om utgiftsråde 13.

Det som skiljer er från de andra partierna är att när ni tar bort personer från olika åtgärder upphör de att existera i den ekonomiska verkligheten. Nästan alla andra partier – innefattande vårt eget och även M och KD i den budget som nu antas av riksdagen – har ordentliga beräkningar. Man tänker sig att en andel hamnar i försörjningsstöd och en annan i något annat. Det är ett normalt sätt att tänka, för även om man vill att alla ska få jobb direkt eller eventuellt försvinna är det ju inte så i verkligheten. De här personerna måste ha någon form av försörjning.

Jag undrar när Sverigedemokraterna kommer att rätta till dessa miljardhål i sin budget.

Anf. 109 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt vad Martin Ådahl menar, för vi har full täckning i vår budget. RUT har räknat på den. Anser Martin Ådahl att riksdagens utredningstjänst inte är trovärdig? Du ställde ju samma fråga i går.

Vi har till exempel anslag för kommunerna, och vi har anslag för vidareutbildning. Allting finns i vår budget. Om Martin Ådahl tar sig tid att läsa den kommer han att se det.

Det var bra att Martin Ådahl begärde replik, för när man tittar på Centerns så kallade budgetmotion ser man att den är ganska tom och innehållslös. Man vill bli av med flaskhalsar, men det står inget skrivet om hur man vill bli av med dem. Martin Ådahl får gärna passa på att svara på den frågan nu när han står här i talarstolen.

Anf. 110 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Vi har varit tydliga med att praxis tyvärr inte har följts i denna budgetprocess. Det har varit stora problem med hur hanteringen av hela budgeten har varit för en regering. Därför har vi mycket medvetet presenterat en minimalistisk budgetmotion. Du kanske inte har läst den. Men vi har tidigare haft 200 sidors budgetmotioner med gott om fotnoter och referenser till RUT. Det är detta jag återkommer till.

Ja, jag har faktiskt läst er budgetmotion, och jag har läst fotnoterna från RUT. Och jag har faktiskt konstaterat att ni till skillnad från alla andra tyvärr inte har någon vidarehänvisning när det gäller vart de här personerna ska ta vägen. Ni har inte heller några riktiga beräkningar. Det är

också det som gör att ni har mycket mer pengar än någon annan: Ni hittar på dem – om man får använda det uttrycket. Förlåt, fru talman!

Jag ställer fortfarande frågan till Magnus Persson: Var någonstans i fotnoterna som RUT har tagit fram står det vart folk har tagit vägen? Kan han förklara det?

Anf. 111 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag har svarat Martin Ådahl på detta. Han kan läsa dokumentet, för där står klart och tydligt vilka satsningar vi har. Jag behöver inte stå här och rabbla upp siffra på siffra, för jag antar att han både kan räkna och läsa. Jag ser inga problem med detta.

Men jag ser problem med den lättvindiga text som Centerpartiet har. Man skyller på och hänvisar till praxis, men praxis gäller visst lite när det passar. Det är ganska beklämmande. Man kan tro att ni har suttit vid Stureplan över en caffelatte och författat ett dokument. Det är mycket tal om servettbudgetar och dylikt här, och det här är inget som imponerar på mig.

Anf. 112 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag hoppas att vi kan hålla ett gott debattklimat framöver.

Först vill jag säga det som alla vet: Eftersom ramarna i vårt förslag har fallit deltar vi inte i beslutet utan hänvisar till vårt särskilda yttrande. Vi vill egentligen inte ha det här sättet att göra en budget på i Sverige. Det ska en regering göra.

Låt mig apropå det viktiga utgiftsområde vi nu debatterar inleda med ett litet citat: ”Det var den allra bästa av tider och det var den allra värsta. Det var visdomens tid, det var oförnuftets tid.” Detta är den klassiska inledningen på *Två städer* av Charles Dickens. Men det skulle också kunna vara en inledning på en beskrivning av den svenska arbetsmarknaden i dag.

Å ena sidan är vi nu precis över krönet på den internationella högkonjunkturen. Exportindustrin går på högvarv, och det råder skriande brist på arbetskraft i många sektorer i svensk ekonomi. Tiotusentals personer saknas.

Å andra sidan har vi den allra djupaste och svåraste klyvning vi kanske någonsin har haft på svensk arbetsmarknad. Som nämndes här tidigare är tre fjärdedelar av alla arbetslösa i Sverige, 260 000 personer, utsatta människor. Många av dem är utlandsfödda, äldre som ska försöka komma tillbaka till jobbet eller personer som saknar gymnasieexamen. Så ser det ut i ett läge där arbetslösheten bottnar på en för att vara i toppen av en högkonjunktur ganska hög nivå: 6,2 procent.

Tidigare i dag meddelade Arbetsförmedlingen att man nu har gett upp och räknar dem som står längst bort från arbetsmarknaden som hopplösa. Dem ska de ideella eller något liknande ta hand om. Så kan vi inte ha det i Sverige. Vi måste ha en arbetsmarknad som är för alla. Vi får inte ge upp om människor bara för att de står långt bort från arbetsmarknaden.

Detta är också en regional, och ibland nästan en lokal, klyvning. Vi som är här kommer från olika delar av vårt land, och många av oss vet att det sida vid sida med en blomstrande arbetsmarknad och ett starkt företagsklimat finns områden där arbetsmarknaden ser nästan hopplös ut. Många personer som jag har mött ser mig i ögonen och säger: Jag ser ingenting av den här fantastiska arbetsmarknaden. Var är den någonstans? Var finns den för mig? Det frågar de som har kämpat för att komma in i

det svenska samhället som nyanlända och de som kämpar på sin ort för att komma tillbaka i jobb efter att ha blivit av med sitt arbete.

Tittar vi närmare på statistiken ser vi att mycket av den lilla förbättring som skett tyvärr dessutom bygger på extratjänsterna som av någon outgrundlig anledning räknas som sysselsättning fast de är subventionerade av staten till 100 procent och lite därtill.

Nu är det här inte omöjligt, skulle jag säga. Andra länder har vänt på en sådan här utveckling. Tyskland var Europas sjuke man och hade över 10 procents arbetslöshet, vilket var bland de högsta siffrorna i Europa. Nu är arbetslösheten där en av de lägsta. Men för att kunna vända på detta krävs, återigen, strukturella reformer. Det krävs faktiskt, precis som vissa av våra motståndare säger, utbildning. Det vill Centerpartiet satsa på.

Vi vill satsa på yrkesvux och smartare yrkesutbildningar och lärlingsutbildningar – alla tänkbara vägar tillbaka in i jobb. Men vi måste samtidigt erkänna att det inte räcker. Vi kan inte sätta hundratusentals personer i skolbanken i många år i vuxen ålder och tro att det är lösningen på våra arbetsmarknadsproblem. Vi måste öppna andra vägar också. Här finns fyra lås som vi i politiken har skapat och som vi måste bända upp med hjälp av politiken.

Det första är den enorma bristen på startjobb eller lärlingsjobb – det finns många namn. Kärt barn har många namn. Det handlar om att man börjar på en lite lägre lön under några år än vad som tolereras i dag på svensk arbetsmarknad för att på så sätt få en väg in och får en högre inkomst än de låga bidrag man kom från som arbetslös. Det här är det som ibland kallas för enkla jobb, men de är verkligen inte enkla.

Hade vi varit som Tyskland skulle vi ha haft 100 000 sådana öppningar för människor – 100 000 fler jobb på en befolkning av Sveriges storlek. Hade vi varit som Danmark skulle vi ha haft över 150 000 sådana jobb. Där måste vi börja, och det går alldeles för långsamt.

Det finns de som oroar sig för att det här ska dra ned andras löner i Sverige. Men det fantastiska med det här är att de här jobben, enligt de undersökningar som har gjorts i Danmark, faktiskt höjer de befintliga lönerna på arbetsmarknaden för dem som har de lägsta lönerna. När det kommer in tiotusentals fler personer får du som redan är på arbetsmarknaden ett ökat ansvar, får ibland handleda och får en ny och förstärkt roll. Vi kan alltså faktiskt förstärka dem som redan är där.

Det andra låset är att vi har bland de högsta skatterna i världen på att anställa dem med de lägsta lönerna. En stor del av det är bara ren skatt och egentligen inga riktiga sociala avgifter. I ena handen har vi dessa enormt höga skatteklivar på att anställa dem som har det tuffast, och med andra handen använder vi dessa skattepengar till dyra åtgärder som är ineffektiva. Det måste det bli stopp på. Vi i Centerpartiet vill tvärtom ta bort arbetsgivaravgifterna för den som anställer dig som är helt ny på arbetsmarknaden under de två första åren. När du är som svagast och verkligen behöver komma in på arbetsmarknaden har småföretagen som störst anledning att anställa just dig. Särskilt viktigt, återigen, är det på de små orterna där många kämpar för att komma in på arbetsmarknaden.

Sedan måste vi öka rörligheten på svensk arbetsmarknad, för det är så människor kommer in. Det här är det tredje låset. Nu har vi utformat arbetsrätten i Sverige på ett väldigt märkligt vis. Vi säger till dig som är helt

ny på arbetsmarknaden att du har den allra otryggaste formen av anställning. Till dig som är på arbetsmarknaden säger vi att du ska stanna så länge som möjligt. Ju längre du stannar, desto tryggare blir din anställning. Och vad händer? Människor känner ett enormt behov av att stanna jättelänge på arbetsplatsen, för där är det ju tryggt när man har sin fasta anställning. Och så plötsligt en dag skär företaget ned, och då står du där och är 55 år och facket förhandlar bort din plats i turordningen. Då står du längst bak i kön och ska kämpa dig tillbaka in på arbetsmarknaden.

Vi måste komma ifrån det där och komma till det som i Danmark kallas för flexicurity. Där har man ett helt annat sätt att trygga folks plats på arbetsmarknaden genom att man rustar dem för omställning med kompetensutbildning. Folk har då, vilket danska LO tycker är fantastiskt, mycket större chans att komma tillbaka gång på gång i livet och hitta nya jobb och både kunna vara rörliga och stanna på jobbet och ha trygghet i det.

Det fjärde låset på arbetsmarknaden är det enormt ineffektiva sättet vi använder de resurser som vi har för att hjälpa de allra svagaste arbetslösa. Det är helt rätt att svenska staten ska hjälpa arbetslösa att komma in på arbetsmarknaden. Det tror vi på i det här landet. Men hur kan vi då använda dessa tiotals miljarder på ett så ineffektivt sätt? Hur kan vi göra det?

En enkät visade att bara några få procent av dem som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen får aktiv hjälp av Arbetsförmedlingens personal för att komma in i arbete. Det är inte Arbetsförmedlingens anställda det är fel på. Det här är en byråkrati som slussar personer från åtgärd till åtgärd utan att få någon som helst effektivitet i jobbsökandet och som har visat sig omöjlig att reformera.

Centerpartiet vill göra om Arbetsförmedlingen i grunden. Vi vill att man ska belöna resultat. Ta in de fristående, ideella, idéburna eller privata aktörerna så att de kan få hitta nya, specialiserade och kreativa sätt att hjälpa folk in i arbete! Men se till att pengarna bara delas ut efter resultat och att den är störst för dem som har det tuffast och mindre för dem som har det lättare. Vi ska inte belöna folk bara för att de placerar människor i pusselsättning och annat ofog. De ska inte få någon ersättning utan ska kastas ut ur systemet. Så har Australien, Storbritannien och Nederländerna använt varenda skattekrona till att i synnerhet hjälpa dem som har det allra tuffast på arbetsmarknaden.

Om vi bara kan bryta de här låsen – bristen på ingångsjobb, bristen på rörlighet, ineffektiviteten i förmedling och stöd och de höga skattekilarna på att anställa – kan vi också gå från bidragsjobb och åtgärder till riktiga jobb. Då kan de bästa av tider verkligen vara de bästa av tider innan den farliga lågkonjunktur som väntar kommer och det blir mycket svårare att få in folk på arbetsmarknaden. Då kan de som står utanför arbetsmarknaden komma in. Då kan vi komma ifrån det som Arbetsförmedlingen sa om att vissa personer är så hopplösa enligt deras mening att de inte ens kan åta sig att hjälpa dem. Då kan vi öppna upp svensk arbetsmarknad på riktigt. (Applåder)

I detta anförande instämde Annika Qarlssoon (C).

Anf. 113 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag blev glad över att Martin Ådahl nämnde Charles Dickens, som beskriver ett samhälle mycket i Centerpartiets anda, får man säga, med fritt entreprenörskap, ingen inkomstbortfallsprincip, många enkla jobb och väldigt starka, för att inte säga existentiella, drivkrafter för arbete. Men det var inte det jag skulle fördjupa mig i här.

Jag reagerade på någonting som Martin Ådahl sa både i sitt anförande och i replikskiftet med vår kamrat från Sverigedemokraterna, nämligen att man väldigt ogärna ville lägga fram en egen budget, att man tycker att det har varit en problematisk process och att det egentligen är regeringen som ska lägga fram budgeten, särskilt i det här läget. Det som är något förvånande med det är att jag inte uppfattade att det har funnits något tvång för Centerpartiet att lägga fram en egen budget, som man ju ändå gjorde. Det är det faktum att Centerpartiet lade fram en egen budget, sedan reserverade sig till förmån för den och därefter lade ned sina röster som gör att vi har den situation vi har nu.

Jag vill gärna ha ett klagörande när det gäller om skälet till Centerpartiets motion har varit specifikt att det ska vara en budgetmotion – servett-skiss eller inte – från Moderaterna och Kristdemokraterna med SD:s hjälp som går igenom. Har det varit huvudsyftet med Centerpartiets budgetmotion, eller finns det andra syften, till exempel att visa upp att man fortfarande vill ha sänkt a-kassa och så vidare?

Anf. 114 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Angående det som Ali Esbati sa om Dickens kontrar jag med att säga att jag förstår att Ali Esbati gärna vill att debatten ska vara precis som på 1800-talet när Marx skrev *Kommunistiska manifestet*. Men vi vill nog gärna uppdatera verklighetsbilden och åtgärderna för den moderna tid som vi lever i.

När det gäller budgeten har vi inte varit det minsta oklara med att vi ville att ordningen kring den här budgetomröstningen skulle vara anorlunda. Vi skulle ha velat ha en regering först, och vi skulle egentligen ha velat slippa hela den här situationen vi har nu med en budget som gått genom riksdagen i stället. Men givet att den här situationen har uppstått är det inte Centerpartiets uppdrag att kompensera i de här omröstningarna för vad alla andra gör.

Vi var tydliga med att vi hade gjort en budget som vi visste skulle falla. Vi yrkade bifall till dess idé och tanke, men den var som du säger en manifestation för vad vi vill – men kanske inte med just den betoning som du har, Ali Esbati.

Däremot har vi varit tydliga med att vi inte kan ta ansvar för vad alla andra i riksdagen gör. Vi kan inte med våra beslut kompensera för vad andra gör. Det har ni inte heller gjort, någonsin, i de här omröstningarna eller i andra likartade parlamentariska situationer.

Var och en får alltså stå för sin budget och sin hantering.

Anf. 115 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att Martin Ådahl i sin historieberivning vill hoppa över hela perioden med arbetarrörelsens kamp och vad den ledde till. Jag ska inte avkräva honom den.

Jag konstaterar dock att svaret på min egentliga fråga blev väldigt märkligt. Jag har inte krävt av Martin Ådahl att han ska ta ansvar för vad någon annan gör. Jag tycker att det kan vara rimligt att ta ansvar för vad man själv gör.

Man är till exempel överens med andra partier om att det är en rimlig hantering för en övergångsregering att inte lägga fram en partipolitisk budget utan prolänga tidigare budgetar, i enlighet med principer som Martin Ådahls parti har tyckt är rimliga. Att då komma och lägga fram en egen budget kan jag inte förstå att Martin Ådahl eller någon annan har tvingats göra. Det är ett aktivt val. Och resultatet av det aktiva valet ser vi här. Ett konservativt reaktionärt block har fått igenom sin budgetmotion.

Anf. 116 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag förstår att Ali Esbati gärna vill tillskriva den han råkar replikera på alla de saker han är missnöjd med. Men det är faktiskt inte vi som har lagt fram Moderaternas budgetmotion. Vi har lagt fram vår, och vi har varit tydliga med att vi inte vill att den ska bli rikets budget i slutändan. Det är ett sätt att presentera vår politik. Vi vet att den kommer att falla i följande omgångar. Då har vi åtminstone fått markera var vi står, precis som Vänsterpartiet har markerat på andra sätt var de står.

Centerpartiet kan inte, även om Ali Esbati gärna vill det, ta ansvar för alla andras agerande. Vi är inte heller på något vis ansvariga för att Moderaterna har lagt fram den här budgeten. Innehållsmässigt finns det saker i den som vi tycker är bra. Men det hör inte till saken. Vi tycker fortfarande att hanteringen har varit tokig.

Anf. 117 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Det här blir kanske lite av en fortsättning på det samtal som jag och Martin Ådahl hade. Vi är samlade här för att debattera i en ganska märklig budgetprocess. Då blir det lite formalistiskt konstitutionellt nörderi. Men vi måste sätta in det som sker i ett sammanhang.

Sverige har, vilket har konstaterats många gånger, en övergångsregering. Det beror på att de borgerliga partierna tillsammans med Sverigedemokraterna röstade bort Stefan Löfven utan att ha en färdig idé om hur en ny regering skulle se ut. Den situation vi befinner oss i är resultatet av den omröstningen och den efterföljande parlamentariska processen.

Vad är det då som har hänt? Varför är vi i den här situationen? Vi är i den fastän vi har ett parlamentariskt läge som liknar det som var under den förra mandatperioden. Då hade vi en rödgrön regering som fick igenom sin budget efter förhandlingar med Vänsterpartiet. Men det som har hänt – en ganska stor förändring – är att delar av det som tidigare kallades den borgerliga alliansen har gått en annan väg. Man har inlett en process där man ser sig som en del av en annan sorts höger där Sverigedemokraterna ingår. Därför har vi hamnat i den här situationen i dag.

Rent konstitutionellt innebär det att vi inte har kunnat få en regering ännu. Det har i sin tur lett till att vi har hamnat i ett aldrig tidigare prövat läge, nämligen att en övergångsregering har tvingats lägga fram en budget. Det är en situation som har behövt hanteras ansvarsfullt, både för att säkerställa den löpande styrningen och administrationen av statliga funktioner och myndigheter och för att skapa en praxis som kan finna ett brett stöd och bli någorlunda robust för framtida eventualiteter.

Vi ska komma ihåg att det inte finns särskilt skarpa konstitutionella gränser för vad en övergångsregering får göra. Undantaget är egentligen att man inte får utlysa extra val.

Däremot finns det budgetlagar och en riksdagsordning som behöver följas. En budget behöver läggas. Landet behöver fungera. Det finns också en promemoria från Statsrådsberedningen. Den har använts därför att det har funnits ett brett stöd för att det är ett rimligt sätt att agera som övergångsregering. Det har funnits ett brett stöd för den efter KU-behandling och så vidare.

Notera därför att den avgångna regeringen som fungerar som expeditionssminister har sträckt sig väldigt långt och bakbundit sig själv. Inget av de partier som ingår i den regeringen har lagt fram förslag på nya reformer. Det har inte heller Vänsterpartiet gjort. Varför det? Jo, vi har hedrat ett samförstånd som har varit till för att ge nästkommande regering – oavsett vilka partier den består av – större handlingsutrymme.

Detta är en politisk kostnad som betalas för att säkerställa en ordnad process i ett för Sverige komplicerat parlamentariskt läge. Vi har betalat det priset. Men hur har de borgerliga partierna agerat? De har sagt: ”Det som ni har värkt fram på Regeringskansliet är bra principer, som ni bör följa”. Sedan har de gått till sina kanslier och totat ihop budgetmotioner av servettskisskaraktär. På det sättet har de agerat.

Det är förstås både taktiskt och politiskt. Syftet har varit skapandet av ett blåbrunt reaktionärt block i svensk politik. Men samtidigt ska man alltså ge ett skimmer av att det finns ett slags snällborgerligt block i Sverige med liberalismen som en av grundstenarna – vad nu det ska betyda.

Från den moderata sidan har det naturligtvis också handlat om att hantera den panik och den bitterhet som har uppstått när man ännu inte har kunnat bilda en M-ledd regering. För oss andra är det självklart varför: det tämligen betydelsefulla och i och för sig glädjande faktumet att den borgerliga alliansen förlorade valet och att Moderaterna gick bakåt.

För att berättiga sitt agerande har Moderaterna barrikerat sig bakom ett antal talepunkter och tröttsamma spins. En sådan som vi har hört hela tiden är att vi ”har en övergångsregering men inte någon övergångsriksdag”. Det är självklart korrekt. Men de slutsatser man drar av detta blir i praktiken helt uppåt väggarna.

Förhållandet mellan riksdag och regering är, som vi också påpekar i vårt särskilda yttrande, en delikat kombination av konstitutionella regler och upparbetad praxis. Man kan tänka sig att man vill ändra på den relationen. Det är fullt rimligt att tänka sig att man vill flytta reellt inflytande från regeringen till riksdagen och riksdagens processer – fine! Men det har de här partierna knappast gett uttryck för i andra sammanhang.

Om man ska göra en sådan typ av konstitutionellt skifte på ett seriöst sätt måste det vara en ordnad och genomarbetad process. Det skulle ändra hur budgeten utformas, hur den arbetas fram, vad som ska stå i budgeten respektive lämnas över till regeringen, hur departementen ska styras och hur myndigheterna ska agera. Det är viktiga frågor som man kan diskutera.

Men man ska knappast diskutera de frågorna i en kaotisk process där budgeten är inlämnad maximalt sent. Den är inte alls ett uttryck för den sittande regeringens eller regeringspartiernas politiska viljeinriktning efter valet. Utskottens beredningsprocess är maximalt forcerad. Och som lök på laxen har just de partier som säger ”hallå, vi har ingen övergångsriksdag”

ägnat sig åt allt annat än att göra processen seriös och transparent i just riksdagen. Då blir det för såväl myndigheter som medier och allmänhet svårt att förstå vad som händer i den här budgeten. Man vet inte ens vad som ingår i förslagen.

Det har till och med varit en process för att få ihop M:s och KD:s budget till en gemensam reservation – inte för att KD har fått särskilt mycket inflytande, men ändå. Det är dessutom svårt att utläsa i betänkanden och bakomliggande motioner vad som ska hända, varför saker ändras och inte.

Det är den situation vi har placerats i – av den samlade borgerligheten, skulle jag vilja säga.

Fru talman! Det här är ju en situation som naturligtvis också gör att kopplingen mellan regeringsmakt och budget blir märklig och oklar. Här har vi en övergångsregering som inte kan avgå. Övergångsregeringen kan inte säga: Det här kan vi inte regera på, så då avgår vi eller utlyser extra val. Det får man inte. Det är en regering som per definition lever i ovisshet. Nu skjuter man alltså över ansvaret på den regeringen för att lösa en del av de problem som man själv inte har orkat förhålla sig till. Så agerar ju inte partier som bör få komma i närheten av regeringsmakten.

Låt mig bara säga några saker om innehållet i den här kaosbudgeten. Man skriver: ”Utskottet vill se starka drivkrafter att arbeta, med lägre skatt på arbetsinkomster och med bidrag och ersättningar som främjar arbetslinjen och stöd för att återgå i arbete.”

Alltså: De rika ska bli rikare, de sjuka och arbetslösa ska straffas. Det är vad det betyder.

Vi vet hur det var under de borgerliga åtta åren då man med stor frenesi slog sönder såväl a-kassan som sjukförsäkringen utan att bygga ut någon som helst rehabilitering trots att man använde ordet rehabiliteringskedja väldigt ofta.

Det här är de allmänna besvärjelser och den ideologiska enögdhet som präglar den här budgeten. När man kommer in på anslagen gör man omfattande, uppenbart oansvariga neddragningar: 900 miljoner på Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader och drygt 2,6 miljarder på program och insatser – detta för att skrapa ihop pengar till sina skattesänkningar, särskilt för dem med högre inkomster.

Här är det intressant att tänka sig vad man tror att detta ska få för konsekvenser. Hur ska det gå till? Läser man betänkandet och motionerna blir svaret ganska tydligt: Man har ingen aning och man bryr sig inte heller så mycket. Det är den tragiska verklighet som vi står inför.

Utskottet vill börja med att lyfta behovet av att reformera Arbetsförmedlingen i grunden, kan vi läsa. Det var ju spännande. Det var det man gjorde under Reinfeldtregeringen. Man visade generaldirektören på Powerpointpresentationer där den främsta kompetensen var att inte ha varit socialdemokrat. Man hanterade en internationellt unik slakt på a-kassan. Man lät Arbetsförmedlingen ta smällen för den samtidiga strypningen av sjukförsäkringen. Man genomförde tvångsmässiga privatiseringar som gav oss rubriker av typen: ”Då vd för sekt, nu jobbcoach.”

Lotsföretagen var involverade i entreprenöriella innovationer som innebar att man raggade kunder med att utlova egna datorer till ekonomisk brottslighet och i något fall även möjlig rekrytering till IS.

Detta fiasko skulle jag ha haft stor förståelse för om man ville förändra i grunden, men man vill göra tvärtom. Man vill ha mer av detta. I andra sammanhang pratar man om en nedläggning av Arbetsförmedlingen, men det är alltså fråga om en privatisering med offentligt säkrad finansiering av privata aktörer, alltså ett fullskaleexperiment i linje med den upphandlings- och ousourcekatastrof som man genomförde under regeringen Reinfeldt. Det är som att vilja skapa ett Nya Karolinska i varje län och kommun, fast utan sjukvård.

Inte ens detta förmår man ju presentera en plan för i den här budgeten, utan det är fråga om att genomföra dessa nedskärningar och sedan se vad som händer. "Utskottet anser att Arbetsförmedlingen bör effektiviseras", skriver man. Man kunde ju ha följt upp med orden "lycka till".

Dessutom har man inte tänkt på att det tar lite tid att sparka anställda i dagens Sverige. Det är inte som någon kanske kan förvänta sig i sin fantasi, att anställda kan sparkas och gå på dagen. Det betyder att Arbetsförmedlingen kanske behöver säga upp många fler än vad som behövs för att sedan direkt anställa personal igen för att någon ska jobba där 2020.

Det här, fru talman, är inte att vara "den vuxne i rummet" i budgethanteringen, det är snarare ett barnkalas med överdos av prinsessårta.

Slutligen: Jag vill understryka att jag och Vänsterpartiet mycket skarpt och mycket länge har kritiserat en hel del i Arbetsförmedlingens arbete och de åtgärder som många arbetslösa erbjuds eller i praktiken blir tvingade in i.

Det finns väldigt mycket att göra för att få en arbetsmarknadspolitik värdig ett modernt välfärdsland med en dynamisk arbetsmarknad.

Men då är inte den här vägen rätt väg att gå, snarare tvärtom. Det här är en politik som kommer att drabba människor som har behov av hjälp, och det kommer att drabba kommunerna ekonomiskt. I sin tur riskerar detta att gå ut än mer över personer som behöver samhällets stöd.

Vi kommer att återkomma till de här frågorna många gånger och på många olika sätt, oavsett vilken regering det blir. När det gäller det som vi tycker i dag hänvisar jag till vårt särskilda yttrande som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Men för att väga upp för lite av den upprördhet som jag uppvisat här vill jag också önska god jul.

(Applåder)

Anf. 118 LEILA ALI-ELMI (MP):

Fru talman! Övergångsregeringen har lagt fram en övergångsbudget som är politiskt avskalad. Syftet var att ge mesta möjliga handlingsutrymme för den regering som så småningom kommer att tillträda. Jag deltar därför inte i beslutet utan hänvisar till övergångsbudgetpropositionen och det särskilda yttrande som vi lagt från Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Med det går jag över till det som jag vill lyfta fram i mitt anförande: ungdomsarbetslöshet. Det är en fråga som berör mig väldigt mycket, och en fråga som berör många andra.

Fru talman! När regeringen tillträdde hade Sverige en så hög ungdomsarbetslöshet att vi fick ekonomisk hjälp från EU.

S-MP-regeringen har gjort ett antal satsningar för att vända riktningen. En 90-dagarsgaranti infördes och har uppnåtts. Det tar i dag i genomsnitt 53 dagar att få ut unga arbetslösa personer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen i arbete, studier eller en arbetsmarknadspolitisk insats – detta i jämförelse med 2015 då det tog 80 dagar.

Utbildningskontraktet är ytterligare en insats som är införd av S-MP-regeringen. Den riktar sig främst till unga personer som saknar slutbetyg från gymnasiet. Det är en satsning som säger att det aldrig är för sent att förvärva ett slutbetyg, något som är oerhört viktigt att gång på gång betona. Det får aldrig vara för sent. Samhället får aldrig ge upp att ge unga personer en ny chans.

Ett annat exempel är den samordnade regeringen utsåg för de unga som varken arbetar eller studerar. Samordnaren har samlat erfarenheter och främjat utbyte mellan statliga myndigheter, kommuner, landsting, näringslivet, arbetsmarknadens parter och flera andra aktörer för en fortsatt minskning av ungdomsarbetslösheten.

Fru talman! Vi har nu den lägsta ungdomsarbetslösheten på 15 år. Arbetsmarknaden har varit stark, och regeringens politik ger resultat. Men vi är långt ifrån färdiga och mer behöver göras, mycket mer.

Trots att vi har den lägsta ungdomsarbetslösheten sedan 2003 finns en mycket stor grupp unga som inte kommer med i den positiva utvecklingen. Mörkertalet är troligen stort, men det är uppemot 160 000 unga som varken arbetar eller studerar. De blir ofta fast i den situationen i flera år. Det är en grupp långt utanför arbetsmarknaden som är osynlig för många.

Det finns flera olika skäl till att en ung person varken utbildar sig eller arbetar. Men ett mönster syns tydligt: andelen utanför studier och arbete är särskilt hög i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. Det är unga människor som är födda i Sverige i de särskilt utsatta områdena och vars föräldrar är första generationens invandrare. Dessa människor får vi inte ge upp, vi får inte vända bort blicken. I dag glömmer vi dem, men det får vi inte göra. Det är då vi får de skjutningar och de tragedier som sker i dag.

Fru talman! Jag har egen erfarenhet av att växa upp i ett socioekonomiskt utsatt område, men jag hade turen att få stödet jag behövde för att inte tappa hoppet. Så är det tyvärr inte för alla.

Dessa unga individer har blivit övergivna av samhället och har tappat framtidstron. Så kan vi inte ha det. Något måste göras för att bryta denna negativa utveckling. Som jag nämnde visar forskning att det är uppemot 160 000 unga människor som det handlar om. Därför behöver vi hitta gemensamma lösningar bortom partipolitiken.

Fru talman! Varje ung person som inte går till arbete eller studier riskerar att i stället rekryteras till kriminalitet. Jag minns en mamma från mammornas manifestation på Sergels torg som hade förlorat sin son, inte till våldet, inte till kriminaliteten men till utanförskapet. Vi människor förenklar och säger gärna att det var hens eget fel för att hen var kriminell när grundorsaken går att hitta och förhindra långt tillbaka i tiden, i skolan och i de första försöken att komma ut i arbetslivet.

Det som den mamman sa och som jag bär med mig i dag var: Vi lever i utanförskap. Vi sörjer i utanförskap, men vi alla bär ansvaret för de förlorade unga lives, och vi är varandras förutsättningar. En mer sann mening har jag aldrig hört.

Fru talman! En mamma till ska inte behöva begrava sitt barn. Att vara kriminell ska aldrig vara något attraktivt eller den enda utvägen.

Därför behöver vi en mer inkluderande arbetsmarknad. Vi behöver jobba för att motverka diskriminering och de strukturer som försätter människor i utanförskap. Vi måste arbeta mer förebyggande, satsa mer på unga och ge mer resurser till socialtjänsten. Vi behöver fler lärare och fler vuxna som på riktigt tar ansvar.

Alla blir kanske inte akademiker eller får de där toppjobben, men alla förtjänar ett värdigt liv. Och alla förtjänar att få en chans och en möjlighet att bygga ett värdigt liv.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Hirvonen Falk, Emma Hult och Rebecka Le Moine (alla MP).

Anf. 119 JESSICA POLFJÄRD (M):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag vill inleda mitt anförande med att uttrycka min beundran för Ali Esbati, som lyckas stå i talarstolen i 11 minuter och 42 sekunder utan att nämna ett enda förslag eller en enda ambition som Vänsterpartiet har.

Visst har Sverige en övergångsregering, men vi har också en intakt riksdag. Vi har en budgetmotion som vann i voteringen. Inte kan väl det betyda att Ali Esbati inte har någon ambition? Finns det ingen politisk vision hos Vänsterpartiet om vad man vill göra? I stället ägnade han 11 minuter och 42 sekunder – jag räknade bort hans julhälsning – åt att ondgöra sig över den budgetmotion som ligger på riksdagens bord. Han förklarar även för oss andra hur en budgetprocess fungerar.

Jag vet inte om Ali Esbati har reflekterat över detta. Man kan jämföra med talaren före mig, Leila Ali-Elmi, som går direkt på samhällsproblemen och har en politik för det hon vill förändra. Detta kan man fundera över en stund.

Nu vill jag ägna mig åt mitt eget anförande. Vår budgetmotion vann som sagt vid riksdagens votering. Jag tror inte att vi på en enda punkt har brutit mot något som skulle kunna förklara att vi har fått den process som föreligger. I stället har en majoritet i Sveriges riksdag demokratiskt röstat fram vår budget.

Låt oss börja med att se tillbaka på de senaste fyra åren. Den här budgeten ska visserligen leda Sverige framåt, men vi kan även summera den tid som varit.

De senaste fyra åren kan betraktas som en förlorad mandatperiod när det gäller viktiga reformer. Vi behöver nu stärka svensk ekonomis förmåga till tillväxt och jobbskapande. Vi behöver ta steg mot full sysselsättning. Inte minst viktigt är det att integrationen börjar fungera genom att också nyanlända kan få ett jobb. Företagens konkurrenskraft behöver stärkas i stället för att undergrävas med ständigt högre skatter. För oss moderater är det tydligt: Sverige behöver en ny inriktning.

I vår budget går vi från ord till handling. Vi gör det vi lovat våra väljare. Vi har lagt fram en borgerlig reformagenda. Den präglas inte minst av den gemensamma politik som allianspartierna utvecklade tillsammans och gick till val på.

Det handlar om att skapa fler jobb och stärka konkurrenskraften och tillväxtförmågan. De som kan jobba ska också göra det utifrån sin förmåga. Så är det inte i dag. Vi sänker skatten på arbete så att det lönar sig bättre att jobba. Vi inför ett högre tak i RUT-avdraget som bidrar till att skapa fler jobb. Att färre betalar statlig inkomstskatt med vår politik gör att det lönar sig bättre att utbilda sig. Det innebär också att många lärare och sjuksköterskor slipper se mer än hälften av en inkomstökning gå till skatt.

Det handlar om hur vi ska få integrationen att fungera. Hur nyanlända integreras i det svenska samhället är en ödesfråga. Ett jobb är viktigt för att människor ska få makt över och påverka sitt eget liv. Men att fler av dem som invandrat arbetar är också mycket viktigt för svensk ekonomi och för samhället som helhet.

Jobben och språket är helt avgörande. Vi kommer aldrig att acceptera utanförskap och segregation. Att rusta människor för att kunna komma in på svensk arbetsmarknad ser vi som samhällets viktigaste uppgift.

Trots en långvarig högkonjunktur lever i dag en av sju i arbetsför ålder på bidrag i stället för att arbeta. Många av dessa människor – nyanlända – riskerar att hamna i långvarigt och permanent utanförskap och bidragsberoende. Konsekvenserna av utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. En ökad sysselsättning bland dem som i dag står utanför är också viktig för att deras barn inte ska ärva föräldrarnas utanförskap.

Arbetslösheten är nu nästan fem gånger högre för personer födda utanför Europa jämfört med personer födda i Sverige. Trots regeringens mål om lägst arbetslöshet i EU ligger vi nu på plats 17. Vi är nu längre ifrån målet än vad vi var under föregående mandatperiod. Allt fler står dessutom allt längre från arbetsmarknaden.

Samtidigt som många människor behöver hjälp för att komma in på arbetsmarknaden är rekryteringsproblemen stora, och arbetsgivarna har svårt att hitta rätt arbetskraft. Vår arbetsmarknad kännetecknas av stora matchningsproblem. Nästan alla branscher säger samma sak: Vi har svårt att hitta rätt kompetens. Vi är beredda att bidra om bara människor kan komma hit till oss och arbeta. Vi vill gärna hjälpa till.

Förutom att säkerställa att det alltid ska löna sig att gå från bidrag till arbete behöver arbetsmarknadspolitiken anpassas och effektiviseras för att hantera den utmaning som Sverige står inför.

En viktig del i arbetsmarknadspolitiken är att rätt individ får ta del av rätt insats för att säkerställa både att politiken ger avsedd effekt och att skattebetalarnas pengar används på bästa sätt. Det här fungerar inte i dag. Ett exempel är arbetsmarknadsutbildningen, som under lång tid uppvisat dåliga resultat. Trots stora matchningsproblem på arbetsmarknaden har detta förlängt arbetslösheten.

Insatserna för långtidsarbetslösa behöver också ses över. I dag står tusentals långtidsarbetslösa helt utan insats eller aktivitet. Det har samtidigt visat sig att regeringens flaggskepp, extratjänster, ges till personer som kan antas ha relativt goda jobbchanser även utan insatserna. Under hösten har det också framkommit uppgifter om att dessa dyra insatser tränger undan andra, fungerande insatser på Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingens prognoser visar att kostnaderna för extratjänster-
na och beredskapsjobben beräknas uppgå till 10 miljarder kronor de närm-
aste åren. Samtidigt visar uppföljningar att insatserna sällan leder till ar-
bete. Insatserna behöver därför bli mer träffsäkra.

I vår budgetmotion tar vi ett första steg i att ändra inriktning på den
dyra och ineffektiva arbetsmarknadspolitik som regeringen bedrivit under
de senaste fyra åren.

Fru talman! Sveriges reformarbete måste starta nu. Det behöver dock
också fortgå under en lång tid framöver. Moderaterna ser ett fortsatt behov
av en stor bidragsreform med bidragstak så att det alltid lönar sig att ta ett
arbete. Inte minst på arbetsmarknadens område ser vi ett behov av en ny
och vassare myndighet som ersätter Arbetsförmedlingen.

Sverige behöver mer reformpolitik, och det behöver denna mandatpe-
riod användas till fullt ut. Det är vårt mål för full sysselsättning. Vi tar nu
det första steget på denna resa.

(Applåder)

Anf. 120 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag har naturligtvis stor förståelse för att Jessica Polfjärd
är upprörd över att jag kommenterade det betänkande som Moderaterna
och Kristdemokraterna har fått igenom med hjälp av Sverigedemokrat-
erna. Hon hade säkert gärna sett att jag inte gjorde det. Så hade jag förmod-
ligen också känt om jag hade stått för den politik som nu ska trumfas ige-
nom i riksdagen.

Jag tar gärna på mig uppgiften att utveckla hur Vänsterpartiets politik
ser ut. Jag nämnde ju att vi återkommer till den många gånger i olika sam-
manhang under mandatperioden.

Vad är då vår politik för att minska arbetslösheten? Det är naturligtvis
att göra det vi vet funkar: investera i de områden där jobben behöver
komma och där behoven är mycket stora. Moderaternas svar på detta är
sänkta skatter. Jessica Polfjärd får gärna svara på varför de vill göra så.

Vår syn på sysselsättning och arbetslöshet är att det behöver föras mer
av ekonomisk politik kombinerad med sociala insatser och jämställdhets-
insatser. Sådana har gjort att Sverige är det land där högst andel av befolk-
ningen arbetar.

Vad är Moderaternas svar på detta? De tycker uppenbarligen att det är
tråkigt att det är så men vill ha mindre av sådan politik. Varför, undrar jag.

Vad vill Vänsterpartiet göra med Arbetsförmedlingen? Jag sa att vi har
skrivit många och långa motioner om detta. I grunden handlar det om att
vi vill göra den mer till en myndighet som kan möta arbetsgivare och ar-
betssökande i stället för att ägna så mycket tid till upphandling och kon-
troll.

Moderaterna vill i stället renodla det senare och kallar det, som Jessica
Polfjärd sa, nytt och vasst. Varför det? kan man undra.

Till sist handlar det om att ge människor som faktiskt är arbetslösa eko-
nomiska möjligheter och förutsättningar att klara sig i samhället. Också
där vill Moderaterna göra mindre. Varför det? kan jag undra.

Anf. 121 JESSICA POLFJÄRD (M) replik:

Fru talman! Jag får en liten känsla av att Ali Esbati har begärt replik på mitt anförande för att berätta om sin egen politik. Han ställer frågor till sig själv som han svarar på. Men jag ska naturligtvis redogöra för vad vi i Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna vill i vår budget.

Vi tycker att det behövs reformer på svensk arbetsmarknad. Vi ser nämligen i dag att det är många som står utanför arbetsmarknaden som inte har rätt möjligheter att komma in. Vi kan till exempel ta extratjänsterna. Vi ser att de har varit dyra, att människor inte får arbete efteråt och att man dessutom har dubbelsubventionerat dem. Vi tror att det går att göra mer och bättre saker för samma pengar för att människor ska få den hjälp de behöver för att kunna komma närmare svensk arbetsmarknad.

Många av de ersättningar och aktiviteter som har funnits har visat sig vara ganska dåliga insatser för att människor ska få ett arbete att gå till och för att de ska stå bättre rustade. Ibland hade det kanske varit bättre om du hade kunnat få en utbildning i stället för en aktivitet, och i så fall en utbildning som hade kunnat förflytta dig från ett läge där du står långt bort från arbetsmarknaden till ett läge där du är mer anställbar och närmare ett arbete.

Vi vet att detta är åtgärder som många gånger behöver subventioneras och att det ger ett gott resultat. Men frågan är: Vad är det man ska göra för insatser för att det ska fungera? Vi ser att extratjänsterna har varit väldigt dyra för att kunna ge den avsedda effekten. Vi är helt övertygade om att man kan göra bättre för samma pengar.

Anf. 122 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag begärde replik eftersom Jessica Polfjärd explicit efterlyste det. Jag tyckte att det var ganska rimligt att också kontrastera våra förslag mot dem som Moderaterna har eller i många fall helt enkelt inte har. Det är också svaret på frågan om extratjänsterna, till exempel.

Det är möjligt att det finns mer och bättre saker att göra. Men saken är att ni inte föreslår det. Ni föreslår ingenting. Sedan föreslår ni ett slags allmän idé om att folk kommer att jobba mer om de får mindre pengar, vilket har visat sig vara felaktigt genom både den långa historien och den korta, nämligen när ni styrde sist.

Den effekt man däremot får är att de människor som inte har ett arbete får mindre pengar och blir fattigare. Det för med sig en mängd andra problem. Jag uppfattar det som problem. Jag vet inte om Moderaterna uppfattar det som problem att man till exempel får vidgade inkomstklyftor och fattigdom i Sverige. Det återstår att se vad Jessica Polfjärd säger om det nu och i framtiden.

Anf. 123 JESSICA POLFJÄRD (M) replik:

Fru talman! Vi tycker att det ska löna sig mer att gå till arbetet än att inte göra det. Vi fick rapporter under året som visade att man kanske till och med förlorade ekonomiskt på att ta ett arbete. Om en av två i samma hushåll fick jobb fick man mindre i plånboken efter att man betalat skatt än vad man fick om man fortsatte att vara arbetslös.

Det är en ekvation som vi tycker är lite konstig. Vi tycker att det ska löna sig att arbeta. Vi tycker att det ska löna sig att bidra. Men det betyder också att man måste ha rätt förutsättningar för att kunna göra det. Därför

har vi sagt att vi vill vässa Arbetsförmedlingen, precis som du sa tidigare. Ja, vi tycker att man har ett stort och brett uppdrag, att man inte har lyckats i alla delar och att det finns fler aktörer som kan bidra så att människor kan få en ärlig chans att faktiskt komma in på svensk arbetsmarknad.

Anf. 124 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Till att börja med måste jag säga att jag är stolt och glad över hur Kristdemokraterna tillsammans med Moderaterna har stått upp för borgerlig politik under denna höst. Vi har tagit ansvar och ser nu till att Sverige får viktiga reformer på plats. Jag vill därför börja med att rikta ett stort tack till Moderaterna för gott samarbete och yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag i utskottets betänkande.

När svenska folket gick till val den 9 september var Kristdemokraternas besked tydligt. Vi skulle göra vad vi kunde för att byta ut statsminister Stefan Löfven och bilda en borgerlig regering som kunde föra Sverige i rätt riktning. Vi var garanten för ett borgerligt maktskifte, och vi lovade att lägga fram och pröva stödet för vår politik i Sveriges riksdag.

Vi har hållit vad vi lovat, och vi står fortsatt redo att bilda en borgerlig regering.

Än så länge dras vi tyvärr med en vingklippt och trött socialdemokratisk övergångsregering. Vi kristdemokrater beklagar verkligen detta, av den enkla anledningen att människor inte har tid att vänta.

100 000 människor har nu väntat olagligt länge på operation eller specialvård. Vi har slagit rekord i dödsskjutningar. Alltför många äldre nekats plats på äldreboenden, och försvaret ges inte förutsättningar att försvara vårt land.

Situationen är frustrerande. Vi kristdemokrater anser att svenska folket förtjänar bättre. Det är också därför som vi har valt att ta ansvar genom att lägga fram ett borgerligt budgetalternativ tillsammans med Moderaterna. Vi har sett det som vår skyldighet.

Vi har nu föreslagit en fördubblad kömiljard, så att den som är sjuk ska få vård i tid. Vi genomför satsningar på fler äldreboenden, så att fler äldre ska få plats på boenden. Vi höjer polislöner och förstärker rättskedjan, och vi prioriterar ett starkare försvar.

I och med detta budgetalternativ tas viktiga steg mot ett tryggare Sverige, där vårdköerna är korta, där polisen kommer när man ringer och där man kan känna sig trygg i att mormor får plats på ett äldreboende den dag hon behöver det.

Men vi tar också viktiga steg på arbetsmarknadspolitikens område för att fler ska få chansen till ett jobb och för att det ska löna sig bättre att arbeta.

Vi befinner oss fortfarande i högkonjunktur, och det går bra för många svenskar. Men vi vet samtidigt att arbetsmarknaden verkligen är tudelad. Inte minst är arbetslösheten bland utrikes födda alldeles för hög. Det beror på att utbildningsnivån många gånger är låg hos dem som har kommit. Men det beror också på att den stelbenta arbetsmarknaden och de höga ingångslönerna helt enkelt håller människor tillbaka. Människor stängs ute eller fastnar i ineffektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är inte värdigt.

För att Sverige ska vara ett möjligheternas land, så som vi kristdemokrater vill att Sverige ska vara, behöver det bli lättare att få ett jobb. De så kallade enkla jobben, alltså jobb som kräver låg eller endast grundläggande utbildning, behöver bli många fler. Vi behöver bättre jobbmatchning och bättre arbetsförmedling. Och vi behöver förstärka möjligheten för dem som står längst från arbetsmarknaden att få ett jobb.

Vi kristdemokrater vill för det första minska risken och kostnaden för att anställa genom att tillåta lägre ingångslöner i form av inträdesjobb. Vi vill för det andra avskaffa Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form. Vi vill renodla arbetsuppgifterna och släppa fram fler fristående aktörer som får helhetsansvar för jobbförmedlandet.

Ett viktigt led i detta är att vi nu effektiviserar Arbetsförmedlingens verksamhet. Vi minskar myndighetens kostnader och drar ned på ineffektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte i tillräckligt hög utsträckning leder till jobb.

Samtidigt förbättrar vi möjligheten till jobb för dem som står allra längst från arbetsmarknaden – personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning och långtidsarbetslösa. Det gör vi genom att extratjänster reserveras för långtidsarbetslösa, och vi gör det genom att vi i vårt budgetalternativ skjuter till pengar för fler jobb inom Samhall och höjt tak i lönebidraget.

Avslutningsvis sänker vi dessutom skatten på arbete så att människor får behålla mer av sin lön och för att det ska löna sig bättre att jobba och driva företag i Sverige. Vi gör det för att det är rätt, men vi gör det också för att vi inser att det är när vi har ett företagsklimat i världsklass som jobben på allvar kan växa till över tid.

Kristdemokraternas och Moderaternas budgetalternativ innebär nu borgerliga omprioriteringar till förmån för vård och omsorg, polis, rättsväsen och försvar samt en jobb- och skattepolitik som skapar förutsättningar för fler jobb och mer pengar i plånboken.

Det innebär en ny start för Sverige. Fler människor ska få möjlighet att stå på egna ben, försörja sig själva och förverkliga sina drömmar. Kristdemokraternas förhoppning är att fler människor därmed åter ska kunna känna hopp och framtidstro – hopp om ett friare, tryggare Sverige men också om en bättre framtid för sig själva och för sin familj.

(Applåder)

Anf. 125 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Vi deltar inte i beslutet, men jag yrkar bifall till det gemensamma yttrandet från S, V och MP.

Jag tänkte uppehålla mig vid det alexanderhugg som Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna utdelar till arbetsmarknadspolitiken i den nu vunna budgeten. Servettskissen innebär stora bekymmer för dem som i dag står allra längst från arbetsmarknaden, och jag har dessvärre sett väldigt lite i den här motionen om vad alternativen är.

Det här innebär att 2,6 miljarder mindre kommer att ges till åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken, detta när vi dels står inför en lågkonjunktur – ingen kan säga *när* den kommer, bara *att* den kommer – dels har en arbetsmarknad som är ganska besvärlig framför allt när det gäller vissa grupper.

Jag tog kontakt med kommunerna i min valkrets när det kom fram att den här budgeten skulle få majoritet i kammaren och bad om exempel på hur det ser ut när det gäller extratjänster och moderna beredskapsjobb.

Östergötland är ett län där man har jobbat väldigt aktivt just med dessa två insatser. Det har vi gjort genom en medveten politisk satsning, där vi tidigt var väldigt tydliga med att vi skulle använda de här åtgärderna på ett bra sätt. Vi var snabbt ute med att skapa åtgärder inom kommuner, regionen och inte minst statliga myndigheter med säte i Östergötland.

Jag har två exempel som jag tänkte berätta om för att ge en bild till företrädarna Jessica Polfjärd från Moderaterna, Christian Carlsson från Kristdemokraterna och Magnus Persson från Sverigedemokraterna, som står bakom den här servettskissen till budgetreservation. Jag skulle sedermera gärna vilja ha svar av er tre angående vilket besked vi kan lämna till deltagarna.

En kvinna kom från Somalia 2006 och hade med sig en allmän gymnasieutbildning. Hon läste svenska och gick en svetskurs men kom inte in på arbetsmarknaden på ungefär nio år. År 2016 fick hon en anställning på en extratjänst som lärarassistent och resurs i klassrummet på en skola i min hemkommun Motala. Eftersom vi har ganska många nyanlända i kommunen var även hennes språkkunskaper åtråvärda.

Det gick jättebra för kvinnan, och när extratjänsten tog slut valde rektorn att fortsätta hennes anställning med ett nystartsjobb, som var en del av arbetsmarknadspolitiken. Hon har nu gått vidare till studier med målet att utbilda sig till förskollärare.

Jag har ett annat exempel, en man som jobbade inom industrin i Motala i många år. Stålbadet inom industrin och omställningen skedde mellan 2004 och 2008, då många industriarbetare gick ut i arbetslöshet. Många skolades om till offentlig sektor och inom andra yrken, till exempel servicetjänster och annat.

Den här mannen var över 50 år och arbetslös. Han var svenskfödd men hade inte någon utbildning utöver grundskolan. Han blev erbjuden att börja på en extratjänst som lärarassistent och hjälpa till på en av kommunens gymnasieskolor. Han gjorde detta väldigt väl, och det innebar att han skrevs ut från Arbetsförmedlingen och gavs möjlighet att få en avlönad tillsvidareanställning som lärarassistent.

Det finns många goda exempel på livsberättelser ute i våra kommuner och regioner. Jag skulle råda företrädarna från de tre uppräknade partierna att ta kontakt med era kamrater på hemmaplan, där det finns extratjänster och moderna beredskapsarbeten, för att få en berättelse från det verkliga livet i era valkretsar. Då får ni höra om flera lyckade exempel på extratjänster och moderna beredskapsjobb.

Det handlar om ungefär 20 000 personer som i dag är inne i dessa åtgärder. Det förslag till budgetramar som nu har röstats igenom kommer att innebära stopp för nya beredskapsjobb och extratjänster. Det kommer också att innebära att de gamla och tidsbegränsade successivt kommer att avslutas.

Det här är en politik som är väldigt illavarslande, framför allt när vi samtidigt har en grupp på arbetsmarknaden som har det svårt att komma in. Det handlar dels om arbetslösa som varit borta från arbetsmarknaden en lång tid, dels om nyanlända.

Jag har läst budgetreservationen väldigt noggrant för att försöka se om man kanske har tillfört medel till kommunsektorn någon annanstans. Då ser jag till min förskräckelse att man i reservationen även tar bort 500 miljoner som kommunerna har fått för att motverka långtidsarbetslöshet. Det gör man alltså parallellt med att man avskaffar två effektiva åtgärder.

Jag tänkte också kort nämna någonting om Arbetsförmedlingen, något som också gör mig ganska skräckslagen. Arbetsförmedlingen som myndighet kan man ha många åsikter om. Det har vi haft, och det har vi. Det pågår en arbetsmarknadsutredning. I utskottet för någon månad sedan hade vi utredaren, som berättade hur långt man hade kommit. Slutbetänkandet kommer att avlämnas i slutet av januari.

Att redan för 2019 göra det alexanderhugg som man gör genom att en tredjedel av personalstyrkan på i dag ungefär 14 000 personer riskerar att sägas upp är för mig väldigt märkligt. Jag har därför några frågor till Jessica Polfjärd, Christian Carlsson och Magnus Persson. Vad är det för verksamhet på Arbetsförmedlingen som ska avvecklas? Vad är det man har gjort som inte har varit effektivt? Hur ska strukturen se ut framgent? Är det de lokala kontoren ute i våra 290 kommuner som ska förändras, eller var ska förändringen ske?

Jag tror att man förväntar sig någon form av fingervisning när det gäller hur detta ska hanteras och vad den framtida planen är.

När det gäller de åtgärder som jag har talat om, både de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och inte minst Arbetsförmedlingens verksamhet, har i dag de allra flesta kommuner ett gott och fungerande samarbete med Arbetsförmedlingen. Det är ett samarbete där socialtjänsten, kommunen, Försäkringskassan, våra samordningsförbund och alla möjliga arbetar gemensamt och nära varandra för att kunna jobba med framför allt långtidsarbetslösa.

Det jag ser att detta kommer att leda till – det är min egen slutsats – är ökade kostnader för kommunerna för försörjningsstöden till just den här gruppen människor. Vi ska heller inte glömma det lidande som individerna kommer att hamna i.

Med det, fru talman, hänvisar jag till det tidigare särskilda yttrandet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag förväntar mig svar på mina frågor. Det ser jag fram emot.
(Applåder)

Anf. 126 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Självklart ska jag försöka besvara de frågor som ställts här.

Det jag tycker är värt att ha i åtanke är att även med Moderaternas och Kristdemokraternas förslag har vi den näst högsta nivån någonsin när det gäller att lägga pengar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Vad jag förstod handlade exemplet vi hörde här om en vän från Somalia som hade varit arbetslös i nio år, alltså långtidsarbetslös. Vad gäller långtidsarbetslösa vill ju vi reservera extratjänster för just den målgruppen. I dag är det alltför många som får fel sorters åtgärder när de vänder sig till Arbetsförmedlingen, vilket ställer till det. Det fördröjer möjligheten för människor att komma i arbete.

Personen i exemplet vi hörde studerar nu till förskollärare. Då kan vi meddela att med vår budget kommer den personen att få möjlighet att jobba som förskollärare där det finns tid för barnen, för tack vare M:s och KD:s budget skjuter vi nu till pengar till mindre barngrupper i förskolan. Vi kan också meddela att när man kommer ut i arbetslivet och jobbar som förskollärare kommer man att få behålla mer av sin lön och få lättare att stå på egna ben och planera framtiden med sin familj.

Anf. 127 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Christian, för svaret – även om jag inte riktigt hängde med i alla dess delar!

Det är lite olika grupperingar bland dem som är långtidsarbetslösa; det tror jag är viktigt att komma ihåg. De två exempel jag gav är lyckade exempel. Det finns de som har det mycket svårare, och för dem har framför allt extratjänsterna varit en bra åtgärd. Man har fått kontakt med arbetsmarknaden, kommit nära en arbetsplats, lärt sig hur det sociala livet är på en arbetsplats och inte minst kunnat meddela barn och anhöriga och andra att man har ett jobb att gå till. Det tycker jag inte att vi ska glömma.

Jag tror att det ni i Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna nu gör kommer att få en arbetsmarknadspolitik som varit framgångsrik att haverera. Den har kostat pengar, men det kostar ännu mer pengar om man inte gör någonting och människor hamnar i utsatta områden med alla risker det innebär att hamna utanför samhället.

Jag hörde också i ditt inlägg, Christian, om satsningen på Samhall och lönebidrag. Det är åtgärder som jag kan tycka är rimliga. Det är sådant som vi har haft med i vår budget tidigare, framför allt lönebidrag. Men det är två olika grupper. Arbetsmarknaden och framför allt de som i dag finns i gruppen långtidsarbetslösa ser annorlunda ut. Det är olika individer, men framför allt har de olika behov. Alla kommer inte att kunna utbildas bort. Alla kommer inte att kunna gå in i de åtgärder som finns inom Samhalls hank och stör. I dag är det också svårt att komma ut när det gäller lönebidragsanställningar och annat. Där har de här insatserna varit framgångsrika.

Min fråga till Christian är: Vad är er plan för att jobba med den här gruppen framöver?

Anf. 128 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Moderaterna och Kristdemokraterna lägger alltså 10,3 miljarder på arbetsmarknadspolitiska program och åtgärder. Det är mycket pengar.

Det är inte bara vi som har dömt ut era åtgärder som ineffektiva. Det gör också Riksrevisionen. Någonstans kan man ju tycka att det är rimligt att rensa upp i ineffektiva system som inte fungerar på ett sätt som motsvarar vad de kostar.

Min fråga är: Vad vill Socialdemokraterna göra när långtidsarbetslösheten växer och Sverige har det största sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda? Vi tror ju att det krävs mer än ineffektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, exempelvis att tillåta lägre ingångslöner. Men från Socialdemokraternas sida gör man ingenting.

Anf. 129 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, vi tror inte på lägre ingångslöner. Framför allt ska vi inte lagstifta om det i riksdagen, utan det är en fråga mellan parterna.

Saltsjöbadsavtalet fyllde 80 år härmedagen. Medskicket från parterna där var tydligt: Gå inte in och tafs på ingångslöner, avtalsbildning eller andra delar! Det sköter vi som parter.

Vi har sagt att vi är beredda att hitta etableringsjobb. Det pågår ett arbete med detta som ett led i att göra det mellan parterna. Det är ett sätt att gå vidare.

Det finns många andra delar där vi gärna ser att de åtgärder vi har får verka – att man fyller på med ännu fler som får möjlighet att komma in i den arbetsmarknadspolitik som finns men parallellt med det självklart gör justeringar om behoven förändras.

Anf. 130 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna avstår i voteringen, då vår budgetram överstiger utskottets förslag. Men vi har lämnat in ett särskilt yttrande.

Under 1800-talet gick Sverige från jordbrukssamhälle till industrisamhälle. Folk flyttade in till städerna, och nya industristäder bildades. Sverige fick fler arbetare och färre bönder.

Inom jordbruket var du din egen arbetsgivare, men arbetarnas situation var mycket dålig. Arbetsdagarna kunde vara 10–13 timmar. Inom industrin var du tvungen att vara effektiv, annars kunde det hända att du förlorade ditt jobb. Arbetsmiljön i fabriker var också mycket dålig. Det var dålig belysning och ofta dålig hygien. Detta ledde till att sjukdomar lätt spreds. Arbetskadorna var vanliga eftersom många maskiner var farliga och saknade skydd. Arbetarna tjänade dåligt och bodde därför ofta mycket trångt. Alla fattiga trängdes på samma ställe i stället för att bo i hus i skogen som de gjort tidigare. Detta belyste samhällsproblemen, som blev allt tydligare.

I dag har vi lyckligtvis en helt annan situation, och den svenska arbetsmarknaden är i världsklass.

I slutet av 1800-talet utformades den första arbetslöshetsförsäkringen. Det var en fantastisk utveckling och ett viktigt steg i formandet av den svenska modellen, som vi i dag ofta tar för given.

Fru talman! Jag är bosatt i Lerum strax utanför Göteborg. Varje dag kan jag prata med mina barn via både ljud och bild, vilket är en fantastisk digital utveckling. Det lindrar saknaden och gör mitt arbete här i riksdagen betydligt enklare.

Dock har den snabba digitaliseringen gjort världen mindre och mer globaliserad och urbaniserad, vilket naturligtvis har en påverkan på arbetsmarknaden. Utmaningarna har förändrats, och lagstiftning och regelverk behöver följa med för att skapa balans i en alltmer dynamisk och flexibel omvärld. Detta gäller som sagt också arbetsmarknadspolitikerna.

Vid ett par tillfällen har jag haft privilegiet att bo i andra delar av världen, både i i-land och i u-land, och det har hjälpt mig att förstå det fantastiska privilegiet det är att bo i Sverige, med en fantastisk välfärd och en svensk modell som gör att vi har ett otroligt skyddsnät att landa i.

För oss politiker gäller det i dag att vidmakthålla balansen mellan den svenska modellen och de utmaningar vi står inför i den globala förändringen. Utmaningen blir att skynda långsamt, samtidigt som vi måste ha en pragmatisk hållning till de beslut som ska fattas.

Jag tycker att det är viktigt att behålla de fundament som fungerar bra, samtidigt som vi utvecklar och reformerar det som kan bli bättre – allt för att folket som vi representerar ska få utdelning av det som vi gemensamt bidrar med i form av skattemedel och samhällsengagemang, på kort men också på lång sikt.

Arbetslöshetsförsäkringen utgör ett starkt fundament för trygghet hos den enskilde. Det vet jag inte minst av egen erfarenhet; jag har själv varit tvungen att utnyttja tjänsten. I dag finansieras den svenska a-kassan till 90 procent med skattemedel, medan 10 procent finansieras med medlemsavgifter. Varför ska då inte alla som förvärvsarbetar och bidrar till vår välfärd kunna ta del av den trygghet som försäkringen ger?

Jo, svaret är att a-kassan och fackförbunden har alltför starka kopplingar till varandra, och det är inte konstruktivt, tycker vi. Arbetslöshetsförsäkringen ska i dag, per definition, vara skild från fackförbunden, samtidigt som vi får rapporter om att skillnaden inte alltid är så glasklar som den borde vara. Detta tycker vi är oroväckande och i sak fel. Därför lägger vi i vår kommittémotion fram ett förslag som innebär att a-kassan ska vara obligatorisk och tillgänglig för hela befolkningen genom statlig finansiering. Detta menar vi är mer rättvist och ger en bättre fördelning.

Fru talman! Allt pekar på att vi inom kort står inför en lågkonjunktur, och då behöver samhället visa att vi klarar av att skapa och ge trygghet till våra medborgare. Hade det inte varit tryggare för dem som riskerar att bli av med sitt arbete att veta att de kan söka arbete lokalt och inte behöver ställa sin familjs trygghet på kant? För dem som är engagerade i föreningslivet på lokal ort och kör sina barn till diverse aktiviteter, idrottsevenemang och annat kan det ha en förödande effekt att behöva flytta eller pendla till annan ort.

Detta är ett exempel som visar varför vi tycker att det är viktigt att göra det tydligare att den arbetslöse får en chans att söka nytt arbete lokalt under de 100 första dagarna. Att bli arbetslös har stora konsekvenser för den enskilde, och därför vill vi arbeta för att höja ersättningstaket från 910 till 1 200 kronor per dag under de 100 första dagarna. Detta är en viktig åtgärd för en tryggare tillvaro för arbetstagare.

Anf. 131 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Man kan säga mycket om svensk arbetsmarknad. Frågar man Socialdemokraterna fungerar den mer eller mindre utmärkt, och de lyfter då den svenska modellen med starka parter på arbetsmarknaden som den givna förklaringen. Men är detta verkligen en sanningsenlig verklighetsbeskrivning? Är allt frid och fröjd, eller finns det brister som det talas tystare om?

Fru talman! Arbetsmarknaden är ett svårt område att debattera utan att beröra andra utgiftsområden. Oftast reduceras debatten till frågor som skattereduktion för fackföreningsavgiften, Arbetsförmedlingens vara eller icke vara eller att de traditionellt borgerliga partierna vill avskaffa anställningstryggheten för vanligt folk.

En och annan lyfter blicken och nämner de trösklar som omgärdar vår arbetsmarknad. Då och då lyfts också det faktum att vi har lägst andel enklare jobb – inte jobb som är lätta i sig, men arbeten med lägre formella kvalifikationer – i EU. Det rör sig, för att vara precis, om hälften så många som i våra grannländer Danmark och Tyskland.

Men problemen stannar inte där. Trots en brinnande högkonjunktur står flera hundra tusen människor utanför den reguljära arbetsmarknaden. Många företag i flera sektorer skriker samtidigt efter kvalificerad arbetskraft. Är det ändå inte lite konstigt? Och vad händer när konjunkturen vänder nedåt? Var är beredskapen för det? Får vi fler arbetsmarknadspolitiska program med nya fiffiga namn?

Från vänsterhåll menar man att problemet med mismatchningen på arbetsmarknaden går att lösa med en satsning på utbildningar. Men är det verkligen brist på utbildningar som är problemet i dag? Det går helt enkelt inte att utbilda bort arbetslösheten. Visst går det att tillfälligt frisera statistiken med extratjänsterna, men grundproblemen kommer att bestå.

Jag menar att problemen snarare är av strukturell karaktär. Kostnaderna för att anställa är helt enkelt för höga i Sverige, och incitamenten för människor att gå från bidrag till ett första jobb är för små. Vi har också dålig rörlighet på arbetsmarknaden, även om den givet konjunkturläget har blivit något bättre på senare år.

Missförstå mig rätt – jag är inte emot den svenska modellen. Jag har själv arbetat i partsvärlden och ser vikten av och fördelarna med att det är parterna som ansvarar för avtalsförhandlingarna. Men politiken kan inte med detta abdikera från sitt ansvar. Det finns mycket vi skulle kunna göra här i denna kammare för att hjälpa arbetsmarknadens parter att utveckla arbetsmarknaden. Vi behöver helt enkelt uppgradera den svenska modellen till 2.0. Men det kräver mod att våga kavla upp ärmarna, se utmaningarna i vitögat och fatta de svåra beslut som behöver fattas, och det helst i går.

Fru talman! Låt mig konkretisera. Det finns nämligen flera saker som behöver göras parallellt då alla olika grupper på arbetsmarknaden naturligtvis inte är i behov av samma typ av åtgärder. För människor som i dag har ett jobb måste vi säkerställa att begreppet livslångt lärande får en meningsfull innebörd. Vi måste se över studiestödssystemet så att det går att kombinera arbete på deltid med kompetensutveckling på deltid, även senare i arbetslivet.

Det finns säkert många olika vägar att ta. En kan vara att ge omställningsorganisationerna möjlighet och ansvar att träda in innan ett faktiskt behov har uppstått. I ett sådant scenario skulle staten kunna gå in och bidra genom en växling av arbetsgivaravgiften, samtidigt som företagen kan ta sin del av kostnaden inom ramen för kollektivavtalen.

För lågutbildade arbetslösa måste kraftfulla utbildningsinsatser till. Vi måste bygga ut yrkesprogrammen och lärlingsutbildningarna kraftfullt. Den här satsningen kommer framför allt att kunna gynna utrikesfödda, men också skoltrötta ungdomar.

Vi behöver också öka tillgången till kompletterande högskoleutbildningar för människor med utländska akademiska examina. Där finns det ett stort gap mellan utbud och behov. Vi behöver dessutom se till att normen för svenska för invandrare blir heltid i stället för deltid.

Vi behöver minska antalet retroaktiva dagar i föräldraförsäkringen för nyanlända och bygga ut integrationsförskolor så att utrikesfödda kvinnor lättare och snabbare kan komma ut på den reguljära arbetsmarknaden.

Men det kommer inte att räcka med detta. Det vore det en illusion att tro. Vi behöver göra ännu fler saker. Vi behöver generellt öka tillgången till enklare jobb. Centerpartiet har ett förslag som går ut på att man tar bort arbetsgivaravgiften de två första åren på arbetsmarknaden.

Men det finns också en annan sak som man behöver göra: sänka skatterna för våra småföretag, som skapar jobben. Centerpartiet har därför även där föreslagit ett borttagande av arbetsgivaravgiften för den första anställda under de två första åren.

En översyn av bidragssystemet är också nödvändigt, något som jag har varit inne på tidigare. Bara under perioden 1 januari 2018–30 juni 2018 skickade Arbetsförmedlingen över 500 000 meddelanden till a-kassorna och Försäkringskassan om arbetslösa som inte hade skött sitt jobbsökande. Ta in siffran: 500 000 meddelanden på bara ett halvår!

Centerpartiet vill också rensa upp bland ineffektiva arbetsmarknadspolitiska insatser och statliga anställningssubventioner. Det känner ni ju till. Sänk kostnaden för att anställa i stället för att subventionera låtsasanställningar och därmed tränga ut riktiga jobb!

Arbetsförmedlingens framtid är också viktig att ägna tankar åt. I dag misslyckas myndigheten med flera av sina kärnuppgifter. Framför allt är det djupt beklagligt att myndigheten endast mäktat med att göra arbetsmarknadspolitiska bedömningar för var femte som är inskriven hos myndigheten. Just dessa arbetsmarknadspolitiska bedömningar, som ligger till grund för handlingsplaner och vidare insatser för individen, måste någons vara huvudprioritet för en statlig myndighet som vill värna effektivitet i uppdraget.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med en vädjan till oss alla i denna församling: Låt inte våra ideologiska skillnader vara en skyggklapp och hindra det som de allra flesta av oss redan är överens om att vi måste göra, även i partsvärlden! Ska vi lösa dagens och framtidens utmaningar måste vi våga adressera problemen. Alternativet är fler utanförskapsområden, högre brottslighet och fler sociala problem. Vi har nu chansen att göra strukturella förändringar till gagn för vårt samhälle och för kommande generationer. Låt oss ta den!

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Qarlsson och Martin Ådahl (båda C).

Anf. 132 GULAN AVCI (L):

Fru talman! I dessa tider av politisk stabilitet blir interna möten ibland lite viktigare. Därför står jag sist på talarlistan i detta ärende. Jag tänkte ändå att det skulle vara bra att få hålla ett kort anförande.

Jag vill börja med att hänvisa till vårt särskilda yttrande. Sedan skulle jag vilja prata om Charlie.

Tidigare i år mötte jag Charlie. Han kom till Sverige för två år sedan från Sudan och jobbar i dag på Axfoods pilotprojekt Nyanländ i Axfood.

Där får han både lära sig svenska, utbilda sig och arbeta med lön. Vid årsskiftet tar hans traineeprogram slut, och han kommer att gå från nyanländ till nyanställd.

När jag träffade Charlie för en månad sedan kunde han tala näst intill perfekt svenska, efter endast två år i Sverige. Det är helt makalöst! Ni borde ha lyssnat på hans sätt att tala. Det var helt fantastiskt.

Charlie och den resa han har gjort representerar allt det jag står för politiskt. Vi måste tillåta fler människor som Charlie att komma in i det svenska samhället.

Mina föräldrar har själva gjort den resa som Charlie gör i dag. Jag vet hur mycket mina föräldrar ansträngde sig, och jag vet hur det är att växa upp i en förort med föräldrar som har ett annat modersmål än svenska.

Det finns hundratusentals personer i Charlies situation som inte får möjlighet att testa ett jobb i Axfoods butiker. Det finns en oerhörd inneboende kraft hos nyanlända män och kvinnor som hålls tillbaka av stelbenta regler och system. Liberalernas politik handlar om att fler individer, likt Charlie, ska få frigöra den inre kraften.

Fru talman! Den senaste mandatperioden har handlat om att stänga dörrar, låsa igen dem, slänga iväg nyckeln och mura igen ingången för individer som Charlie. Flera forskningsinstitut och expertmyndigheter har framhållit vikten av fler arbetstillfällen utan förkunskapskrav för att individer ska kunna få ett första jobb, men den rödgröna regeringen har vägrat att lyssna på dem.

Regeringen har gjort det svårare att tillämpa arbetsmarknads- och utbildningsprogram, likt nystartsjobb och yrkesintroduktionsprogram, genom att befästa dem med enorma regelverk. Regeringen har skadskjutit RUT-reformen, som har banat väg för 30 000 nya jobb i Sverige och möjliggjort för många, inte minst utrikesfödda kvinnor, att bli egenföretagare.

Regeringen har valt en omhändertagandepolitik i stället för att erbjuda möjligheter och ställa krav. Mirakelkuren har varit att gömma individer i dyra och ineffektiva arbetsmarknadsprogram. Varje jobb som har tillkommit efter en extratjänst har kostat samhället 30 miljoner kronor och deltagaren ett flertal bortkastade timmar.

Detta drabbar inte minst utbildningsföretag och företag som är specialiserade på att få ut personer på arbetsmarknaden, som nu tvingas dra ned på sin verksamhet när alla resurser går till extratjänsterna, som nästan aldrig leder vidare till jobb.

Fru talman! Vårt ansvar som politiker är inte att diktera för individer vad de ska göra, tycka eller tänka. Det är inte upp till oss att avgöra huruvida en person som kommer till Sverige ska vidareutbilda sig till akademiker eller börja arbeta. Vår uppgift är att erbjuda möjligheter.

Liberalernas arbetsmarknadspolitik kretsar därför kring att ge individen möjligheter. Vi vill införa inträdesjobb så att fler nyanlända kan få ett första arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 8 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU2
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (prop.
2018/19:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 133 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! ”Jag är 16 år och är fruktansvärt orolig för att min far ska förlora sitt jobb på grund av denna torka.” Citatet kommer från ett brev som Elin, dotter till en mjölkbonde, skickade till sin kommun i samband med sommarens torka, där hon bad kommunen att agera för att stödja kommunens lantbrukare. Elins ord fångar den oro som många i Lantbruksverige kände under sommarens torka men också det engagemang som fanns och den kraftsamling som gjordes hos konsumenter, lantbrukare, myndigheter och politiker för att hitta lösningar.

Ett antal månader har nu gått sedan de efterlängtrade regndropparna äntligen kom, och när snön faller utanför plenisalen är det svårt att riktigt komma ihåg sommarens tryckande värme. Men även om minnet av sommaren falnat något är konsekvenserna av sommarens torka högst levande hos många lantbrukare i vårt land.

Vi i Centerpartiet menar allvar när vi säger att vi tror på svenskt lantbruks framtid, och vi avsätter därför totalt 2,4 miljarder kronor under 2019 för åtgärder på lång och kort sikt med anledning av sommarens torka och för att stärka konkurrenskraften inom svensk livsmedelsproduktion.

Ska vi nå det mål om ökad livsmedelsproduktion som riksdagen fattade beslut om 2017 behövs kortsiktiga krisåtgärder för att stärka likviditeten här och nu. Centerpartiet vill därför se ett nytt krisstöd under 2019. Det är viktigt att detta blir ett stöd som riktas till fler branschgrenar än hösten 2018, då man bland annat missade såväl grisuppfödning som växtodling.

Men torkan visar också hur sårbart svenskt lantbruk är. Nu krävs långsiktiga åtgärder som gör att företagen kan bygga en god lönsamhet, så att de klarar framtida dalar, och också ger lantbrukarna verktyg att hantera ett förändrat klimat. Det handlar om att sänka kostnader för arbete och insatsvaror såsom diesel, att säkerställa att lantbrukare kan bedriva sin verksamhet utan risk för hat och hot och att se till att regelverk och myndigheters agerande bidrar till lantbruksföretagens utveckling snarare än hindrar. Det handlar om att ställa om till fossilfritt lantbruk med tåliga grödor och system som kan hantera ett förändrat klimat med både för mycket och för lite nederbörd.

Många som verkar inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och begränsad likviditet. Det är därför avgörande att myndigheters agerande, till exempel när det gäller stödutbetalningar, är tydligt och förutsägbart. Centerpartiet ser därför mycket allvarligt på att Jordbruksverket har misslyckats med att i tid betala ut de ersättningar som lantbruksföretagarna har rätt till, och det är av största vikt att myndigheten får de resurser och förutsättningar som behövs för att klara sitt uppdrag och återställa lantbrukarnas förtroende.

Fru talman! Även inom skogsnäringen var 2018 ett år som många kommer att minnas, inte minst på grund av de fasansfulla skogsbränder som drabbade delar av vårt land men också för att debattvågorna om skogen

fortsatte att gå höga trots att regeringen under våren presenterade ett nationellt skogsprogram som var tänkt att lösa upp flera av de knutar som funnits inom skogen.

Skogen är oerhört viktig för svensk ekonomi. Den skapar jobb på landsbygden och har stor betydelse för vår omställning till en hållbar och långsiktig bioekonomi. Samtidigt är det viktigt att skydda värdefull natur och hotade arter så att vi stärker den biologiska mångfalden i skog och mark. Men när skogsägare känner sig överkörda, när de fråntas makten över den skog de har brukat och förvaltat och vars värden de byggt under decennier och när staten tar mark utan ersättning är det något som inte fungerar i svensk naturvård. Centerpartiet anser därför att det behövs ett omtag kring skogsskyddet för att vi ska få en bättre fungerande naturvård.

För att naturvärden ska vara långsiktigt hållbar måste den bygga på legitimitet och delaktighet från dem som berörs. Vi vill därför se en översyn av artskyddsförordningen, stopp för nyckelbiotopsinventeringen till dess att metoden är mer rättssäker samt säkerställande av att vi har skyddsformer som är ändamålsenliga och där skogsägaren involveras i högre grad.

Fru talman! Slutligen var 2018 också året då denna riksdag fattade beslut om långsiktiga mål för landsbygden. Men precis som med livsmedelsstrategin och det nationella skogsprogrammet är mål och strategier ingenting innan de omsätts i konkret handling.

Vi i Centerpartiet tror starkt på hela Sveriges potential och möjligheter. Vi vill se ett Sverige där alla kan leva och förverkliga sina drömmar oavsett var de bor. För såväl enskilda människor som företag är frihet och självbestämmande väsentliga delar för viljan och möjligheten att skapa utveckling. Vid sidan av åtgärder som landsbygdsavdrag och avskrivna studioskulder i glesbygdskommuner vill Centerpartiet därför genomföra en rad frihetsreformer för att underlätta förutsättningarna för att bo och verka på landsbygden och ge mer makt åt människor i hela landet att bestämma själva.

Det handlar bland annat om ett kommunaliserat strandskydd, gårdsförsäljning och enklare regelverk för företagslokaler på landsbygden, men det handlar också om att återföra medel från naturresurser som vind och vatten till berörda regioner, säkerställa en fungerande viltförvaltning genom till exempel en viltmyndighet samt decentralisera förvaltning och statliga jobb i hela landet.

Fru talman! Vi står inför ett vägskäl för landsbygden och de gröna näringarna. Under kommande mandatperiod måste politiken gå från målsättningar och ord till konkret handling och åtgärder som ger framtidstro. Vi måste visa Elin och hennes 16-åriga kamrater att vi menar allvar när vi säger att framtiden finns på landsbygden.

Eftersom riksdagen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den Centerpartiet önskar kommer vi att avstå från att delta i beslutet om anslagens fördelning. Men vi tror att Centerpartiets politik för bättre förutsättningar, större självbestämmande och mer frihet åt människor och företagare på landsbygden är den politik som kommer att föra Sverige framåt. (Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Heie och Annika Qarlsso (båda C).

Anf. 134 ISAK FROM (S):

Fru talman! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2 om areella näringar.

Detta är första gången som en övergångsregering lämnar en budgetproposition till riksdagen. I regeringsformen, riksdagsordningen och budgetlagen finns bestämmelser om hur det ska gå till och om innehållet. Någon särskild reglering av hur den ska utformas finns inte. Det var därför vi socialdemokrater var angelägna om att detta skulle gå till på ett för alla acceptabelt sätt.

Trots att Sverige har en övergångsregering som följer överenskommelserna och lägger fram en övergångsbudget har Moderaterna och Kristdemokraterna valt att lägga fram egna budgetmotioner, som så småningom skrevs om till en servettskiss och med Sverigedemokraternas hjälp blev riksdagens budget.

Fru talman! Ordning och reda är vad jag under mina år i riksdagen har lärt mig präglar riksdagens arbete. Det var till och med så att riksdagen beslöt att tidigarelägga valet en vecka så att tillträdande regering skulle få mer tid på sig att utforma en budget så att det skulle gå att styra riket på ett rättssäkert sätt.

Nu ska statens finanser i stället styras av en hastigt utformad servettskiss. I stället för en genomarbetad budgetproposition styrs statens finanser nu av en otydlig reservation med prioritering av stora skattesänkningar för mångmiljardbelopp och oklara nedskärningar. Detta leder till osäkra planeringsförutsättningar i välfärden och för våra myndigheter men framför allt för våra medborgare.

Vi är nu i det läge som vi socialdemokrater har varnat för, där Sverigedemokraterna har fått ett avgörande inflytande över svensk politik.

Moderaternas och Kristdemokraternas budget representerar en helt annan politik än den vi socialdemokrater gick till val på och vill bedriva. Vi vill bygga ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige och investera i välfärd och trygghet. Medborgarnas välfärd ska gå före stora ofinansierade skattesänkningar.

Riksdagen har genom sitt beslut den 12 december 2018 fastställt de samlade utgifterna för utgiftsområde 23. Eftersom vår budget och våra ramar har fallit har vi avstått från att delta i beslutet och lämnat ett särskilt yttrande i betänkandet om vår politik inom utgiftsområde 23.

Anslaget borde ha utformats i enlighet med övergångsregeringens budgetproposition så att tillträdande regering så snart som möjligt fått möjlighet att utforma en genomarbetad ändringsbudget.

Men, fru talman, vi ska debattera MJU2 om areella näringar.

Jag hade gärna velat stå här med S i regeringsställning och presentera fortsättningen på livsmedelsstrategin, hur vi socialdemokrater vill öka självförsörjningsgraden, hur vi kan få mer svensk mat på borden och hur vi kan öka livsmedelsexporten.

Jag hade gärna velat stå här och presentera hur vi kan fortsätta på den inslagna vägen för att få en sammanhållen landsbygd med statlig närvaro i hela landet.

Jag hade gärna velat stå här och fortsätta att utveckla skogspolitiken och ett nationellt skogsprogram, med regionala skogsprogram i hela landet.

Jag hade gärna velat stå här och presentera hur vi kan få fortsatta nya investeringar i skogsindustrin och nya produkter och biobränslen som vi kan tanka.

Jag hade gärna velat stå här och presentera hur vi kan säkerställa att svensk viltförvaltning utvecklas med säkerställt regionalt inflytande, hur vi vill skapa en sammanhållen klövviltsförvaltning, hur vi kan satsa på vattenbruket, hur vi ser på jordbrukspolitiken, den nya CAP:en och fisket i brexits spår, hur vi ser på torkan och nya typer av torka och hur det påverkar jordbruket. Vi har i långliga tider dränerat bort vatten, men nu behöver vi tillsammans med jordbrukssektorn se till att politiken utformas så att vi säkerställer det vatten som jordbruket så väl behöver.

Allt detta och mycket mer därtill hade jag velat presentera. Jag hoppas naturligtvis att vi kan komma tillbaka och presentera detta och att Socialdemokraterna tillsammans med andra sansade partier kan lägga fram en regeringsförklaring som klarar detta och mycket mer.

Om vi nu tittar på den servettskiss som vi har att ta ställning till kan vi konstatera att gröna jobb försvinner. Och utan nyckelbiotopsinventeringarna förlorar Sverige trovärdighet i arbetet med biologisk mångfald. Skogsägarna förlorar kunskapsunderlag i arbetet med att bruka sina skogar.

Vi kommer på sikt att försämra konkurrenskraften med sämre möjligheter till certifierat virke, vilket kommer att drabba vår export och den sektor som efterfrågar certifierat virke för att kunna vara relevant på marknaden. Tillsammans med de nedskärningar som görs på utgiftsområde 20 innebär detta ett hårt slag mot det pågående arbetet med att sköta värdefull natur runt om i landet. Det är också allvarligt för alla skogsägare som tagit ett aktivt ansvar för naturvården runt om i landet. Det är också allvarligt för alla som har påbörjat ett avtal om ersättning och som nu förlorar möjligheten till ersättning. Vi är också övertygade om att arbetstillfällena runt om i landet kommer att gå förlorade i alla de företag som Skogsstyrelsen arbetar tillsammans med till följd av de neddragningar som kommer att ske på Skogsstyrelsen.

Fru talman! Skogsindustrin går för högttryck. Sektorn redovisar rekordvinster i spåren av det rödgröna styret och i spåren av omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Fru talman! Det råder nu stor personalbrist i sektorn. Skogsentreprenörerna säger att det aldrig har varit svårare att hitta folk till plantering och till röjning. Det har aldrig varit svårare att locka unga till utbildning i sektorn. I detta läge väljer den nya högermajoriteten att skrota inkörsporten Gröna jobb – 1 400 arbetstillfällena runt om i landet och ca 140 jobb i varje skogslän. Det har initialt börjat där, och det ses som framtiden och en möjlighet. Det klipps bort den 1 januari.

Hur ska den nya majoriteten hitta folk som vill, kan och orkar? Är det lägre lön och lägre ersättningar som är den enda vägen fram för högermajoriteten, eller tänker man bussa hit mer folk från östra Europa som ska göra de lätta jobben? Är det svaret, alltså att fler människor från östra Europa ska komma hit och göra det som vi kan klara själva?

Fru talman! Med de ramar som riksdagen har beslutat om minskar möjligheten för en ny regering att lägga fram en tilläggsbudget för att klara de investeringar som gör att Sverige håller ihop och säkerställer jobb och arbetstillfällena på landsbygden. Det är inte omöjligt, men det blir trots allt

svårare. Men vi kommer att göra vad vi kan för att bryta detta negativa instick och denna negativa skiss.

För att de areella näringarna ska utvecklas krävs en levande landsbygd, det krävs att vi som bor där känner tilltro, det krävs mycket mer än sänkta dieselpriiser och det krävs fungerande infrastruktur, samhällsservice, statliga jobb, lanthandlare, banker, it, infrastruktur och äldreomsorg. På varje politikområde för vi socialdemokrater fram hur viktigt det är att Sverige håller ihop. Det gemensamma samhällsbygget ska säkras, från Kiruna till Trelleborg.

Fru talman! Det är ingen lätt budgetprocess som utskottet har genomfört. Därför förtjänar utskottets och riksdagens övriga tjänstemän ett särskilt stort tack och en önskan om vilsamma helger. Efter helgerna kommer utskottet att köra igång med att följa upp hur ansvariga myndigheter tänker administrera de förändrade anslagen och de drastiska nedskärningarna.

Med detta önskar jag mina kamrater i miljö- och jordbruksutskottet en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 135 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet under punkterna 1 och 2.

Denna debatt handlar om våra prioriteringar när det gäller areella näringar, landsbygd och livsmedel. Detta är en oerhört viktig del av vår budget.

De gröna näringarna utgör basen för en levande landsbygd. Deras välmående bygger vårt välbefinnande. Stad och land är beroende av dem. Det är även klimatet. Deras gröna fingrar vårdar Sveriges gröna lungor. Därför, fru talman, är det vårt jobb att skapa förutsättningar för de gröna näringarna att göra sitt jobb. Därför är Moderaternas och Kristdemokraternas budget ett viktigt steg på landsvägen.

Många är de politiker som talar sig varma för en levande landsbygd och ökad livsmedelsproduktion. Men när det väl kommer till kritan är det inte alla som trycker på rätt knappar i denna kammare. De väljer att straffa avstånd i stället för utsläpp. De säger nej till regelförenklingar som kan minska administrationen och stärka konkurrenskraften. De säger nej till gårdsförsäljning, trots att det finns all anledning att låta det sjuda på landsbygden. De misstror skogsbrukarnas förmåga att ta ansvar under frihet. Och de ökar ständigt kostnaderna för jordbrukarna som om de tog dem för givna.

Fru talman! I somras drabbades jord- och skogsbruk hårt. Svår torka bredde ut sig, och omfattande skogsbränder härjade. Skördar gick förlorade, skog som brukats i generationer gick upp i rök och lantbrukare tvingades nödslakta djur. Det var en sommar som kommer att gå till historien, och vi kommer alltid att minnas hur samhället ställde upp. Nu är det tid för oss politiker att ställa upp.

I vår budget har vi därför avsatt 760 miljoner kronor till dem vars inkomster har gått förlorade till följd av torkan. Utöver detta har vi avsatt 72 miljoner kronor till landets skogsbrukare. Men det krävs mer. Den akuta krisen har riktat ljuset mot ett ännu större problem, nämligen bristande marginaler och alltför svag motståndskraft. Vår linje är tydlig: Lantbru-

karnas konkurrenskraft måste stärkas. För att det ska ske måste regelkrånglet och kostnaderna minska. Alltför stora pålagor riskerar att leda till att den svenska produktionen slås ut till förmån för varor från andra länder. Det är inte så vi stärker svensk livsmedelsproduktion, det är inte så vi stärker svensk ekonomi och det är inte så vi förbättrar miljön.

En stor del av kostnadsbördan består av skatter, inte minst på drivmedel till de maskiner som behövs i produktionsleden för jord- och skogsbruk. Transporter av råvaror från skogen eller livsmedel från åkrar och stall är en förutsättning för att vi ska kunna göra en grön och hållbar omställning i samhället. För allt detta krävs det dock att vårt jord- och skogsbruk inte konkurreras ut till förmån för andra alternativ. Det vinner ingen på. Därför föreslår Moderaterna och Kristdemokraterna ytterligare återbetalning av skatten på den diesel som används i de gröna näringarna.

Devisen ”frihet under ansvar” har tidigare gällt för svensk skogspolitik. Det har tjänat oss väl. Just frihet under ansvar har byggt upp de fina värden som vi ser i skogarna i dag och som många nu vill skydda.

Under den senaste mandatperioden har dock osäkerheten blivit allt större hos våra svenska skogsägare. Regeringen och myndigheterna gör alltmer omfattande ansträngningar för att inskränka vårt hållbara skogsbruk. Miljöministern har till och med gått så långt att hon i denna kammare har gett uttryck för att det vore orimligt om staten skulle ersätta alla som får sin äganderätt inskränkt. Det skadar tilltron, långsiktigheten och investeringsviljan. Alla tycks samtidigt tycka att skogen spelar en nyckelroll i omställningen genom att tillhandahålla alternativ till fossila material och bränslen. Men hur ska någon våga investera i skogen när man inte vet om man får en rättssäker behandling av våra myndigheter? Hur ska någon våga satsa när man inte vet om man får skörda frukterna?

Tilltro, rättssäkerhet och långsiktighet krävs för viktiga gröna investeringar. Därför stoppar vi nyckelbiotopsinventeringen till dess att den kan genomföras på ett rättssäkert sätt. Det är också någonting som riksdagen länge har krävt och kräver i dag igen och någonting som regeringen redan för länge sedan borde ha gjort.

Fru talman! Den som tror på svensk landsbygd och på riktigt förstår att stad och land hänger ihop gör allt den kan för att låta de gröna näringarna grönska. Detta är en debatt om jordbruk, skogsbruk, livsmedel och landsbygd, men det är också en debatt om klimatet, miljön och näringspolitiken. På alla dessa områden behövs en blå politik som förstår vad som krävs för konkurrenskraft, för investeringsvilja och för att företag ska kunna stå på egna ben och växa av egen kraft. De gröna näringarna och de gröna värdena mår bäst av en blå politik.

(Applåder)

Anf. 136 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Maria Malmer Stenergard!

Jag kan faktiskt inte låta bli att undra om Maria Malmer Stenergard, Moderaterna och den nya högeralliansen tycker att myndigheterna inte följer svensk lagstiftning – lagstiftning som har lagts fram på det här området av borgerliga regeringar alltsedan principen om frihet under ansvar genomfördes. I propositionen om biologisk mångfald från 2013 lade man fram målen för vad staten ska spara, vad frivilliga avsättningar ska innebära och hur vi ska uppnå biologisk mångfald i hela landet. Är det egentligen

den propositionen som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna vill göra om – eller skrota?

Nu går man ju bakvägen och drar in på ersättningarna, vilket direkt kommer att drabba dem som nu är i färd med att teckna eller har tecknat avtal om ersättning. Man kapar budgeten direkt. De som faktiskt gör sitt jobb tycker att det här har fungerat. Ungefär 9 000 skogsägare per år har fått eller är på väg att få ersättning. Tycker Maria Malmer Stenergard att det är dåligt?

Anf. 137 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Man ska ha stor respekt för lagstiftningens inflytande, men man ska också ha stor respekt för vad det innebär med ledning och styrning i offentlig sektor. Under den tid som den rödgröna regeringen har suttit i Rosenbad har det verkligen visat sig att det spelar roll vilka signaler man sänder till myndigheter. Det har funnits en otroligt oroväckande tendens hos myndigheterna när det gäller hur skogsägare behandlas i det här landet.

Låt mig vara väldigt tydlig: Moderaterna står upp för äganderätten och skogsägarnas rätt att bruka sin skog. Vi stoppar därför den hårt kritiserade nyckelbiotopsinventeringen. Det är dessutom ett beslut som riksdagen har fattat. En majoritet här i riksdagen står bakom det, och ledamotens regering borde ha gjort detta för länge sedan.

Principen om frihet under ansvar har gynnat den svenska skogen och skogsnäringen, och den måste fortsatt vara bärande. Staten ska inte ianspråkta egendom från enskilda utan att skälig ersättning ges. Sedan kan ersättning utgå på annat sätt – till exempel i form av skogsbyte, som Alliansen nu vill att man återinför – men just nyckelbiotopsinventeringen har lett till att människor inte har fått ersättning vid äganderättsinskränkningar. Detta är särskilt sorgligt eftersom de värden man nu säger sig vilja skydda i stor omfattning har uppkommit just tack vare familjers brukande av skogen i generationer.

När det kommer till äganderätten kan man lita på Moderaterna. Vi kommer att vara the last man standing.

Anf. 138 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Vi kan ju konstatera att det fattas en del pengar. Det fattas en del pengar, precis som det gjorde innan den rödgröna regeringen tillträdde. Det fanns ett stort eftersatt underhåll, där det var flera tusen skogsägare som väntade på ersättning eftersom anslagen var för små.

Nu kapar man detta helt och hållet. Man kapar även Skogsstyrelsen och säger: Vi stoppar nyckelbiotopsinventeringarna tills vidare. Just nu känns det som att det inte kommer att komma igång med den här budgeten, och jag menar att det i så fall vore mer ärligt om Moderaterna sa som det var: att de vill göra om hur man ser på skyddet av biologisk mångfald och att de vill ändra den grundläggande lagstiftningen. Jag vill nämligen hävda att våra svenska myndigheter följer svensk lagstiftning.

Anf. 139 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Nu måste rätt ändå få vara rätt: Vi kapar inte ersättningen helt, utan vi behåller en del av anslaget. Vi kapar dock ersättningen för

nyckelbiotopsinventeringarna till dess att de kan ske på ett rättssäkert sätt. Det är som sagt helt i enlighet med vad riksdagsmajoriteten har föreslagit.

Det är också så att regeringen själv har konstaterat att 31 procent av Sveriges skogsmark i dag är undantagen från bruk. Frågan blir då hur stor del Isak From egentligen skulle vilja undanta från bruk. Är det 40 procent eller 50 procent? Det finns som sagt andra sätt att skydda skog, till exempel genom skogsbyte.

Jag vill också påminna om den rapport som nyligen kom från Riksrevisionen och som visar att Sverige i alldeles för stor utsträckning har fokuserat på kvantitet och inte kvalitet när det kommer till skydd. Det är dags för en förändring.

(Applåder)

Anf. 140 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Maria Malmer Stenergard!

Torkan i somras var en effekt av klimatförändringarna. Maria Malmer Stenergard har flera gånger sagt att klimatarbetet nu får minska på grund av att det – som hon uttrycker det – inte är tillräckligt effektivt.

Att vi klarar av klimatomställningen till en fossilfri fordonsflotta är av absolut största vikt för landsbygden. Som miljöpartist kan jag verkligen slå fast följande: Är det någonstans bilen behövs är det just på landsbygden. Därför behövs det också lokalproducerade fossilfria drivmedel som är distribuerade i hela landet, och det behöver finnas el-laddstationer i hela landet. Maria Malmer Stenergard har sagt att Klimatklivet är en symbolisk satsning, men jag menar att 30 000 laddstationer inte är symbolik.

I går fick vi i Miljöpartiet oväntad hjälp från en organisation som normalt sett inte brukar vara på vår sida, nämligen Bil Sweden som i Svenska Dagbladet kritiserade Moderaterna och Kristdemokraterna för att de skär ned på Klimatklivet. Man menar att det är ett stort misstag att lägga ned den svenska klimatpolitiken på det sättet.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Maria Malmer Stenergard om hon verkligen har tryckt på rätt knapp här i kammaren när det gäller klimatpolitiken.

Anf. 141 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Tack för att du tar upp otroligt viktiga frågor som rör utsläppen från transportsektorn, Maria Gardfjell! Vi måste ju komma till rätta med dem, för de står för en tredjedel av våra utsläpp här i Sverige. Men, återigen: Rätt ska vara rätt.

Klimatarbetet får minska, säger Maria Gardfjell. Det stämmer inte. Vi gör däremot om klimatarbetet genom vår budget, eller tar i alla fall viktiga steg. Vi slutar fokusera på antal satsade kronor och symbolåtgärder, vilket flera expertmyndigheter har konstaterat att det rör sig om, och fokuserar i stället på sådant som gör särskild nytta. Därför har vi faktiskt plockat en del av Klimatklivet, nämligen den del som experter som Konjunkturinstitutet har sagt är mer effektiv. Det handlar om utbyggnad av laddinfrastruktur på publika platser, där fler kan ta del av dem. Det satsar vi på i en särskild ny budgetpost, och det tror jag faktiskt inte har undgått Maria Gardfjell.

När det gäller kritiken från Bil Sweden rör den framför allt laddhemma-stödet. Det är sällan en skräll när någon som har åtnjutit bidrag

och inte längre kan göra det har lite synpunkter på saken. Jag känner mig dock väldigt trygg i våra beslut, för detta har kallats ett fiasko. Det är ytterst få som har sökt bidraget, och det handlar om åtgärder som ändå hade genomförts, konstaterar experterna.

Så nej, det blir inte mindre klimatarbete nu, men det blir ett bättre fokus. Jag vill återigen påminna om att vi satsar 1,1 miljarder mer i den budget som vi diskuterar i dag och som handlar om de gröna näringarna, eftersom de är så otroligt viktiga för vårt klimatarbete. Ingen – allra minst klimatet – tjänar på att de slås ut.

Anf. 142 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det finns inte en enda krona av dessa 1,1 miljarder extra som inte regeringen har aviserat i tidigare budgetpropositioner eller i utspel om torkan i somras. Det är helt i linje med det som finns sedan tidigare.

Jag vill ställa en ny fråga till Maria Malmer Stenergard.

Jag hör att du inte nämner ekologisk produktion i ditt anförande, Maria Malmer Stenergard, men de av regeringen aviserade satsningarna på 25 miljoner kronor på just omställning till ekologisk produktion uteblir. Dessa 25 miljoner är det enda av regeringens aviserade förslag som ni inte tar med.

Vi vet att det behövs mer satsning på ekologisk produktion eftersom efterfrågan ökar starkt och eftersom detta ger en möjlighet för svenskt jordbruk att utvecklas. Ska jag, fru talman, uppfatta det som att Maria Malmer Stenergard inte vill utveckla Sveriges jordbruk utifrån marknadens krav?

Anf. 143 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! I frågan låg svaret! Den kraftiga efterfrågeökning som man har sett talar väl absolut för att det inte behövs några stöd. Vi ser jättegärna att man ökar livsmedelsproduktionen, men vi ser också gärna att konsumenterna är med och styr och påverkar vilket utbud som ska finnas.

Vi anser att vi från politiskt håll – från denna kammare – inte ska tala om för människor vad de bör lägga på sin tallrik. Där har ledamoten Maria Gardfjell också sitt svar.

(Applåder)

Anf. 144 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Riksdagen har ju fastställt de samlade utgifterna för utgiftsområde 23. Eftersom Sverigedemokraternas förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan vi inte reservera oss till förmån för vårt förslag. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Jag yrkar dock bifall till reservation 2 om utbetalning av jordbrukarstöd och reservation 7 om stöd till avbytartjänst.

Utgiftsområdet handlar om de areella näringarna, alltså jordbruk, skog, renskötsel, jakt och fiske, men även om de livsmedel som produceras och de miljövärden som är knutna till dessa näringar. Man kanske kan tro att man kan se isolerat på exempelvis miljövärdena i landskapet och ta beslut som endast ser till dessa värden, men det är fel. Utgiftsområdets delområden är tätt sammanflätade. Ett beslut utifrån ett miljövärde kan till exempel

indirekt hota ett annat om det innebär att lönsamheten i jordbruket blir för låg.

Generellt gäller att om de areella näringarna har god lönsamhet är det så mycket mer som är möjligt att göra. Det gäller inte minst en levande landsbygd, men det gäller även vad som är möjligt vad gäller naturhänsyn, livsmedelskvalitet och djurskydd.

Det högpresterande svenska jordbruket måste tillförsäkras rimliga långsiktiga konkurrensförutsättningar och arbetsvillkor samt en rättvis ersättning för de mervärden för samhället som lantbrukarna producerar. Sommarens torka visade framför allt på den sårbarhet som följer av alltför små marginaler i jordbruksnäringen.

För skogsbruket gäller att inte föra en kortsiktig politik som slår undan benen för markägare och skogsbrukare och inte minst för det förtroende och den samarbetsanda som har präglat förhållandet mellan branschen och staten och som är en absolut förutsättning för privata ägares vilja att satsa på något så långsiktigt som skogsskötsel. Svenskt skogsbruk har en god potential som motor i bioekonomi, men då måste vi lyckas att samtidigt se till biologiska, sociala, ekonomiska och kulturella värden.

Jag tror att det är mycket svårt att nå en effektiv politik inom areella näringar utan helhetssyn. Området är, som de flesta andra områden, fullt med målkonflikter som gör att man måste se alla värden och väga av dem mot varandra i god konsekvensetisk anda.

Det är även viktigt att aktivt söka synergier, där åtgärder samtidigt som de främjar miljön ger bättre förutsättningar för produktion och främjande av andra värden.

När det kommer till siffror har vi i vår budget tilldelat två budgetposter mindre anslag och sex budgetposter högre anslag än övergångsregeringen. Därtill tillkommer fyra nya budgetposter i vår budget. Totalt lägger vi en halv miljard mer än övergångsregeringen inom utgiftsområdet. I budgeten som helhet lägger vi 2 miljarder mer på de gröna näringarna. Dessutom skulle ytterligare medel ha tillkommit genom slopad allmän löneavgift för de tre första anställda om Sverigedemokraternas budget i sin helhet hade antagits. Kom ihåg det till nästa budgetomröstning nästa år!

Vi gör nedskärningar på Skogsstyrelsens medel till insatser för skogsbruket. Det har att göra med att vi tillfälligt vill stoppa de tungt kritiserade nyckelbiotopsinventeringarna, där skogsägare har hamnat i limbo. De ska återupptas, men först när rättssäkerhet för skogsägarna är garanterad.

Den svenska modellen för vardagshänsyn i skogsbruket, med en stor grad av frivillighet, behöver bevaras och utvecklas samt utgöra grunden för miljöarbetet knutet till skogen. Modellen har skadats av den kortsiktiga politiken kring nyckelbiotopsinventeringar.

Vi minskar också den stora uppskalning av gröna jobb inom skogen som finns i denna budget.

Skogsstyrelsens förvaltningsanslag minskas också, eftersom de delar av myndigheten som hanterar biotopinventeringar och gröna jobb kan minskas. Vårt budgeterade anslag ligger ändå en god bit över 2017 års anslag.

Lantbrukets förutsättningar kräver ett antal reformer. Dels bevakar vi att de nya stödreglerna inom EU och i Sverige blir rimliga, ändamålsenliga och enklare, dels måste kostnadsläget för svenska lantbrukare komma nära

Prot. 2018/19:34

20 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

det som gäller för konkurrerande lantbrukare i andra länder. För att åstadkomma detta sänker vi dieselskatten permanent med 1 ½ miljard, vilket inte syns i budgeten för utgiftsområde 23.

På längre sikt förväntar vi oss att dieselskattesänkningen sekundärt kommer att leda till lägre foderpriser, vilket även andra aktörer inom branschen kan dra nytta av.

Vi inför en djurvälståndssättning om 1 000 kronor per mjölkko för att de får gå ute och beta.

På grund av årets svåra torka inför vi ett ettårigt stöd till jordbruksbranscher som inte träffas så mycket av dieselskattesänkningen eller djurvälståndssättningen, exempelvis grisproduktion, äggproduktion och grönsaksodling.

Den totala satsningen på lantbrukarna för år 2019 blir 2,1 miljarder och än mer om slopandet av den allmänna löneavgiften räknas in, vilket ju borde göras.

Självförsörjningsgraden i Sverige måste upp från de historiskt låga nivåerna nu. För att satsningarna på en bättre konkurrenssituation ska ge god utväxling för en ökad produktion fördelar vi extra medel till vattenbruk, importkontroll, kompetensutveckling och exportstrategier samt verkar för att svensk upphandling ska ta hänsyn till svenska mervärden.

Produktion i Sverige resulterar i lägre klimatbelastning och lägre användning av bekämpningsmedel. Det betyder att samtidigt som vi ökar produktionen i Sverige och förbättrar förutsättningarna för en levande landsbygd minskar vi svenska och utländska konsumenters miljöbelastning.

Slutligen ser vi till att den intensivt brukade jordbruksmarken äntligen får en övervakning, som kommer att ge tidig information om förändring av avgörande miljöparametrar och odlingsparametrar som är viktiga både ur ett miljöperspektiv och ur ett produktionsperspektiv. Detta är en åtgärd med tydliga synergier.

Moderaternas och Kristdemokraternas gemensamma budget innehåller även den en omstart för Skogsstyrelsen för arbetet med skydd av värdefull natur i en riktning som ger högre effektivitet och bättre helhetssyn. Budgeten innehåller tyvärr inte en permanent sänkning av dieselskatten men väl en tillfällig återbetalning av en stor del av pengarna för att lindra effekterna av sommarens torka.

Flera av våra framåtsatsande anslag saknas tyvärr. Budgeten går dock i stort i rätt riktning och är avgjort bättre än övergångsregeringens.

I detta anförande instämde Yasmine Eriksson, Runar Filper och Mats Nordberg (alla SD).

Anf. 145 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! I mitt anförande glömde jag att yrka bifall till reservation 1, som handlar om nyckelbiotopsinventeringen och det omtag som den S-ledda regeringen faktiskt har gjort. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Tack, Staffan Eklöf, för ditt anförande! Sverigedemokraterna har ju valt att nu sälla sig till en ny högerallians, och då har man ju inte så mycket av egen politik. Sedan har man fått ett stort inflytande. Det ser vi inte minst på det här budgetområdet. Då är frågan: Vad är nästa steg som man ska

driva på? Är det att få den djurvälståndersättning som Sverigedemokraterna driver fullt ut? Är tanken att Moderaterna och Kristdemokraterna ska skattefinansiera djurskydd som varje djurägare självklart ska stå för utan skattesubvention?

Anf. 146 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för frågan!

Vi har givetvis en ambition att djurvälståndersättningen ska genomföras, ju förr desto bättre naturligtvis, för det handlar om en konkurrensnackdel för svenska lantbrukare jämfört med lantbrukare i andra länder. Men vi tycker att det är väldigt bra att man har mjölkkor på bete. Därför vill vi ersätta lantbrukarna för detta mervärde som de ger det svenska folket.

Jag kan försäkra Isak From om att Sverigedemokraterna alltid kommer att verka för så mycket genomslag för vår politik som möjligt, oavsett vilket område det handlar om.

Anf. 147 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Ja, vi ser att Sverigedemokraterna har fått ett stort inflytande här. Men det är helt orimligt att skattebetalarna ska vara med och subventionera något som varje djurägare självklart ska göra utifrån lagstiftningen.

Jag ställde en fråga i mitt anförande – Staffan Eklöf kanske har tänkt på den. Hur ska den nya högermajoriteten hitta folk till skogssektorn? Är det lägre ersättningar och lägre löner som är den enda vägen fram? Eller ska vi bussa hit ännu fler människor från östra Europa för att utföra röjnings- och planteringstjänster? Är det Sverigedemokraternas idé om hur vi för skogspolitiken framåt att fler gästarbetare från östra Europa ska komma hit och jobba?

Anf. 148 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Djurvälstånd och mjölkkor på bete skulle kunna genomföras med olika modeller. Nu har man valt lagstiftningsmodellen. Men samtidigt köper offentliga inköpare in sådant som inte är godkänt enligt svensk lagstiftning, och så kan vi ju inte ha det. Vi straffar våra egna lantbrukare om vi säger åt dem att följa ett visst regelverk och sedan köper kött från utlandet som inte måste följa regelverket. De måste helt enkelt få ersättning. Det är en moralisk fråga, bland annat.

Lägre löner säger vi nej till; vi vill inte ha lägre löner. De här branscherna är välfungerande, och om de bara får förutsättningar att vara lönsamma kommer de att vara lönsamma. Det kommer också att göra att det blir möjligt att leva på landsbygden. Med vår politik kommer det att finnas många fler personer som kan bo på landsbygden och därmed kommer kompetensbehovet att lösas sig.

(Applåder)

Anf. 149 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Dagens debatt kan ta vid där vi slutade i tisdags. Skillnaden mellan övergångsbudgeten och den högerkonservativa budgeten belyser en viktig skillnad. Det handlar om värden som att bruka och vårda.

Prot. 2018/19:34

20 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

I den budget som vi nu diskuterar är det glasklart att näringsperspektivet prioriteras på bekostnad av miljön. Det är ett viktigt perspektiv, men blandat med kortsiktiga lösningar och kortsiktiga problemformuleringar blir det stora konsekvenser.

Om vi ska kunna fortsätta leva och bruka naturen på den här jorden måste något mycket drastiskt hända. Vi måste ställa om våra liv. I FN:s klimatrappport står det klart att det är de rika länderna som måste gå före i det arbetet. Det är världens rika länder som har orsakat klimatförändringarna och som också i störst utsträckning fortsätter att göra det, för vi vet att med inkomst växer utsläppen.

Den fattigaste halvan av jordens befolkning, omkring 3,5 miljarder människor, står för 10 procent av världens utsläpp medan den rikaste tiondelen, ca 700 miljoner människor, ansvarar för hälften av världens utsläpp. Det ställer historiska krav på oss och andra länder som nått långt att inte låta utsläppsutrymmet begränsa deras utveckling. Vi har dragit nytta av en koldioxidintensiv utvecklingsperiod, och det är inte mer än rimligt att vi nu också tar konsekvenserna av och ansvaret för det.

När det kommer till klimatbistånd har Vänsterpartiet arbetat för det men sagt att det aldrig får tas från det redan existerande biståndsarbetet så som nu sker. Det får inte heller användas som en ursäkt för att göra mindre här i Sverige. Vi säger att vi ska bruka i dag och samtidigt vårda så att vi kan bruka även om 10, 20 eller 30 år när nästa generation tar över. Att vårda står inte högt i kurs i den budget som nu ligger framför oss. Nyckelbiotopsinventeringen stoppas. Anledningen är de borgerliga partiernas ovilja att genomföra den, trots att Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och en samlad miljöföreelse menar att den är viktig.

En nyckelbiotop med sina höga naturvärden och med sin stora betydelse för skogens växter och djur är viktig för den biologiska mångfalden, och kunskap om nyckelbiotopernas förekomst är ett viktigt underlag för det svenska naturvårdsarbetet. Idén med nyckelbiotopsinventeringen är på inget sätt ny. En inventering gjordes på 90-talet, och den inventering som vi i dag talar om skulle kunna förnya det då insamlade kunskapsunderlaget.

Trots att frågan varit uppe länge väljer de högerkonservativa nu att stryka inventeringen utan att presentera något förslag på vad vi skulle kunna göra i stället. Skogsägare har uttryckt oro över inventeringen. De är oroliga för att stå med marker som plötsligt förlorar ekonomiskt värde. Därför är det så viktigt att ersättning i allt större utsträckning utgår till dem som har stor andel skyddsvärd skog på sina marker, inte att inventeringen stoppas. Ett minskat anslag till utbetalningar av ersättning för skyddsvärd skog om 200 miljoner kronor ger bilden av två partier som inte tycker att den ersättningen är speciellt viktig. Vi vet att det redan i dag är många som får ersättningen och att behovet av den kommer att öka framöver, samtidigt som många i dag inte får ersättning utan väntar på att få den. Risker när ersättningen uteblir är att de helt enkelt väljer att i stället avverka sin skog.

Hur inventeringen av nyckelbiotoperna ska gå till är inte statistiskt. Förändringar har gjorts i bland annat hur man utvärderar skogarna i landets nordvästra delar. En aktiv kunskapsinhämtning kräver såklart även en aktiv utvärdering där processen hela tiden kan förbättras. Det är viktigt att inventeringen träffar rätt, att vi skyddar de skogar som behövs för att bevara artrikedomen.

Ja, men hur mycket ska vi då skydda, blir vi aldrig klara? undrar de högerkonservativa där de sitter i baksätet som otåliga barn på en resa som de tycker är alldeles för lång. De räknar som barn också och menar att vi i dag skyddar upp till 30 procent av all skog. De vet att det är en siffra som inte stämmer. Enligt Nagoyaavtalet, som Sverige ska leva upp till, har vi kommit överens om att avsätta 17 procent av all vår produktiva skog. Om vi i dag räknar den formellt avsatta skogen, naturreservat och så vidare, tillsammans med frivilligt avsatt skog får vi 8 procent. Hur kan då 8 procent bli 30 procent? Ja, kanske av samma anledning som 143 blir fler än 144. Eller så är det för att de väljer att räkna med marker som inte är skyddade och inte heller brukbara, för ska man se det ur ett ekonomiskt perspektiv är det såklart bra att skydda marker som man ändå inte använder. Marker som impediment där några träd inte växer får då plötsligt ett syfte. Man kan säga att man avsatt 30 procent utan att egentligen behöva offra någonting.

Det är så de räknar. Genom att ta med hänsynsytor och improduktiv skog, som impediment som är fattiga marker för både biologisk mångfald och produktion, når de snabbt upp till 30 procent.

Problemet är att det gör att vi inte lever upp till Nagoyaavtalet, som kräver att vi avsätter 17 procent av ekologiskt representativa skogar inom förbundna nätverk, och dessa skogar ska skyddas genom reservat och andra effektiva naturskyddsåtgärder.

Budgeten får fler konsekvenser. Skogsstyrelsen har redan påbörjat avvecklingen av arbetsmarknadsåtgärden naturnära jobb. Syftet med dessa arbetstillfällen var att underlätta för långtidsarbetslösa och nyanlända att komma ut på arbetsmarknaden. I dag deltar omkring 1 500 över hela landet, men lagom till jul får de nu veta att deras anställning inte förlängs efter nyår.

Genomgående i detta högerkonservativa förslag är kortsiktiga satsningar som sätter vinstintresse före miljöhänsyn och solidaritet med kommande generationer.

Därför yrkar jag bifall till vår gemensamma reservation, nr 1, om nyckelbiotopsinventering och avstår i övrigt från att delta i beslutet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jon Thorbjörnson och Ciczie Weidby (båda V) samt Rebecka Le Moine (MP).
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 december

AU1 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

93 för utskottet

56 för res.

174 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 65 M, 3 C, 2 V, 22 KD, 1 L

För res.: 56 SD

Avstod: 93 S, 24 C, 23 V, 18 L, 16 MP

Frånvarande: 7 S, 5 M, 6 SD, 4 C, 3 V, 1 L

Alireza Akhondi, Helena Lindahl och Linda Ylivainio (alla C), Håkan Svenneling och Vasiliki Tsouplaki (båda V) samt Tina Acketoft (L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Punkt 3 (Trafikverkets underhållsanslag)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

293 för utskottet

27 för res.

3 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 65 M, 56 SD, 25 V, 22 KD, 19 L, 16 MP

För res.: 27 C

Avstod: 3 S

Frånvarande: 7 S, 5 M, 6 SD, 4 C, 3 V, 1 L

Paula Holmqvist, Mattias Jonsson och Åsa Lindestam (alla S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 8) **Areella näringar, landsbygd och livsmedel** (forts. MJU2)

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Anf. 150 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag under punkterna 1 och 2.

Fru talman! Sommaren 2018 kommer att gå till historien som en av de torraste och varmaste i mannaminne. Många lantbrukare har haft det mycket bekymmersamt med att få fram tillräckligt med foder till sina djur. Foderpriset har skjutit i höjden, så det är svårt att få ekonomin att gå ihop. Det är därför av vikt att vi i budgeten från M och KD föreslår 760 miljoner kronor för att stärka den drabbade jordbruksnäringen.

Sommarens torra sätter fingret på problemet. Det finns inga ekonomiska reserver att ta ur när det krisar som detta år. Lönsamheten är för dålig. Här måste det till politiska åtgärder, så att lönsamheten ökar. Vi talar gärna i denna kammare om livsmedelsstrategin, och det är ett viktigt dokument. Men det räcker inte att bara ha ett dokument, utan här måste politiken gå från fina ord till handling.

Konkurrenskraftsutredaren visade på flera åtgärder för att stärka konkurrenskraften och höja lönsamheten. Ett förslag var att sänka dieselskatten. Därför finns sänkt skatt på diesel med som en åtgärd för jord- och skogsbruket i vår budget. Det är en början, men vi hoppas kunna få en ny regering som vidtar ännu fler viktiga åtgärder för svensk jordbrukspolitik.

Jag tänker också på den regelbörda som bara blir tyngre och tyngre. En lantbrukare som i dag har produktion av till exempel mjölk eller spannmål har ca 900 regler att förhålla sig till. Inte konstigt då att en bonde jag träffade på en bondefrukost i Nässjö sagt att varje morgon när man vaknar tänker man tanken: Vilken regel kommer jag att bryta mot i dag?

En ny regering måste arbeta målinriktat med regelförenklingar för våra företagare.

Tyvärr, fru talman, pekar mätningarna som görs på att jordbruk läggs ned i Sverige, att mängden invägd mjölk minskar och att självförsörjningen av livsmedel är på allvarligt låga nivåer, under 50 procent. Tänk att hyllorna i mataffärerna här i Stockholm vid en krissituation skulle stå tomma efter två dygn! Det duger naturligtvis inte. Vi måste höja vår självförsörjning av livsmedel. Tänk om vi kunde höja vårt mål så att vi närmade oss vårt grannland Finland, som har uppåt 80 procent!

Fru talman! Ett annat stort hot vi ser på landsbygden är den stora vildsvinsstammen. Under förra året förstörde vildsvinen för 1,5 miljarder kronor för jordbrukarna, och då räknas inte alla kostnader för trafikolyckor och förstörelse av villatomter och annat med. Det är enorma skador. Det måste komma till beslut för att minska vildsvinsstammen, och det är bråttom.

Fru talman! Jag är mycket oroad över utvecklingen med hoten mot jordbruksföretagare. Kriminella djurrättsaktivister hotar familjer så pass allvarligt att vissa till och med får flytta till skyddade boenden. Så här får det inte fortsätta. Det är ett enormt mänskligt lidande och ett hot mot demokratin. Vi politiker har ett stort ansvar för att stifta lagar som gör att detta får ett slut.

Jag vill önska alla i utskottet en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

I detta anförande instämde Kjell-Arne Ottosson (KD).

Anf. 151 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag får väl fortsätta fråga högermajoriteten hur man tänker nu när man klipper de gröna jobben. Det är fråga om drygt 1 400 personer, ungefär 140 i varje stort skogslän, som är på väg in för att skapa sitt arbete och sin försörjning i skogssektorn.

Det klipper man bort. Vad är högeralliansens svar på det? Är det lägre löner, lägre ersättningar, eller tänker ni fortsätta att öka andelen som busas hit från östra Europa för att kunna genomföra planteringar, röjningar och så vidare?

Anf. 152 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för din fråga!

Det är en jättebra fråga som ställs. Jag undrar lite grann hur ledamoten tänker. Är det fel att det kommer människor från andra länder i Europa? Det verkar som att ledamoten ser lite ner på östeuropéer. De gör väldigt mycket nytta. Vi är med i Schengenavtalet. Ledamoten måste nog förklara lite hur han tänker och varför det är så hemskt att de kommer och jobbar här. Jag skulle vilja veta hur du tänker om det.

Vi är måna om våra företag, ledamoten. Vi är måna om våra skogsbolag och markägare. Är det någonting som har varit intressant under dessa fyra år är det när vi har haft Skogens dag, exempelvis. Ledamoten har själv varit med. Det visar sig att många är så oroad över tendensen med äganderätten och hur man hanterar de här sakerna.

Det är intressant att fråga ledamoten Isak From hur han ser på äganderätten och de frågor som ligger i den delen.

Anf. 153 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag förstår att riksdagsledamoten Magnus Oscarsson inte förstår. Vi förstår inte heller hur man kan klippa bort 1 400 gröna jobb med en möjlighet att komma in i det svenska samhället.

Normalt sett har Kristdemokraterna värnat nyanländas möjlighet att komma ut i jobb. Man har nu bytt fot och ställt sig på högeralliansens sida. Nu ser man i stället att det är lägre löner, lägre ersättningar och gästarbetare från östra Europa som ska konkurrera ut svenska företag. Det är tydligen framåt värre.

Det är allvarligt att de som har fått en möjlighet att komma in nu förlorar den möjligheten. Kristdemokraterna har här gjort ett aktivt val, fru talman.

Anf. 154 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Isak From! Jag hör inte att du svarar på min fråga. Men jag ska försöka svara på ledamotens fråga.

Vi är måna om att människor som kommer hit ska få arbete. Vi är måna om att de ska få utbildning. Vi är måna om att man kommer ut i arbetslivet om man är nyanländ i vårt land. Det är svar på ledamotens fråga.

(Applåder)

Anf. 155 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Mer än hälften av spannmålsskörden torkade bort under sommaren 2018. Skörden summerades till ca 3 ½ miljon ton jämfört med 6,2 miljoner ton som är snittskörden de senaste åren. Det är den sämsta skörden i Sverige när det gäller spannmål sedan 50-talet. Torkan har även påverkat stora delar av norra Europa. Vad gäller grovfoder summeras skörden till 60–80 procent av det normala. Den svenska skörden av grönsaker och rotfrukter ser ut att bli 50–90 procent av det normala.

För svenska produkter leder torkan 2018 i Sverige till exempel till att det blir ökade priser på foder. Det leder i sin tur till ökade priser på mejeri-, nöt- och grisproduktion. Tillgången till ekologiskt foder minskar, vilket ger mindre utbud av ekologiska produkter. Det kan bli kommande brist på svenska mejeriprodukter som grädde, smör och ost och kanske också på svensk fågel och ägg.

Det blir minskad tillgång på svenska grönsaker och rotfrukter. Det blir prishöjningar inom de områdena. Svenskproducerade varor kan helt enkelt ta slut i butikshyllorna.

Klimatförändringarna innebär att situationer med extremväder kommer att bli vanligare. Därför är det viktigaste att utifrån sommarens torka se hur lantbruket kan göras mindre sårbart och mer klimatanpassat.

Fru talman! Det tillförs medel till landsbygdssatsningar. Det gäller åtgärder med anledning av torkan. Det är en satsning som regeringen har aviserat för sommaren 2018. Därutöver tillförs det 650 miljoner kronor för landsbygdspolitiska åtgärder och 100 miljoner kronor för bredbandsutbyggnad. Det är två satsningar som också aviserades av den rödgröna regeringen i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen har tagit flera initiativ till att Jordbruksverket ska betala ut de stöd till lantbruket som släpar efter. En styrelse har tillsatts och extra resurser har tillförts. Jag tror dock att vi behöver peka ut roten till det onda. Outsourcing av it inom Jordbruksverket är kostnadsdrivande och fungerar helt enkelt inte. Det är inte mer pengar som behövs nu. Det är hög tid att stoppa outsourcingen.

För det extra stödet för torkan slår M, KD och SD fast att satsningen ska låsas till användningen av diesel och villaoolja i lantbruket. Dessutom har M, KD och SD en politik som ökar subventionerna på diesel till lantbruket och som inte ger extra stöd åt eller vill premiera de lantbruk som ligger i framkant. Det är de ekologiska lantbrukarna, de lantbrukare som är klimatsmarta och landets naturbetesbönder.

Från Miljöpartiets sida skulle vi hellre se att stödet fördelas utifrån lantbrukets behov och inte för att premiera ökad användning av fossil energi. De förmodligen klimatsmartaste lantbrukarna i vårt land missgynnas med

Moderaternas politik. Det är de som satsat på cirkulär ekonomi, till exempel maskinringar. Det är de som verkligen har gått in för att satsa energi-effektivisering.

Fru talman! Den bästa livsmedelspolitiken för att minska sårbarheten är enligt MSB att införa politiska styrmedel och genomföra satsningar för att snabba på omställningen till ett fossilfritt lantbruk. Det är mycket viktigt att det svenska jordbruket inte är totalt beroende av importerade drivmedel, konstgödsel eller fodermedel. Självförsörjningen av livsmedel måste öka.

Vi ser nu tydligt att Moderaterna och KD för en politik som hotar utvecklingen av framtidens svenska jordbruk.

Fru talman! Jag kan inte nog understryka hur oseriöst jag tycker att det är, utifrån det rådande politiska läget, att vi inte får övergångsbudgeten på plats. Den byggde på ett fåtal principer för att värna ordning och reda inte bara i Sveriges ekonomi utan i Sverige som land.

Fru talman! Vi måste prata om den svenska skogen. Det är alltför många som inte ser skogen, utan bara träden, träet och råvaran till massa-industrin. Skogen är alla de arter och naturtyper som existerar i skogsmarkerna. Vi har många skogsägare i det här landet som under mycket lång tid har gjort stora insatser för naturen i våra skogar.

Nu minskar Moderaterna och Kristdemokraterna naturanslaget med 298 miljoner kronor. Det handlar om anslaget för att erbjuda skogsägare med nyckelbiotoprika brukningsenheter ersättning och pengar för att erbjuda möjligheten till enkla gröna jobb. De enkla gröna jobben i skogssektorn ses som en viktig del av kompetensförsörjningen i det svenska skogsbruket. Anslaget för att skydda skog genom naturvårdsavtal minskar också.

Fru talman! I spåren efter bränderna i Ljusdal och på andra ställen i landet behövs mer resurser av flera olika slag. Tyvärr bortser Moderaterna och Kristdemokraterna från att medel till naturskydd är en viktig komponent i detta. De vill stoppa inventeringen av så kallade nyckelbiotoper. Detta är en viktig kartläggning av var det finns värdefull natur med ekosystem som behöver skyddas av skogsägarna. Inventeringen behövs om skogsägarna ska kunna få ett mervärde vid försäljningen av sina skogsprodukter.

Våra sista skyddsvärda skogar måste bevaras. De skyddsvärda markerna blir inte mindre förekommande bara för att de inte inventeras. Skogsägarna har enligt miljöbalken skyldigheter att känna till om deras skog är skyddsvärd, och de måste samråda inför åtgärder. Pengarna till ersättning och inventeringar är en hjälp till skogsägarna att få kunskap om skyddsvärda områden i god tid för att kunna planera sina avverkningar och sin ekonomi. Man kanske vill ha certifiering, göra naturvårdsinsatser och så vidare.

De skogsägare som har mer än 5 procent nyckelbiotoper i sin mark får nu inte längre den ersättning de så väl behöver. Det är de enskilda skogsägarna som drabbas av Moderaternas och Kristdemokraternas politik.

Fru talman! Jag är stolt över att den rödgröna regeringen har lagt om kursen för landsbygdspolitiken. Inriktningen är att klyftan mellan stad och land ska slutas. Alla politikområden måste bidra till att landsbygden stärks. Det är därför extra olyckligt, fru talman, att neddragningen på subventionerna av bostäder med rimliga hyror försvinner. De hade verkligen gynnat

landsbygden. Det är olyckligt att så många gröna jobb försvinner. Det gäller både enkla jobb, biologjobb och jobb i de gröna näringarna.

Fru talman! Sverige har högt ställda mål för it-politiken. Vi ska vara bäst i världen på att använda oss av digitaliseringens möjligheter. För att hela landet ska vara med krävs det därför satsningar på bredband på landsbygden. Genom att staten kompletterar de privata företagens satsningar kan hela Sverige få en bättre uppkoppling.

I den bredbandsmiljard som den rödgröna regeringen har satsat fanns aviserat de 100 miljoner kronor som nu också Moderaterna och Kristdemokraterna ställer sig bakom.

Jag vill med detta yrka bifall till Miljöpartiets med fleras reservation nr 1 om nyckelbiotoper och hänvisa till det särskilda yttrandet. Jag vill också passa på att önska talmannen, alla kollegor och alla politiker i miljö- och jordbrukspolitiken en riktigt god jul.

(Applåder)

I detta anförande instämde Rebecka Le Moine (MP).

Anf. 156 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Tack för det mycket omfattande inlägget, Maria Gardfjell! Jag har *en* fråga till att börja med. Jag reagerade nämligen på uttalandet att hon inte nog kan betona hur oseriöst det är att vi inte har fått övergångsbudgeten på plats.

I övergångsbudgeten fanns det inte med något stöd till de lantbrukare som drabbats av torkan och de skogsbrukare som drabbats av bränder. Tack vare att Moderaterna och Kristdemokraterna lade denna budget på riksdagens bord kan nu arbetet med att skyndsamt betala ut ersättningen komma igång. Det hade stått Miljöpartiet helt fritt att lägga fram en budget på liknande sätt så att lantbrukarna hade kunnat få ersättning om den hade vunnit gehör.

På vilket sätt anser Maria Gardfjell att det är oseriöst att vi vill se till att lantbrukarna får ersättning?

Anf. 157 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag kan verkligen inte nog understryka hur oseriöst jag tycker att det är utifrån det rådande politiska läget att vi inte har en övergångsbudget utan en M-KD-budget.

Övergångsbudgeten byggde på principer för att värna ordning och reda i den situation vi nu befinner oss mellan valet och en kommande regering. Principen hade finansministern noggrant förankrat såväl i KU som med alla de finanspolitiska talespersonerna. Det oroväckande är att Moderaterna, som jag tidigare har sett som ett seriöst parti, nu ansluter sig till Sverigedemokraternas kaoslinje och inte längre accepterar ordning och reda.

Det som var viktigt med en övergångsbudget var just att den kommande regeringen, oavsett hur den ser ut, skulle få full makt att utveckla den politik som den regeringen vill utveckla. Därför är en övergångsbudget den bästa lösningen.

De exempel på åtgärder som Moderaterna och Kristdemokraterna har lagt in i sin budget just på detta område råkar sammanfalla med det som den rödgröna regeringen har aviserat. Just här får vi väl därför tacka för att ni inte har tagit ut svängarna. Men på miljöområdet är det, som ett annat exempel, ett stort problem att ni har hittat på saker som kanske inte går att genomföra.

Anf. 158 MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Fru talman! Man kan lätt få intrycket att övergångsbudgeten är någon form av neutral budget. Men det är den alltså inte alls, utan den är en förlängning på den rödgröna politik som har varit så oerhört skadlig för just de gröna näringarna under alldeles för lång tid.

Glädjande nog kom tidigare i höst ersättning på plats för dem som har drabbats av torkan. Men som en konsekvens av den politik som man sedan länge har aviserat föreslog man i övergångsbudgeten att stödet till stor del skulle ätas upp av en höjning av dieselskatten just för de näringar som har drabbats så hårt av torkan. Det skulle inte gynna vår livsmedelsproduktion, och vi säger ju att vi vill att den ska öka.

Jag kan bara hålla med ledaren i tidningen Land i dag där man skriver att det nu bara är att hålla tummarna för att vi får en regering som vill arbeta i enlighet med den klubbade budgeten.

Med detta vill också jag önska alla en riktigt god jul.

Anf. 159 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Den absolut största utmaning vi står inför är klimathotet. Om vi inte säkerställer möjligheten för det svenska lantbruket att gå över till fossilfritt kommer vi att ha stora problem i framtiden. Det gäller inte bara lantbrukarna, som kan få missväxt och drabbas av torra fler somrar. Det kan också bli brist på mat och svårt att leva inte bara här i Sverige utan i hela världen.

Det är helt avgörande, Maria Malmer Stenergård, att vi fasar ut subventionerna på diesel och olja. Det är helt avgörande för att lantbruket ska kunna ställa om att vi inte fortsätter att subventionera fossil energi.

(Applåder)

Anf. 160 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack för föredragningen, ledamot Maria Gardfjell!

Maria Gardfjell säger att vi subventionerar dieselanvändning i M-KD-budgeten som stöds av SD. Hon tycker att det är ett oseriöst förfarande och menar att vi förstör klimatet. Samtidigt talar ledamoten om ökad självförsörjning, men jag anser att Miljöpartiets klimatpolitik och självförsörjning av livsmedel är två oförenliga mål som kommer utifrån en bristande helhetssyn.

Låt mig vara tydlig. Sverige höjer bensinskatten för landsbygdens folk som behöver bilen. Kina bygger kolkraftverk. Sverige straffbeskattar svenskt lantbruk. Indien bygger kolkraftverk. Sverige subventionerar elbilar till övre medelklassen och installerar laddstationer i deras hem. Ryssland utvinner mer naturgas. Sverige subventionerar leksaker till dem som inte vill trampa själva. Kina bygger kolkraftverk i andra länder.

Det här är en kapplöpning som vi inte kan vinna oavsett hur mycket vi späker oss i Sverige. Sverige står för 1 promille av världens utsläpp. Kina

står för 26 procent av världens koldioxidutsläpp och ökade sina utsläpp med 1 procent i fjol. Indien ökade sina utsläpp med 3 procent i fjol. Siffror från 2017 anger att Kina bygger 700 nya kolkraftverk runt om i världen. Det visar två saker. Den första är att våra bidrag till minskade klimatgasutsläpp är försumbara. Den andra är att våra ansträngningar inte får andra att följa efter, tyvärr.

De delar av övergångsregeringens budget som handlar om innovationer och teknikutveckling är de viktiga klimatsatsningarna. Vi sverigedemokrater renodlar den strategin genom att ta bort en hel del ineffektiv politik och lägga ett extra anslag om en halv miljard till innovation och teknikutveckling. Vi lägger dessutom en kvarts miljard på ansträngningar på att få fjärde generationens kärnkraft att fungera med uttjänt kärnavfall.

Lyckas dessa satsningar på så sätt att fossil energi relativt sett blir för dyr och ointressant kan Sverige åstadkomma en global effekt i stället för en lokal effekt och en bestående effekt i stället för en övergående effekt.

Anf. 161 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Häromdagen stod Staffan Eklöfs partivän Martin Kinnunen här i en dialog och sa att Sverigedemokraterna minsann står bakom Parisavtalet. Jag minns det som i går fast det var i förrgår.

Att stå bakom Parisavtalet innebär att stå bakom det faktum att vi här i Sverige måste minska våra utsläpp. Vi kan inte bara peka på att andra ska ta det ansvaret och göra det någon annanstans någon annan gång, utan vi har ett ansvar. Sverige är också tack vare den starka klimatpolitik vi driver en ledande kraft i internationella sammanhang. Vi ses som en av de viktigaste företrädarna och klimatledarna i världen. Det gör vi tack vare vårt goda renommé men också för att vi kan visa upp en effektiv politik där vi jobbar med styrmedel för till exempel bensin och diesel, klimatinvesteringar och andra satsningar. Det är helt avgörande för landsbygden i framtiden att vi klarar av klimatomställningen och får tillräcklig tillgång till fossilfria drivmedel.

Jag måste säga, fru talman, att bristande helhetssyn tror jag inte att Staffan Eklöf ska beskylla Miljöpartiet för i de här frågorna. Här har vi faktiskt den senaste mandatperioden lyckats med att få till stånd ett klimatpolitiskt ramverk, en klimatlag och ett arbetssätt som förenar Sveriges riksdag.

Anf. 162 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Ny teknik minskar även utsläppen i Sverige, vilket kan göra att Parisavtalet kan hållas. Men det är det lilla i det här sammanhanget. Ny teknik kan minska utsläppen i världen. Det är där den stora potentialen ligger.

Slutsatsen är att ska vi lyckas rädda jordens klimat måste vi göra ett methodsifte. Det handlar inte om ambition, utan det handlar om olika sätt att se på metoder. Vi anser att de metoder som används i dag är orealistiska. De kommer inte att leda till det önskade resultatet. Vi har kvitto på det i och med att de andra länderna nu bygger kolkraftverk efter kolkraftverk. Malawi får sin första kolkraftsproduktion snart, och de har aldrig haft kolkraft förut. Det gör de för att de inte har alternativ. Det finns inte alternativ teknik, men det skulle vi kunna utveckla. Det finns inte heller pengar

satsade, i samma utsträckning som vi vill, på u-länderna för dem att använda till förnybar energi. Vi lägger 500 miljoner extra.

Anf. 163 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad att Staffan Eklöf talar om ny teknik och att Sverige kan bli en förebild. Inom de projekt som stöds av Industriklivet som nu Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna successivt vill avveckla helt får vi fram ny svensk teknik där vi kan producera stål utan kol. Cementindustrin står på tur att eventuellt kunna få det här stödet, men det har ni satt stopp för. Med den budget som ni har lagt fram i riksdagen har ni satt stopp för möjligheten till metodskiften. Ni har satt stopp för möjligheten för Sverige att gå före.

Jag tycker att det är olyckligt, Staffan Eklöf, att du står här och pratar om ny teknik samtidigt som ni faktiskt inte gör något åt det i verkligheten. (Applåder)

Anf. 164 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Riksdagen har genom sitt beslut den 12 december fastställt de samlade utgifterna för utgiftsområde 23. Eftersom Sverigedemokraternas förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan vi inte reservera oss till förmån för vårt förslag. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande i likhet med vad Staffan Eklöf gjorde tidigare. I likhet med Staffan Eklöf vill jag också yrka bifall till reservationerna om utbetalning av jordbrukarstöd och om stöd till en avbytartjänst.

För Sverigedemokraterna är det viktigt med en levande landsbygd. Vi är hela Sveriges parti och anser att landsbygden i alltför hög utsträckning har kommit i skymundan. Vi vill balansera det som vi uppfattar som en storstadsfixering genom att i någon mån vrida fokus mot det Sverige som ligger utanför storstadsregionerna. Men vi vill noga betona att vi arbetar med politik för hela Sverige.

En mycket stor del av Sveriges yta består av lands- och skogsbygd, bäckar, sjöar, tjärnar, hagmarker, åkrar, berg och djupa dalar. Det vet inte minst jag som fryksdaling, för allt detta har vi i Fryksdalen. Det enda vi saknar är fjäll.

Vackra landskap och traditionell bebyggelse är viktigt i sig, men för SD ska politiken i första hand handla om de människor som lever och verkar där året runt. Det har blivit allt svårare att leva och tjäna sitt uppehälle på landsbygden. Många unga har inget annat val än att söka sig till städerna trots att de många gånger gärna skulle ha stannat i sin hembygd. På många orter har det blivit alldeles för svårt att hålla igång mindre företag. Utan ett fungerande näringsliv försvinner människorna och med dem affärer, skolor och andra serviceinrättningar som vårdcentraler.

Det finns ett brett spektrum av viktiga näringar, och vi efterlyser generella förbättringar för småföretag. Men vi noterar att jord- och skogsbruk är av central betydelse för samhälle och ekonomi.

Fru talman! Sverigedemokraterna budgeterar för en betesersättning för betande kor på 1 000 kronor per mjölkko och år i det nya anslaget för djurvälståndersättning där vi satsar 320 miljoner. Det är ett sätt att kompensera för den konkurrensnackdel som svenska mjölkbönder har gentemot andra länder på den inre marknaden till följd av bättre djurskydd och beteskravet.

Svenska lantbruks- och skogsföretag betalar mer skatt på drivmedel än man gör i våra grannländer. Det ger stora konkurrensnackdelar. Därför vill Sverigedemokraterna höja återbetalningen av drivmedelsskatt för dessa företag, så att svenska bönder når samma skattenivå som danska bönder. Skatt på bränsle är en viktig inkomstkälla för staten. Men bortfallet av inkomst är hanterbart eftersom det är nödvändigt att lantbrukets konkurrenskraft stärks.

Fru talman! Sverige har mycket goda förutsättningar för matfiskproduktion, nämligen fiskodling. Det ger även regionalpolitiska effekter och varaktiga arbetstillfällen på landsbygden. Utredningen *Det växande vattenbrukslandet* har tydligt belyst potentialen i ett växande vattenbruk.

Det finns enorm potential i vårt land vad gäller vattenbruk. Grannlandet Norge har 100 gånger så många vattenbruk som vi har i Sverige. Det finns all anledning att utveckla det. Satsningar på vattenbruk kan leda till många jobb, inte minst ute på svensk landsbygd. Men då måste etableringen av nya fiskodlingar underlättas och förutsättningarna avseende byråkrati och regeltillstånd för befintliga och nya odlingar utvecklas och expandera, så att de blir bättre.

Vi satsar 25 miljoner mer än regeringen, räknat på treårsperioden 75 miljoner mer, på stödåtgärder för fisk- och vattenbruk.

Fru talman! Marker som växer igen och byggnader som förfaller kan restaureras och vårdas långsiktigt. Betesdjur kan släppas ut på marker där de gör mest natur- och kulturvårdsnytta. Artrika vägkanter och slåtterängar gynnas av slåtter och skörd. I ett öppet och aktivt brukat landskap med välbevarade lador, betande djur och synliga vattenspeglar trivs såväl vilda djur som växter, människor och deras boskap. Ersättningen till jordbrukare för skötsel av natur- och kulturmiljöer ger kostnadseffektiv miljönytta.

Från såväl Jordbruksverket som Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet finns olika stödformer att söka för att restaurera och underhålla diverse kulturmiljöer. Tidigare fanns det genom projektet utvald miljö i Landsbygdsprogrammet en möjlighet till ersättning för restaurering av kultur- och landskapsvårdande objekt i odlingslandskapet. Sverigedemokraterna vill se över möjligheten att återinföra ett sådant restaureringsstöd.

Med ovanstående i beaktande bör regeringen också se över möjligheten att ta fram ett större och mer riktat stöd till restaureringar av gamla ladugårdar och uthus, så kallade överlappsbyggnader, som inte längre brukas eller behövs för gårdens drift.

Vad gäller ersättningen för viltskador med mera budgeterar Sverigedemokraterna 5 miljoner mer än regeringen, 15 miljoner mer över en treårsperiod. Det är för utgifter för att förebygga skador av vilt och ersättning för sådan skada. För Sverigedemokraterna är det viktigt med väl fungerande viltförvaltning, inte bara för att minska antalet vilttrafikolyckor eller skador på gröda, skog eller tamdjur. Jakten är också viktig för en långsiktigt frisk och hållbar viltpopulation.

Dagens viltvårdspolitik har en del olösta knutar. Vi anser att den kan fungera bättre. Sverigedemokraterna vill att Naturvårdsverket befrias från sitt uppdrag kring vilt och jakt och att det i stället skapas en ny myndighet med ansvar för dessa frågor. År 2015 utfärdade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att en viltmyndighet bör inrättas. Men ingenting har hänt i frågan sedan dess.

Förvaltningen av de vilda djuren behöver en nystart och en kompetent myndighet som kan renodla verksamheten och arbeta flexibelt. I dag har vi mer vilt i Sverige än vi haft på århundraden. Då är det viktigt att myndighetsutövningen anpassas till det.

I detta anförande instämde Yasmine Eriksson (SD).

Anf. 165 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att förstå otydligheten från Sverigedemokraterna. Man vill både äta kakan och ha den kvar. Man både har stöttat M-KD-budgeten och har egna förslag. Därför tänkte jag ställa en fråga till Runar Filper om hans anförande, som jag får tacka för.

Runar Filper talar om människorna på landsbygden och hur problematiskt det är där. Faktum är att de neddragningar som görs i budgetanslaget under Skogsstyrelsen och på insatser för skogsbruket påverkar möjligheterna för landsbygdens befolkning att få jobb. Totalt sett, inom både det här området och utgiftsområde 20, räknar vi med att den svenska landsbygden förlorar över 7 000 jobb inom en tvåårsperiod.

Jag undrar om det är något som Sverigedemokraterna står bakom.

Anf. 166 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Maria Gardfjell!

Sverigedemokraterna står för en skogspolitik som gynnar brukande av skogen och respekterar äganderätten. Det är väldigt viktigt. Om man äger någonting vill man gärna få behålla det och kunna dra vinning av det. Fortsatt arbetsro och sysselsättning är viktigt för oss. Vi vill prioritera forskning och utveckling framför reservatsbildningar och inskränkningar i brukandet. Information är också viktigt att få i stället för att det ska vara detaljstyrande lagar och regler som styr.

Vi sätter äganderätten i absolut första rummet för svenskt skogsbruk. Skog som inte kan produceras är en indirekt kostnad. Det blir ineffektivt att inte kunna dra nytta av den produktion som man skulle kunna ha, när det sätts stopp för det av till exempel Miljöpartiet.

Anf. 167 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Äganderätten påverkas inte på något sätt negativt av att det tillskapas nya gröna jobb som skogsbruket kan dra nytta av. De gröna jobb som nu går förlorade innebar faktiskt en kompetensutveckling för skogsbruket. Det var en möjlighet att få gjort det arbete som behöver göras i den svenska skogen för att skogsnäringen ska fungera som den borde.

Runar Filper tar upp en annan fråga, om att betesdjuren är viktiga i marker där det går att göra naturvårdsnytta. Tyvärr halverade Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna de anslag som går till just betesdrift, betesdjur och slåtter. Risken är alltså mycket stor att Sverige kommer att växa igen.

Anf. 168 RUNAR FILPER (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna vill bevara den svenska skogsmodellen. Vi respekterar den och tycker att den är bra, med två övergripande och jämställda mål – miljö- och produktionsmålen.

Vi har också en landsbygdsolitik som Miljöpartiet helt saknar. Vi vill att den allmänna löneavgiften ska tas bort för de minsta företagen, så att de får incitament för att nyanställa. Vi vill ha mindre byråkrati och enklare regler.

Vi vill inte införa den vägslitageskatt som Miljöpartiet värnar om. Den skulle slå hårt mot orter som inte har den infrastruktur som andra orter har, till exempel järnväg.

Djurvälfärdersättningen är jätteviktig, liksom sänkning av skatt för jord- och skogsbruk.

Vi vill ha mindre byråkrati för skogsägare och mindre regelbörda för lantbrukarna. Vid EU-inträdet hade en lantbrukare 200 regler att förhålla sig till. Nu är det 600.

(Applåder)

Anf. 169 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi talmän har ambitionen att hålla den ordning som har beslutats. Därför harklar vi eller gör några små kommentarer för att påminna om att vi i kammaren talar via talmännen och inte använder du utan för- och efternamn.

Jag ber om ursäkt om ni upplever det som lite bekymmersamt. Det är helt enkelt ett försök att jobba tillsammans.

Anf. 170 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! I dag debatteras utgiftsområde 23 Areella näringar. Det är ett samlingsnamn på näringar som täcker stora geografiska ytor på land eller i vatten. Exempel på areell näring är skogsbruk, jordbruk och fiskeri-näringen. Det finns även näringar som använder sig av naturens vidder och vyer, till exempel natur- och ekoturism. En av dess största inkomstkällor är de naturupplevelser som rymts i naturliga ekosystem.

Jag skulle vilja betrakta naturen i sig som en areell näring. Den är ytrelaterad och förser oss med tjänster som är livsnödvändiga, såsom rent vatten och ren luft, men även rekreation som ökar livskvaliteten och gör oss friskare och lyckligare. Det enda problemet med ekosystemtjänsterna är att de är gratis. Vi måste alltså inte sysselsätta oss 40 timmar i veckan för att kunna skapa fotosyntes och få näringskretsloppet att gå ihop.

Därför skapas det inga jobb, inga monetära vinster, inga loggor som kan spridas till internationella arenor och sätta Sverige på kartan. Nej, naturen bara är. Naturen bara är en förutsättning för hela vår välfärd. Och ur ett snävt perspektiv kan det som är ovärderligt bli värdelöst.

Ett sätt, fru talman, att försöka få de areella näringar som genererar monetära värden att samsas med dem som inte gör det, men som förser oss med sina gratis ekosystemtjänster, är att försöka hitta en bra balans mellan exploatering och bevarande. Vi behöver hållbara areella näringar där de planetära gränserna respekteras. Det är en stor utmaning för bland annat skogsbruket, och för att nå dit krävs det två saker.

För det första: Vi måste avsätta tillräckligt mycket natur och skog som skydd. Vi måste stappa upp från 5 procent skyddad produktiv skogsmark till vårt etappmål på 20 procent.

För det andra: Skogen måste brukas hållbart. Vi vet i dag att kalavverkning och markberedning är bland det mest destruktiva vi kan göra mot den biologiska mångfalden. Mer än 1 800 arter är hotade på grund av dessa åtgärder. Vi måste därför ställa om skogsbruket och öka andelen hyggesfritt.

Det här kan vi bara göra genom att samarbeta. Vi här inne måste samarbeta. Det måste ske ett samarbete mellan stat, kommun, kyrka, industri och inte minst, fru talman, våra privata skogsaktörer. Ca 50 procent av skogen ägs av privata skogsaktörer. Genom sina olika roller och sitt sätt att bruka skogen har de gett Sverige ett lite mer variationsrikt skogsbruk.

Fru talman! I dag råder frihet under ansvar i skogsnäringen. Det är nästan ett orimligt stort ansvar att lägga dagens skogspolitik på den enskilda brukarens axlar. Jag vet att det är många skogsägare som gör sitt allra bästa för att förvalta skogen på ett hänsynsfullt sätt. Men så som skogsvårdslagen är skriven måste personen i fråga ha stor kunskap om biologi och ekologi, forn- och kulturlämningar och juridik. Därför måste staten hjälpa till att ge ett kunskapsunderlag till dessa markägare.

Ett namn för de mest naturvärdefulla skogsområdena är nyckelbiotop. Där bedöms både ekologiska strukturer och förekomst av arter, och inventeringen genomförs av naturläskunniga biologer på Skogsstyrelsen. Underlaget gör det enklare för skogsägaren att veta vad som är skyddsvärt och inte. Det är något som måste göras på ett systematiskt vis.

Nyckelbiotopsinventeringen bör inte betraktas som politik mer än vad en bilbesiktning eller läkarkontroll betraktas som. Det handlar om ett kunskapsunderlag. Att säga nej till kunskap är att stoppa huvudet i sanden. Det löser inga problem, och det är direkt oansvarigt. Vad vi väljer att göra av kunskapen är däremot politik. Det ligger på vårt ansvar att diskutera detta.

Fru talman! För mig som miljöpartist är det självklart att det ska vara lätt att göra rätt, särskilt när det gäller naturvården och skogsbrukandet. Självklart måste våra miljöhjältar på landsbygden få en rimlig ersättning för att de inte avverkar biologisk värdefulla och skyddsvärda skogar. Snarare bidrar de till att naturvården får utvecklas under tid. Därför har jag själv lagt en motion om att utreda ett bonus-malus-system för markanvändning där de som vårdar och skyddar natur ska gynnas ekonomiskt medan de som exploaterar högt skyddsvärda naturområden ska betala.

Vad som framgår med all tydlighet från M:s och KD:s budget är att de inte vill ersätta våra miljöhjältar på landsbygden trots att de förväntas bidra stort.

Fru talman! Det blir en dubbel bestraffning för de markägare som vill göra rätt för sig när både underlagen och ersättningen försvinner.

Den skyddsvärda skogen finns ju kvar, oavsett hur mycket M och KD önskar att de inte behövde ta ansvar för den. När M och KD skär ned anslaget om 200 miljoner kronor och ursäktar det med att de vill öka effektiviteten, så menar de att markägare ska göra det av ren och skär godvilighet. Antingen saknas det en helhetsbild kring skogsbruket i Sverige eller så saknas det respekt för alla de markägare som redan i dag drar ett viktigt strå till stacken.

Eftersom M och KD skär ned och halverar de kompletterande satsningarna på skydd för värdefull natur och åtgärder för värdefull natur kommer

vi längre ifrån våra miljömål som kräver just det: mer skydd och mer skötsel. Enligt bedömningen från Naturvårdsverket kommer det inte att funka, utan etappmålet för skydd av värdefull natur kommer inte att nås till 2020.

Fru talman! Trots att läget ser oerhört svårt ut just nu kommer jag och mina kollegor att lägga vår fulla politiska kraft på att se till att Sveriges miljöhjältar på landsbygden får den uppskattning och ersättning som de förtjänar i kampen om att uppnå våra nationella och internationella åtaganden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Elisabeth Falkhaven, Maria Gardfjell och Emma Hult (alla MP).

Anf. 171 ELISABETH FALKHAVEN (MP):

Fru talman! Jag börjar med målet för utgiftsområde 23. Målet är att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och till att naturresurserna används hållbart. Detta sagt bara för att vi ska komma ihåg våra mål.

Jag tänker prata lite om ålen, eftersom jag började gårdagen med ett seminarium anordnat av Baltic Eye, där forskare inom området medverkade och berättade om tillståndet för ålen i världen. Och så är det ju jul.

Vi vet detta, så egentligen behöver jag inte säga det igen: Ålen är akut utrotningshotad, men vi fiskar den fortfarande. Det rimmar väldigt illa med att använda naturresurserna hållbart. Att fiska en akut utrotningshotad art är ohållbart.

Det blir färre och färre ålar för varje år som går. Snart finns det så få att ingen reproduktion längre är möjlig.

Och trots det fortsätter vi i Sverige att fiska ål. Sverige är politiskt splittrat i synen på hur ålens framtid ska säkras. Det är inte mer forskning som behövs, det som behövs är att vi politiker bestämmer oss för att vi vill ha kvar ålen som art.

Om vi vill rädda ålen som art så behöver vi enas kring att det är just det vi vill och sedan lyssna på forskarna och göra som de har sagt för att det ska finnas en chans. Sluta fiska ål, helt enkelt!

I EU beslutades det för ett år sedan om ett fiskestopp på tre månader om året. Det är ett steg på vägen men vi hade, enligt regeringens vilja då, kunnat åka till EU och säga att vi i Sverige nu slutar att fiska ål och samtidigt fråga hur ni tänker göra för att bevara denna akut utrotningshotade art.

Så som det ser ut just nu kan vi välja att ha fiskestopp under tre månader av året. Vi kan välja att ha det under de tre månader när inget fiske ändå skulle ha skett. Då blir effekten av en överenskommelse helt verkningslös. Vi får inte välja det bästa alternativet, det vill säga den tidsperiod när blankålen vandrar ned till Sargassohavet, som är på högsommaren. Men vi bör lägga vårt fiskestopp så nära den tidsperioden som möjligt, alltså september till november. Det visar väl sig, tänker jag, om vi vill nå vårt mål om att använda naturresurserna hållbart eller inte.

Bäst är det naturligtvis om vi kan komma överens om att sluta fiska en utrotningshotad art. Kan vi det? Vi säger ofta att vi ska lyssna på forskningen och i möjligaste mån följa de råd som ges till oss av forskarna. Ices

har under de senaste 15 åren sagt att allt fiske av ål bör upphöra om vi vill ha kvar arten.

Min fråga till oss alla här är därför: Vill vi ha kvar ålen som art på planeten, eller vill vi ha kvar den just nu på vårt julbord? Vill vi ha kvar ålen som art på planeten finns möjligheterna att den senare åter kan finnas på vårt julbord. Vill vi ha kvar den på vårt julbord nu finns det inget "sedan" för ålen.

Av tomten önskar jag först och främst att vi alla tillsammans gör precis allt vi kan för att stoppa klimatförändringarna. Min nästa önskan är att det inte ska finnas ål på något julbord.

Det finns en fisk som heter clarias, som odlas i slutna system inomhus. Rökt clarias är en delikatess som är minst lika god som ålen och som vi kan ha på julbordet i stället. På så vis kan vi ge fiskodling i slutna system inomhus, kanske i gamla lador, en skjuts i utvecklingen. Lantbrukare som behöver fler ben att stå på kan få ytterligare en inkomstkälla. Småföretagandet på landsbygden kan på så sätt få en skjuts då man kan fylla tomma lador med fiskodling i recirkulerande hållbara system utan utsläpp. Samtidigt ser vi till att sluta äta en utrotningshotad art. Det blir helt enkelt en vinn-vinnsituation.

(Applåder)

I detta anförande instämde Maria Gardfjell, Emma Hult och Rebecka Le Moine (alla MP).

Anf. 172 TREDJE VICE TALMANNEN:

Detta är en budgetdebatt. Man måste naturligtvis hålla sig till det ämne som avhandlas. Vi har försökt söka kunskap om huruvida budgeten innehöll något om det som ledamoten talade om men inte funnit det.

Anf. 173 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Som sista talare i budgetdebatten om areella näringar, landsbygd och livsmedel ska jag försöka skapa lite julfrid över hela området. Även om det kan tyckas att uppfattningarna går isär när alla partier redovisar sina ståndpunkter finns det områden där vi är överens, nämligen när det gäller uppföljning och utvärdering av den resultatredovisning som regeringen har lagt fram.

Det är kutym i miljö- och jordbruksutskottet att vi ska redovisa detta, och som ordförande i uppföljningsgruppen har det fallit på min lott att göra det och redovisa de iakttagelser vi har gjort.

Häromdagen redogjorde jag för en liknande uppföljning som gjordes på utgiftsområdet om miljö och naturvård. Vi var i stort sett nöjda. Det fanns inte så mycket som var värt att förbättra.

När det däremot gäller dagens område tycker vi att det finns en del i övrigt att önska. Det gäller inte minst för att vi ska kunna fullgöra det uppdrag som regeringsformen och budgetlagen föreskriver.

De synpunkter vi lämnar beror inte på att vi har en övergångsregering som står bakom budgeten, utan detta är något som utskottet har noterat och framfört till regeringen de senaste åren. Vi hoppas och förväntar oss därför att en kommande regering tar till sig detta budskap och framdeles analyserar om den politik den har fört faktiskt kan sägas ha haft effekt och har

bidragit till att målen på området nås. Det är detta som vi i utskotten är satta att ta ställning till.

I år har vi i analysen fokuserat på ett resultatområde som heter En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Några trender som kan vara intressanta att nämna är att antalet livsmedelsföretag, framför allt inom dryckesbranschen, ökar medan antalet jordbruksföretag har minskat med 13 procent de senaste tio åren. Antibiotikaanvändningen har minskat med 36 procent under perioden 2005–2015. Livsmedelsexporten ökar. Andelen ekologiska livsmedel som såldes inom den offentliga marknaden ökade med 15 procent år 2017.

Lantbruksuniversitetet och frågan om kompetens har också varit uppe. Vi kan nu se att man attraherar något fler studenter, och andelen som fullföljer studierna är hög.

Resultatområdet Konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja spänner som ni hör över väldigt många områden. Den inkluderar även livsmedelsstrategin som antogs för ett och ett halvt år sedan. Vi är särskilt glada över att regeringen redovisar hur implementeringen och effekterna av livsmedelsstrategin ska kunna följas från start.

Vi förvånas däremot över andra delar. Det gäller till exempel varför regeringen inte längre redovisar uppgifter om hur arbetet med regelförenklningar fortgår. Likaså saknas uppgifter om hur arbetet med den gemensamma jordbrukspolitiken går. Detta är ett område som inkluderar Jordbruksverkets stödutbetalningar från EU men också uppfyllelsen av flera miljömål och målen för landsbygdsutveckling.

Med tanke på den uppmärksamhet som några av dessa frågor har fått tycker vi att det hade varit intressant att få ta del av regeringens egen analys av området och om man anser att de åtgärder som vidtogs fick avsedd effekt.

För att lära mer inför framtiden tycker vi slutligen att det behövs en fördjupad redogörelse av hanteringen av den torka som i år drabbade Sveriges lantbrukare. Det behövs inte bara en redovisning av det ekonomiska tillskott som presenterades, utan vi vill också ha en analys av åtgärder som kan behöva vidtas utöver dessa.

Fru talman! Jag vill slutligen framföra ett tack till samtliga partirepresentanter i utvärderingsgruppen och till de tjänstemän som har bistått oss väl. Jag hoppas på fortsatt gott samarbete.

Avslutningsvis vill jag önska en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Heie (C).

Anf. 174 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag har bara en kommentar till Betty Malmberg. Jag tror att det kanske smög sig in ett litet fel i det som Betty Malmberg framförde.

Hon hänvisade till övergångsbudgeten och att utvärderingsgruppen har utgått från den när den skrivit detta dokument. Problemet var dock, fru talman, att detta antogs innan vi visste att det skulle bli en M-KD-budget. Det gör det hela lite problematiskt.

Vi godkände detta i utskottet mot bakgrund av att det tydligt skulle stå i dokumentet att vi hade haft fel underlag framför oss när vi tog fram detta. Det här påverkar naturligtvis vilka synpunkter man skulle kunna ha och

vilka frågor som borde utvärderas noggrannare. Jag hoppas dock att det kommer att bli bra i slutändan.

Betty Malmberg framförde inte allt detta på ett tydligt sätt.

Anf. 175 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Det stämmer att en sådan diskussion kom upp, och det står också om det i dokumentet.

Till syvende och sist är detta en uppföljning av den resultatredovisning som fanns i övergångsbudgeten. Vi har inget annat uppdrag. Det Maria Gardfjell tänker sig handlar om vilka uppföljningar och utvärderingar som kommer att kunna göras. Men det vi nu har redovisat och som utskottet har beslutat om och ställt sig bakom är den resultatredovisning som övergångsregeringen har presenterat i övergångsbudgeten.

Jag hoppas att det inte ska föreligga något missförstånd om det.

Anf. 176 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det är onekligen viktigt att väga orden. Det som sas i talarstolen var nämligen att vi har en övergångsbudget, och det har vi, trots allt, inte.

Jag skulle också, fru talman, vilja säga att jag tycker att den markering som gjordes tidigare kring fiskefrågorna var lite olycklig, för fiske och fiskodling tillhör det här området. Och tidigare talare som har pratat om detta område har inte blivit stoppade av talmannen.

Anf. 177 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om vi ska förlänga diskussionen. Vårt uppdrag i riksdagens utskott är, som sagt, att vi ska följa upp och utvärdera den resultatredovisning som lämnas till oss i en budgetproposition. Det var då i övergångsregeringens budgetproposition som den resultatredovisningen fanns. Det är därför som jag hänvisar till det.

(Applåder)

Anf. 178 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag kan bara konstatera att ingen stoppades i debatten. Anförandet var fullföljt, och den tänkta repliken drogs tillbaka. Ingen stoppades alltså. Det säger jag för tydlighets skull.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 december.)

§ 12 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2018/19:27 Riksrevisionens rapport om försäkringsmedicinskt beslutsstöd

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 18 januari 2019*.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 43 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 6 anf. 98 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 133 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 2 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU1	2
Anf. 1 MARIANNE PETERSSON (S).....	2
Anf. 2 JULIA KRONLID (SD).....	3
Anf. 3 SOLVEIG ZANDER (C).....	5
Anf. 4 NOOSHI DADGOSTAR (V)	6
Anf. 5 JULIA KRONLID (SD) replik.....	8
Anf. 6 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	9
Anf. 7 JULIA KRONLID (SD) replik.....	9
Anf. 8 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	10
Anf. 9 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	10
Anf. 10 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	10
Anf. 11 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	11
Anf. 12 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	11
Anf. 13 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	11
Anf. 14 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	12
Anf. 15 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	12
Anf. 16 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	13
Anf. 17 HANS EKLIND (KD) replik	13
Anf. 18 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	13
Anf. 19 HANS EKLIND (KD) replik	14
Anf. 20 NOOSHI DADGOSTAR (V) replik	14
Anf. 21 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L).....	15
Anf. 22 MARIA FERM (MP).....	16
Anf. 23 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	17
Anf. 24 MARIANNE PETERSSON (S) replik	19
Anf. 25 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	19
Anf. 26 MARIANNE PETERSSON (S) replik	19
Anf. 27 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	19
Anf. 28 HANS EKLIND (KD)	20
(Beslut fattades under § 10.)	21
§ 6 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	21
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU1	21
Anf. 29 KRISTINA NILSSON (S)	21
Anf. 30 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	24
Anf. 31 KRISTINA NILSSON (S) replik	24

Anf. 32 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	24
Anf. 33 KRISTINA NILSSON (S) replik	25
Anf. 34 PER RAMHORN (SD) replik	25
Anf. 35 KRISTINA NILSSON (S) replik	25
Anf. 36 PER RAMHORN (SD) replik	26
Anf. 37 KRISTINA NILSSON (S) replik	26
Anf. 38 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	26
Anf. 39 KRISTINA NILSSON (S) replik	27
Anf. 40 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	27
Anf. 41 KRISTINA NILSSON (S) replik	27
Anf. 42 PER RAMHORN (SD)	28
Anf. 43 KRISTINA NILSSON (S) replik	29
Anf. 44 PER RAMHORN (SD) replik	30
Anf. 45 KRISTINA NILSSON (S) replik	31
Anf. 46 PER RAMHORN (SD) replik	31
Anf. 47 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	31
Anf. 48 PER RAMHORN (SD) replik	32
Anf. 49 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	32
Anf. 50 PER RAMHORN (SD) replik	32
Anf. 51 SOFIA NILSSON (C)	32
Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	35
Anf. 53 SOFIA NILSSON (C) replik	35
Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	35
Anf. 55 SOFIA NILSSON (C) replik	36
Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V).....	36
Anf. 57 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	38
Anf. 58 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	39
Anf. 59 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	39
Anf. 60 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	40
Anf. 61 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	40
Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	40
Anf. 63 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	41
Anf. 64 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	41
Anf. 65 LINA NORDQUIST (L)	41
Anf. 66 ÅSA LINDHAGEN (MP).....	43
Anf. 67 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	44
Anf. 68 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	45
Anf. 69 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	45
Anf. 70 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	45
Anf. 71 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	46
Anf. 72 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	46

Anf. 73 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	47
Anf. 74 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	47
Anf. 75 SOFIA NILSSON (C) replik.....	47
Anf. 76 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	48
Anf. 77 SOFIA NILSSON (C) replik.....	48
Anf. 78 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	48
Anf. 79 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	48
Anf. 80 KRISTINA NILSSON (S) replik	50
Anf. 81 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	51
Anf. 82 KRISTINA NILSSON (S) replik	51
Anf. 83 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	51
Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	51
Anf. 85 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	52
Anf. 86 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	53
Anf. 87 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	53
Anf. 88 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	53
Anf. 89 KRISTINA NILSSON (S) replik	55
Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	56
Anf. 91 KRISTINA NILSSON (S) replik	56
Anf. 92 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	57
Anf. 93 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	57
Anf. 94 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	57
Anf. 95 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	58
Anf. 96 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	58
Anf. 97 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	58
Anf. 98 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	59
Anf. 99 ÅSA LINDHAGEN (MP) replik.....	59
Anf. 100 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik	59
Anf. 101 MAJ KARLSSON (V).....	60
Anf. 102 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	61
Anf. 103 MAJ KARLSSON (V) replik.....	62
Anf. 104 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik	62
Anf. 105 MAJ KARLSSON (V) replik.....	62
(Beslut fattades under § 10.)	63
§ 7 Arbetsmarknad och arbetsliv	63
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU2	63
Anf. 106 ANNA JOHANSSON (S).....	63
Anf. 107 MAGNUS PERSSON (SD).....	65

Anf. 108	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	66
Anf. 109	MAGNUS PERSSON (SD) replik	66
Anf. 110	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	66
Anf. 111	MAGNUS PERSSON (SD) replik	67
Anf. 112	MARTIN ÅDAHL (C)	67
Anf. 113	ALI ESBATI (V) replik	70
Anf. 114	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	70
Anf. 115	ALI ESBATI (V) replik	70
Anf. 116	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	71
Anf. 117	ALI ESBATI (V).....	71
Anf. 118	LEILA ALI-ELMI (MP)	74
Anf. 119	JESSICA POLFJÄRD (M).....	76
Anf. 120	ALI ESBATI (V) replik	78
Anf. 121	JESSICA POLFJÄRD (M) replik	79
Anf. 122	ALI ESBATI (V) replik	79
Anf. 123	JESSICA POLFJÄRD (M) replik	79
Anf. 124	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	80
Anf. 125	JOHAN ANDERSSON (S)	81
Anf. 126	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	83
Anf. 127	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	84
Anf. 128	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	84
Anf. 129	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	85
Anf. 130	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	85
Anf. 131	ALIREZA AKHONDI (C).....	86
Anf. 132	GULAN AVCI (L)	88
	(Beslut fattades under § 10.).....	89
§ 8	Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	90
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU2	90
Anf. 133	KRISTINA YNGWE (C)	90
Anf. 134	ISAK FROM (S)	92
Anf. 135	MARIA MALMER STENERGARD (M).....	94
Anf. 136	ISAK FROM (S) replik	95
Anf. 137	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	96
Anf. 138	ISAK FROM (S) replik	96
Anf. 139	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	96
Anf. 140	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	97
Anf. 141	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	97
Anf. 142	MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	98
Anf. 143	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	98
Anf. 144	STAFFAN EKLÖF (SD).....	98
Anf. 145	ISAK FROM (S) replik	100
Anf. 146	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	101
Anf. 147	ISAK FROM (S) replik	101
Anf. 148	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	101
Anf. 149	ELIN SEGERLIND (V)	101
	(forts. § 11).....	103
	Ajournering.....	103
	Återupptaget sammanträde.....	103
§ 9	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 december.....	104

AU1 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	104
TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	104
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	104
SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.....	104
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	105
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	105
§ 11 (forts. från § 8) Areella näringar, landsbygd och livsmedel (forts. MJU2)	105
Anf. 150 MAGNUS OSCARSSON (KD)	105
Anf. 151 ISAK FROM (S) replik.....	106
Anf. 152 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	106
Anf. 153 ISAK FROM (S) replik.....	106
Anf. 154 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	107
Anf. 155 MARIA GARDFJELL (MP).....	107
Anf. 156 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	109
Anf. 157 MARIA GARDFJELL (MP) replik	109
Anf. 158 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	110
Anf. 159 MARIA GARDFJELL (MP) replik	110
Anf. 160 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	110
Anf. 161 MARIA GARDFJELL (MP) replik	111
Anf. 162 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	111
Anf. 163 MARIA GARDFJELL (MP) replik	112
Anf. 164 RUNAR FILPER (SD).....	112
Anf. 165 MARIA GARDFJELL (MP) replik	114
Anf. 166 RUNAR FILPER (SD) replik	114
Anf. 167 MARIA GARDFJELL (MP) replik	114
Anf. 168 RUNAR FILPER (SD) replik	114
Anf. 169 TREDJE VICE TALMANNEN.....	115
Anf. 170 REBECKA LE MOINE (MP).....	115
Anf. 171 ELISABETH FALKHAVEN (MP)	117
Anf. 172 TREDJE VICE TALMANNEN.....	118
Anf. 173 BETTY MALMBERG (M).....	118
Anf. 174 MARIA GARDFJELL (MP) replik	119
Anf. 175 BETTY MALMBERG (M) replik	120
Anf. 176 MARIA GARDFJELL (MP) replik	120
Anf. 177 BETTY MALMBERG (M) replik	120
Anf. 178 TREDJE VICE TALMANNEN.....	120
(Beslut skulle fattas den 21 december.).....	120
§ 12 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	120
§ 13 Kammaren åtskildes kl. 17.11.	121